Joseph Conrad

Duellen

Joseph Conrad

Duellen

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

BY NC SA

I

Napoleon I, hvis karriere havde karakter af en duel imod hele Europa, holdt ikke af, at der fandt dueller sted imellem officererne i hans hær. Den store militærkejser var ikke nogen skvadronør og havde kun ringe respekt for traditionen.

Ikke desto mindre er der i de kejserlige kriges heltedigt indflettet en historie om en række dueller, som blev til en legende indenfor armeen. Til kammeraternes overraskelse og beundring fortsatte to officerer igennem alle disse år, fulde af universel blodsudgydelse, en privat strid, som var de sindssyge kunstnere, der prøvede at forgylde fint guld eller male liljen. De var kavaleriofficerer, og deres forbindelse med det fyrige, men lunefulde dyr, som bærer mænd til kamp, synes ganske særligt passende. Det ville være vanskeligt at forestille sig heltene i denne legende, for eksempel som to infanteriofficerer af linjetropperne, hvis fantasi bliver tæmmet ved megen marcheren, og hvis mod nødvendigvis må være af en mere slidsom art. Og hos artillerister og ingeniører, hvis hoveder holdes kolde ved fodring med matematik, ville noget sådant simpelthen være utænkeligt.

De to officerer hed Feraud og D'Hubert, og de var begge løjtnanter ved et husarregiment, men ikke ved samme regiment.

Feraud havde sit arbejde ved regimentet, men løjtnant D'Hubert havde det held at være knyttet til den kommanderende divisionsgenerals person som *officier d'ordonnance*.

De lå i Strasbourg, og i denne behagelige og betydningsfulde garnison nød de en kort fredsperiode i fulde drag. Skønt begge tapre, nød de den, fordi det var en sværdslibende og bøsserensende fred, der er soldaterhjertet kær og ikke skader den militære anseelse, så meget mere som ingen troede på, at den var ærligt ment eller ville få nogen varighed.

Under disse historiske omstændigheder, der var så gunstige for den rette påskønnelse af militær fritid, gik løjtnant D'Hubert en smuk eftermiddag hen ad en rolig gade i en hyggelig forstad ud imod løjtnant Ferauds kvarter i et privat hus med have bagved, tilhørende en gammel ugift dame.

Da han bankede, blev døren straks åbnet af en ung pige i elsassisk nationaldragt. Hendes friske hudfarve og hendes øjenvipper, som ærbart sænkedes ved synet af den høje officer, fik løjtnant D'Hubert, som var modtagelig for æstetiske indtryk, til at mildne sit ansigts kolde og strenge alvor. Samtidig bemærkede han, at pigen over armen bar et par husarbukser, blå med rød stribe.

"Løjtnant Feraud til stede?" spurgte han i en velvillig tone.

"Oh nej, monsieur! Han gik ud klokken seks i morges."

Den kønne pige forsøgte at lukke døren. Løjtnant D'Hubert forhindrede med venlig fasthed denne bevægelse og trådte med klirrende sporer ind i forstuen.

"Nej, hør nu, min kære! De vil da ikke påstå, at han ikke har været hjemme siden klokken seks i morges?"

Idet løjtnant D'Hubert udtalte disse ord, åbnede han uden omsvøb døren til et så hyggeligt og sirligt holdt værelse, at han kun ud fra indre vidnesbyrd i skikkelse af støvler, uniformer og andre militære munderingsgenstande kom til den

overbevisning, at det var løjtnant Ferauds værelse. Og han så også, at løjtnant Feraud ikke var hjemme. Den sanddru pige var fulgt efter ham og så ham med sine ærlige øjne op i ansigtet.

"Hm," sagde løjtnant D'Hubert meget skuffet, for han havde allerede besøgt alle de tilholdssteder, hvor en husarløjtnant ventelig kunne træffes en sådan smuk eftermiddag. "Han er altså ude? Og De skulle ikke tilfældigvis vide, min kære, hvorfor han gik ud klokken seks i morges?"

"Nej," svarede hun hurtigt. "Han kom sent hjem i nat og snorkede. Jeg hørte ham, da jeg stod op klokken fem. Men så tog han sin ældste uniform på og gik ud. Tjeneste formodentlig."

"Tjeneste? Langt fra!" udbrød løjtnant D'Hubert. "De må vide, min engel, at når han gik så tidligt, var det for at udkæmpe en duel med en civilist."

Hun modtog denne efterretning uden så meget som en dirren af de mørke øjenvipper. Det fremgik ganske klart, at løjtnant Ferauds handlinger i det hele var hævede over al kritik. Hun så et øjeblik op i stum forbavselse, og løjtnant D'Hubert sluttede af denne mangel på sindsbevægelse, at hun måtte have set løjtnant Feraud siden i morges. Han så sig om i værelset.

"Hør engang," vedblev han med fortrolig familiaritet, "han er måske et sted i huset nu?"

Hun rystede på hovedet.

"Så meget værre for ham selv," fortsatte løjtnant D'Hubert med ængstelig forvisning i stemmen. "Men han har været hjemme i morges?"

Denne gang nikkede den smukke pige let.

"Så det har han!" Udbrød løjtnant D'Hubert. "Og han gik ud igen? Hvorfor? Kunne han ikke holde sig rolig inden døre! Det dårekistelem! Min kære pige –"

Løjtnant D'Huberts naturlige venlighed og stærke kammeratskabsfølelse hjalp på hans iagttagelsesevne. Han skiftede tone, talte med den mest indsmigrende blidhed, og stirrende på husarbukserne, der hang over pigens arm, appellerede til den interesse, hvormed hun omfattede løjtnant Ferauds lykke og velvære. Hans ord var indtrængende og overtalende. Han brugte sine smukke og venlige øjne med udmærket virkning. Hans ønske om straks at få fat i løjtnant Feraud til løjtnant Ferauds eget bedste syntes så velment, at han til sidst overvandt pigens uvilje mod at udtale sig. Uheldigvis havde hun ikke meget at fortælle. Løjtnant Feraud var vendt hjem lidt før ti, var gået lige ind på sit værelse og havde kastet sig på sengen for at fortsætte sin søvn. Hun havde hørt ham snorke, næsten endnu højere end før, til langt ud på eftermiddagen. Så var han stået op, havde taget sin bedste uniform på og var gået ud. Det var alt, hvad hun vidste.

Hun hævede blikket, og løjtnant D'Hubert stirrede hende vantro ind i øjnene.

"Det er ganske utroligt. Han skulle være gået ud og paraderet ned igennem byen i sin bedste uniform! Kære barn, ved De da ikke, at han jog sin sabel lige igennem den civilist i morges? Lige igennem ham, som man sætter en hare på spid."

Den kønne tjenestepige modtog denne ræddelige meddelelse uden tegn på smerte. Men hun pressede tankefuld læberne sammen.

"Han paraderer ikke i byen," bemærkede hun med sagte stemme. "Langtfra."

"Civilistens familie laver en farlig opstandelse," vedblev løjtnant D'Hubert, idet han fortsatte sin tankegang. "Og generalen er meget vred. Det er en af de fineste familier i byen. Feraud burde i hvert tilfælde have holdt sig inde –"

"Hvad vil generalen gøre ved ham?" spurgte pigen ængstelig.

"Å, han vil selvfølgelig ikke lade hovedet hugge af ham," brummede løjtnant D'Hubert. "Hans opførsel er faktisk ganske upassende. Han skaffer sig selv en masse ubehageligheder ved denne pralende holdning."

"Men han paraderer ikke rundt i byen," fastholdt den unge pige i en sky hvisken.

"Å, nej! Nu da jeg tænker over det, har jeg jo heller ikke set ham nogen steder. Hvor i alverden kan han da have gjort af sig selv?"

"Han er gået hen for at aflægge en visit," forklarede tjenestepigen efter et øjebliks tavshed.

Det gav et ryk i løjtnant D'Hubert.

"En visit! Mener De en visit hos en dame? Hvilken frækhed! Og hvoraf ved De det, min kære?"

Uden at skjule sin kvindelige foragt for mændenes tykho'dethed mindede den kønne tjenestepige ham om, at løjtnant Feraud jo havde iført sig sin bedste uniform, inden han gik ud. Han havde også taget sin nyeste dolman på, tilføjede hun i en tone, som om denne samtale begyndte at gå hende på nerverne, og vendte sig hastigt bort.

Løjtnant D'Hubert betvivlede ikke denne slutnings rigtighed, men kunne ikke se, at den i nogen særlig grad fremmede hans

officielle eftersøgning. For hans søgen efter løjtnant Feraud havde et officielt præg. Han kendte ikke nogen af de kvinder, denne fyr, der i morges havde jaget sin sabel i livet på en mand, kunne tænkes at ville aflægge visit hos om eftermiddagen. De to unge mænd kendte kun flygtigt hinanden. Forvirret stod han og bed i sine behandskede fingre.

"En visit!" udbrød han. "En visit hos selve Fanden!"

Den unge pige, der stod med ryggen til og lagde husarbukserne sammen på en stol, protesterede med en lille fortrædelig latter.

"Å, kære, nej! Hos madame de Lionne."

Løjtnant D'Hubert udstødte en svag fløjten. Madame de Lionne var gift med en højtstående embedsmand og havde en velkendt salon, ligesom hun med en vis berettigelse nød ry for sjælfuldhed og elegance. Hendes ægtemand var civilist og aldrende, men selskabet i hendes salon var ungt og militært. Løjtnant D'Hubert havde fløjtet, ikke fordi tanken om at følge løjtnant Feraud lige ind i denne salon var ham ubehagelig, men fordi han, såsom han først for nylig var ankommet til Strasbourg, endnu ikke havde haft tid til at få en introduktion til madame de Lionne. Han spekulerede på, hvad denne skvadronør Feraud vel bestilte dér. Han så ikke ud til at være af den art mænd, som –

"Er De vis på, at det er rigtigt, hvad De siger?" spurgte løjtnant D'Hubert.

Det var den unge pige. Uden at vende sig for at se på ham forklarede hun, at kusken hos deres nabo kendte madame de Lionnes *maître-d'hotel*. På denne måde fik hun sine efterretninger. Og hun var ganske sikker på, at de var rigtige.

Da hun afgav denne forsikring, sukkede hun. Løjtnant Feraud aflagde besøg derhenne næsten hver eftermiddag, tilføjede hun.

"Ah, bah!" udbrød D'Hubert ironisk. Hans agtelse for madame de Lionne sank flere grader. Løjtnant Feraud syntes ham ikke i nogen særlig grad at kunne gøre krav på opmærksomhed hos en kvinde, der havde ry for sjælfuldhed og elegance. Men man kunne aldrig vide. På bunden var de alle sammen ens – meget praktiske, snarere end idealistiske. Men løjtnant D'Hubert tillod ikke sine tanker at dvæle ved disse betragtninger.

"Død og pine," tænkte han højt. "Generalen kommer der undertiden. Hvis han skulle træffe fyren nu, i færd med at sende ømme blikke til damen, så bliver der en Fandens ballade! Vor general er nemlig ikke nogen særlig medgørlig person, skal jeg sige Dem."

"Men så gå da, hurtigt! Stå ikke her nu, da jeg har fortalt Dem, hvor han er!" råbte pigen og rødmede helt op til øjnene.

"Mange tak, min kære! Jeg ved ikke, hvad jeg skulle have gjort uden Dem."

Efter på en aggressiv måde at have lagt sin taknemmelighed for dagen, hvilket først mødte voldsom modstand og dernæst blev tålt med en pludselig og endnu mere afvisende ligegyldighed, gik løjtnant D'Hubert sin vej.

Han raslede og klirrede igennem gaderne med martialsk knejsen. At efterspore en kammerat lige til en salon, hvor han ikke selv var kendt, voldte ham ikke den mindste bekymring. En uniform er et fripas. Hans stilling som *officier d'ordonnance* hos generalen styrkede hans selvtillid. Desuden havde han ikke

noget valg nu, da han vidste, hvor han kunne finde løjtnant Feraud. Det gjaldt et tjenstligt anliggende.

Madame de Lionnes hus gjorde et fortræffeligt indtryk. En liberiklædt tjener åbnede døren til en rummelig salon med bonet gulv, råbte hans navn og trådte til side for at lade ham komme forbi. Det var modtagelsesdag. Damerne bar store hatte ødselt besatte med fjer; deres legemer var indkapslede i tætsluttende hvide kjoler fra armhulerne til spidserne af de lavhælede sko og virkede sylfeagtige og kølige ved deres rigelige tilskuestillen af bare arme og halse. De mænd, der talte med dem, var derimod iført svære, mangefarvede klædninger med kraver op til ørene og tykke skærf om livet. Løjtnant D'Hubert skred uden forlegenhed tværs igennem værelset og bukkede dybt foran en sylfeagtig skikkelse, der lænede sig tilbage i en chaiselong, frembar sine undskyldninger for denne påtrængenhed, som måtte kaldes fuldkommen uforsvarlig, om det ikke havde været for den yderst vigtige tjenstlige meddelelse, som han skulle overbringe sin kammerat Feraud. Han foreslog selv at vende snarligt tilbage for på mere formel vis at udbede sig hendes tilgivelse for således at have afbrudt den interessante konversation ...

En bar arm blev med yndefuld skødesløshed rakt frem imod ham, endnu førend han havde talt til ende. Han trykkede ærbødigt hånden til sine læber og gjorde indvendig den bemærkning, at den var knoglet. Madame de Lionne var en blondine med for sart hud og et langt ansigt.

"*C'est ça!*" sagde hun med et æterisk smil, der blottede en række store tænder. "Kom i aften, og søg at vinde min tilgivelse."

"Jeg skal ikke udeblive, madame."

Imidlertid sad løjtnant Feraud, strålende at skue i sin nye dolman og sit kalds overordentlig blankpudsede støvler, på en stol ikke en fod fra chaiselongen med den ene hånd hvilende på låret og snoende sin moustache ud i en spids med den anden. Som følge af et betydningsfuldt blik fra D'Hubert rejste han sig uden iver og fulgte ham hen i en vinduesfordybning.

"Hvad er det, De vil mig?" spurgte han i en forbavsende ligegyldig tone. Løjtnant D'Hubert kunne ikke have nogen forestilling om, at løjtnant Feraud i sit hjertes uskyldighed og sin samvittigheds enfold så på sin duel på en måde, som ganske udelukkede anger, ja, endog forståelsen af, at den kunne få ubehagelige følger. Skønt han ikke havde nogen klar erindring om, hvorledes striden egentlig var opstået (for den var begyndt på et etablissement, hvor der blev drukket øl og vin til sent ud på natten), nærede han dog ikke ringeste tvivl om, at han selv var den krænkede part. Til sekundanter havde han haft to erfarne venner. Alt var foregået efter de regler, som gælder for slige eventyr. Og en duel udfægtedes jo åbenbart i den hensigt, at nogen i det mindste skulle blive såret, om ikke ligefrem dræbt. Civilisten var blevet såret. Det var altså i orden. Løjtnant Feraud var fuldkommen rolig; men løjtnant D'Hubert anså det for affektation og talte med en vis varme.

"Generalen har pålagt mig at give Dem ordre til straks at begive Dem til Deres kvarter og forblive dér i streng arrest."

Nu var det løjtnant Ferauds tur til at blive forbavset. "For Djævelen, hvad er det, De siger?" mumlede han med svag stemme og henfaldt i så dyb forundring, at han blot mekanisk kunne følge løjtnant D'Huberts manøvrer. De to officerer, den

ene høj med et interessant ansigt og en moustache af farve som modent korn, den anden lille og undersætsig med krum næse og en tyk paryk af sort, krøllet hår, nærmede sig husets frue for at tage afsked. Madame de Lionne, en dame med eklektisk smag, smilede til disse væbnede unge mænd med upartisk sjælfuldhed og ligelig fordelt interesse. Madame de Lionne frydede sig ved menneskeslægtens uendelige afveksling. Alle de andre øjne i salonen fulgte de afskedtagende officerer; og da de var gået, meddelte et par af mændene, der allerede havde hørt om duellen, deres viden til de sylfeagtige damer, som modtog nyheden med små skrig af menneskekærlig bekymring.

Imidlertid vandrede de to husarer afsted side om side, løjtnant Feraud prøvende på at udfinde den skjulte årsag til ting, som i dette tilfælde gik over hans fatteevne, løjtnant D'Hubert med en følelse af ærgrelse over den rolle, han måtte spille, for generalens instruktioner gik ud på, at han personlig skulle overvåge, at løjtnant Feraud punktligt adlød hans ordre, og det straks.

"Den gamle synes at kende dette dyr," tænkte han og betragtede sin kammerat; dennes runde ansigt, runde øjne, ja, endog hans opadsnoede, kulsorte lille moustache syntes besjælede af en indre fortvivlelse over det uforståelige. Højt bemærkede han i en temmelig bebrejdende tone: "generalen er Helvedes gal på Dem!"

Løjtnant Feraud standsede brat på kanten af fortovet og udbrød med et tonefald, der umiskendeligt røbede, at han mente, hvad han sagde: "Hvorfor i alverden er han det?" Hans ildfulde gascognersjæls troskyldighed ytrede sig tydeligt i den

måde, hvorpå han greb om sit hoved med begge hænder som for at hindre det i at sprænges i stykker af anstrengelse.

"På grund af duellen," svarede løjtnant D'Hubert kort. Han var meget ærgerlig over dette tåbelige skaberi.

"Duellen! Duel..."

Løjtnant Feraud gik fra det ene anfald af forbavselse til det andet. Han lod hænderne synke og skred langsomt videre, mens han forsøgte at bringe denne oplysning i overensstemmelse med arten af sine egne følelser. Det var ham umuligt. Harmfuld udbrød han: "Skulle jeg da lade den sauerkrautspisende civilist tørre sine støvler af på syvende husarregiments uniform!"

Løjtnant D'Hubert kunne ikke forblive helt upåvirket af denne ligefremme tankegang. Den lille fyr var jo nok et galehuslem, tænkte han ved sig selv, men der var noget i, hvad han sagde.

"Jeg ved jo selvfølgelig ikke, hvorvidt De var i Deres gode ret," begyndte han formildende. "Og generalen selv har måske ikke fået fuld besked. De mennesker har tudet ham ørene fulde med deres jammerklager."

"Å, så generalen har ikke fået fuld besked," mumlede løjtnant Feraud og gik hurtigere og hurtigere, alt mens galden steg op i ham over denne skæbnens uretfærdighed.

"Han har ikke fået fuld ... Og han giver ordre til, at jeg skal holdes i streng arrest, med Gud ved hvad i vente!"

"Hids Dem dog ikke sådan op," formanede den anden. "Deres modstanders pårørende er folk med megen indflydelse, skal jeg sige Dem, og på forhånd tager sagen sig ret slem ud. Generalen var nødt til straks at tage sig af deres klage. Jeg tror ikke, han

agter at være særlig streng imod Dem, men det er bedst for Dem selv, at De bliver holdt ude af syne en lille tid."

"Jeg er generalen overmåde taknemmelig," mumlede løjtnant Feraud mellem tænderne. "Og måske mener De også, at jeg burde være *Dem* taknemmelig for den ulejlighed, De har gjort Dem med at opstøve mig i en dames *salon*, som –"

"Oprigtig talt synes jeg, De burde være det," afbrød løjtnant D'Hubert ham intetanende og lo. "Jeg havde et rædsomt besvær med at finde ud af, hvor De var henne. Det var ikke netop det sted, hvor De burde begive Dem hen under disse omstændigheder. Hvis generalen var kommet bag på Dem derhenne, mens De gjorde øjne til templets gudinde ... nåda, så kan De tro! ... Han hader at blive plaget med klager over sine officerer, skal jeg sige Dem. Og det så i usædvanlig grad ud som rent og skært praleri."

De to officerer var nu kommet til gadedøren i det hus, hvor løjtnant Feraud logerede. Den sidstnævnte vendte sig om mod sin kammerat. "Løjtnant D'Hubert," sagde han, "jeg har noget at sige Dem, som ikke så godt kan siges på gaden. De kan ikke nægte at følge med mig ind."

Den kønne tjenestepige havde åbnet døren. Løjtnant Feraud brasede brysk forbi hende, og hun løftede forskrækket og spørgende sit blik mod løjtnant D'Hubert, som ikke kunne gøre andet end at trække let på skuldrene, idet han med afgjort modvilje fulgte efter den anden.

Da løjtnant Feraud var kommet ind i sit værelse, løste han spændet, kastede sin ny dolman på sengen, foldede armene over brystet og vendte sig om imod den anden husar.

"Bilder De Dem ind, at jeg er en mand, som roligt vil finde mig i en uretfærdighed?" spurgte han med høj, barsk stemme.

"Så, vær nu fornuftig!" formanede løjtnant D'Hubert.

"Jeg er fornuftig! Fuldkommen fornuftig!" genmælede den anden, idet han på ildevarslende måde lagde bånd på sig selv. "Jeg kan ikke drage generalen til regnskab for hans opførsel, men De skal stå mig til ansvar for Deres."

"Jeg kan ikke stå her og høre på Deres nonsens," mumlede løjtnant D'Hubert og skar en lidt foragtelig grimasse.

"De kalder dette for nonsens? Mig forekommer det at være en fuldkommen tydelig udtalelse. Medmindre De ikke forstår fransk."

"Hvad i alverden mener De dog?"

"Jeg mener," skrålede løjtnant Feraud pludselig, "at jeg vil skære ørene af Dem for at lære Dem ikke at forstyrre mig med generalens ordrer, når jeg taler med en dame!"

Dyb tavshed fulgte på denne forrykte erklæring; og gennem det åbne vindue kunne løjtnant D'Hubert høre de små fugle synge nok så normalt ude i haven. Han bevarede sin ro og sagde: "Ho! Hvis De anslår den tone, skal jeg naturligvis være til Deres disposition, når som helst De får fri lejlighed til at tage Dem af denne sag; men jeg tror ikke, De vil komme til at skære ørene af mig."

"Jeg agter at tage mig af den med det samme," erklærede løjtnant Feraud overordentlig blodtørstigt. "Hvis De tror, De skal udfolde Dem og spille elskværdig i aften i madame de Lionnes *salon*, så tror De meget fejl."

"Det må jeg sige," svarede løjtnant D'Hubert, som nu begyndte at føle sig irriteret, "De er en vanskelig fyr at have at

gøre med. Den ordre, generalen gav mig, gik ud på, at jeg skulle belægge Dem med arrest, men ikke på, at jeg skulle hugge Dem i småstykker. Godmorgen!" Idet han vendte ryggen til den lille gascogner, som, altid sober under drikkelag, alligevel var som født beruset af sin vindyrkende hjemstavns strålende solskin, skred manden fra norden, som lejlighedsvis kunne drikke tæt, men var født sober under Picardiets vandfyldte skyer, hen imod døren. Dog, da han bag sin ryg hørte den umiskendelige lyd af en sabel, som blev draget af skeden, havde han intet valg, men måtte standse.

"Fanden tage den gale fyr fra syden!" tænkte han, snurrede rundt og betragtede med fatning løjtnant Ferauds krigerske holdning, som han stod dér med et blottet sværd i hånden.

"Med det samme! – Med det samme!" stammede Feraud ude af sig selv.

"De har hørt mit svar," sagde den anden, som beherskede sig helt godt.

Først havde han kun været ærgerlig og moret sig lidt over dette; men nu formørkedes hans ansigt. Han spurgte for alvor sig selv, hvorledes han skulle bære sig ad med at slippe derfra. Det var ham umuligt at løbe for en mand, der stod med sabel i hånd, og kæmpe med ham syntes der slet ikke at kunne være tale om. Han ventede lidt og sagde derpå nøjagtigt, hvad han tænkte.

"Hold op med det! Jeg vil ikke slås med Dem. Jeg vil ikke gøres til latter."

"Nå, så det vil De ikke?" hvæsede gascogneren. "De vil sagtens hellere gøres æreløs. Hører De, hvad jeg siger? ... Æreløs! Æreløs!

Æreløs!" skreg han, idet han vippede op og ned på tæerne og blev ganske rød i ansigtet.

Løjtnant D'Hubert blev derimod et øjeblik meget bleg ved lyden af det usmagelige ord, men derpå farvedes hans kinder af en blussende rødme helt op i det lyse hår. "Men De kan ikke gå ud at slås; De er belagt med arrest, De dårekistelem!" indvendte han med vred spot.

"Vi har haven: den er stor nok til, at Deres lange skrog kan ligge til skue derude," spruttede den anden, så hed i hovedet, at den mere koldblodige mands vrede af en eller anden grund lagde sig.

"Dette er fuldkommen meningsløst," sagde han, helt glad ved tanken om for øjeblikket at have fundet en udvej. "Vi vil aldrig kunne få nogle af vore kammerater til at påtage sig at være sekundanter. Det er fuldkommen hen i vejret."

"Sekundanter! Fanden med sekundanter! Vi vil ingen sekundanter have. Bryd De Dem blot ikke om sekundanter. Jeg skal nok sende bud til Deres venner om at komme og begrave Dem, når jeg er færdig med Dem. Og hvis De ønsker nogle vidner, så skal jeg sende bud ind til den gamle tøs om at stikke hovedet ud af et vindue på bagsiden af huset. Holdt! Der er jo gartneren! Ham kan vi bruge. Han er stokdøv, men han har to øjne i hovedet. Følg med! Jeg skal lære Dem, min hr. stabsofficer, at det ikke altid er børneleg at overbringe en generals ordrer."

Mens han afleverede denne tale, havde han hægtet sin tomme sabelskede af. Han smed den ind under sengen, sænkede sværdodden og strøg med udråbet: "Følg med!" forbi den forvirrede løjtnant D'Hubert. Så snart han havde slået

døren op, hørte man et svagt skrig, og den kønne tjenestepige, som havde lyttet ved nøglehullet, vaklede bort, idet hun lagde bagen af sine hænder over øjnene. Feraud syntes ikke at se hende, men hun løb efter ham og greb om hans venstre arm. Han rystede hende af, hun styrtede derpå hen til løjtnant D'Hubert og hagede sig fast i hans uniform.

"Skændige mand!" hulkede hun. "Var det derfor, De ønskede at finde ham?"

"Slip mig," bad løjtnant D'Hubert og begyndte blidt at gøre sig fri. "Det er som at være i et galehus," protesterede han fortvivlet. "Slip mig nu! Jeg skal ikke gøre ham nogen skade."

En djævelsk latter fra løjtnant Feraud kommenterede denne forsikring. "Kom så!" råbte han og stampede med foden.

Og løjtnant D'Hubert fulgte ham. Han kunne ikke gøre andet. Dog må det til forsvar for hans sunde fornuft berettes, at da denne brave unge mand gik igennem forstuen, fik han den tanke at åbne gadedøren og fare ud af den; men naturligvis afviste han straks denne idé, for han følte sig sikker på, at den anden ville forfølge ham uden skam eller samvittighedsnag. Naturligvis kunne han ikke et øjeblik overveje en mulighed, som ville medføre, at man så en husarofficer blive jaget ned ad gaden af en anden husarofficer med dragen sabel. Derfor fulgte han med ud i haven. Bag dem vaklede også pigen derud. Med askegrå læber og vilde, forskræmte øjne gav hun efter for en frygtelig nysgerrighed. Hun tænkte også på at styrte sig imellem løjtnant Feraud og døden, om det skulle gøres nødigt.

Den døve gartner, der ikke havde fjerneste anelse om, at fodtrin nærmede sig, vedblev at vande sine blomster, lige til løjtnant Feraud dunkede ham i ryggen. Da den gamle fyr nu

pludselig fik øje på en rasende mand, der svingede en stor sabel, begyndte han at skælve på alle lemmer og tabte vandkanden. Straks sparkede løjtnant Feraud den bort med stor animositet, greb gartneren i struben og plantede ham med ryggen mod et træ. Dér holdt han ham fast og skrålede ham ind i øret: "Bliv her, og se til! Forstår De? De skal se til! Vov ikke at røre Dem af pletten!"

Løjtnant D'Hubert kom langsomt ned ad gangen, mens han med ufordulgt mishag hægtede sin dolman af. Selv nu, da han allerede havde lagt hånden på sværdhæftet, tøvede han med at drage sablen, indtil et brøl: "*En garde, fichtre*. Hvad tror De, De er kommet her for?" og hans modstanders udfald tvang ham til så hurtigt som muligt at sætte sig i forsvarsstilling.

Våbnenes klirren fyldte den pæne lille have, som hidtil ikke havde kendt til nogen mere krigerisk lyd end saksens smækken; og straks efter skød overdelen af en gammel dames krop ud af et vindue ovenpå. Hun strakte armene op over sin hvide kappe og skændte med brusten stemme. Gartneren stod som limet til træet, gabende med sin tandløse mund i idiotisk forbavselse, og lidt længere oppe ad gangen løb den kønne tjenestepige, som tryllebundet til en lille plet græs, nogle få skridt frem og tilbage, mens hun vred sine hænder og forrykt mumlede hen for sig. Hun styrtede sig ikke ind imellem de kæmpende: løjtnant Ferauds fremstormen var så vild, at modet svigtede hende. Løjtnant D'Hubert, som koncentrerede alle sine evner om at forsvare sig, havde brug for hele sin færdighed og øvelse i sabelhugning for at parere sin modstanders udfald. Allerede to gange havde han måttet tage to skridt tilbage. Han generedes ved at mærke, hvorledes hans fodfæste blev gjort usikkert af det

runde, tørre grus i gangen, der rullede under hans hårde støvlesåler. Det var en meget uegnet kampplads, tænkte han, mens han med sammenknebne øjne, overskyggede af lange øjenhår, nøje vogtede på sin firskårne modstanders glødende blik. Denne meningsløse affære ville ødelægge hans ry som en fornuftig, ordentlig og lovende ung officer. Den ville i hvert tilfælde skade hans udsigter for den nærmeste fremtid og bevirke, at han mistede sin generals velvilje. Denne optagethed af verdslige misligheder var sikkert nok ilde anbragt i betragtning af øjeblikkets højtidelighed. Hvad enten man nu betragter en duel som en ceremoni til ærens dyrkelse eller måske endog reducerer den til dens moralske grundvæsen og anser den for en form for mandig sport, kræver den en fuldkommen udelt stræben, et sind, som barsk er rettet mod manddrab. På den anden side havde denne levende bekymring for fremtiden ikke nogen dårlig virkning, for så vidt som den begyndte at vække løjtnant D'Huberts vrede. Der var vel hengået omtrent halvfjerdsindstyve sekunder, siden de havde krydset klinger, og atter måtte løjtnant D'Hubert vige tilbage for at undgå at spidde sin dumdristige modstander som en bille i et naturaliekabinet. Følgen var, at løjtnant Feraud, som misforstod hans motiv hertil, med en slags triumferende snerren trængte endnu stærkere ind på ham.

"Dette rasende dyr vil få mig op mod muren om et øjeblik," tænkte løjtnant D'Hubert. Han forestillede sig, at han var meget nærmere ved huset, end han var, og turde ikke dreje hovedet; det forekom ham, at han snarere holdt sig sin modstander fra livet med øjnene end med sin kårdespids. Løjtnant Feraud hugede sig ned og sprang frem med en vild, tigeragtig raskhed,

som var egnet til at forurolige selv det kækkeste hjerte, men hvad der var mere skrækindjagende end den fnysende vildskab hos et rovdyr, som i sit hjertes uskyld udfører en naturlig funktion, var den fasthed i det grumme forsæt, som alene mennesket er i stand til at udvise. Midt under løjtnant D'Huberts optagethed af verdslige misligheder gik dette endelig op for ham. Det var en meningsløs og skadelig affære at blive draget ind i, men i hvilken tåbelig hensigt fyren end var begyndt på den, så var det klart nok, at han nu agtede at dræbe, og intet mindre. Og dette forsæt understøttedes af en viljestyrke, som langt overgik en tigers ringere evner.

Som det er tilfældet med mænd, der af naturen er tapre, interesserede det fulde overblik over faren løjtnant D'Hubert. Og så snart han var blevet rigtig interesseret i sagen, var hans arms længde og hans kølige hjerne en fordel for ham. Nu blev det løjtnant Ferauds tur til at vige tilbage med et grynt af skuffet raseri, som kunne få blodet til at stivne i éns årer. Han gjorde en hurtig finte og førte derpå et stød lige fremad.

"Å nå, så det ville du?" udbrød løjtnant D'Hubert ved sig selv. Kampen havde varet næsten to minutter, længe nok til, at en hvilken som helst mand kunne blive optændt af forbitrelse ganske uden hensyn til stridens egentlige årsag. Og ganske pludselig var det hele forbi. Idet han forsøgte at slutte op bryst imod bryst under sin modstanders gardestilling, fik løjtnant Feraud et hug over sin forkortede arm. Han følte ikke det mindste til det, men det standsede hans udfald, og da hans fødder gled på gruset, faldt han bagover med stor voldsomhed. Stødet lammede hans sydende hjerne, så at den hensank i bevidstløshedens fuldkomne ro. Samtidig med hans fald

udstødte den kønne tjenestepige et skrig, mens den gamle pebermø i vinduet holdt op med at skælde ud og begyndte at korse sig fromt.

Da løjtnant D'Hubert nu så sin modstander ligge udstrakt, fuldkommen stille med ansigtet mod himmelen, troede han, at han rent ud havde slået ham ihjel. Han bibeholdt en stund indtrykket af at have hugget hårdt nok til at kløve sin mand midt over, et indtryk, der skyldtes en overdreven erindring om den inderligt gode vilje, han havde lagt i slaget. Hastigt faldt han på knæ ved siden af den faldnes legeme. Da han opdagede, at ikke engang armen var hugget over, blandede der sig som et gran af skuffelse i den lettelse, han følte. Fyren havde forskyldt det værste. Men han ønskede jo rigtignok ikke synderens død. Affæren var fæl nok, som den var nu, og løjtnant D'Hubert gav sig straks i færd med at standse blødningen. I denne beskæftigelse var det hans skæbne at blive hindret på latterlig måde af den kønne tjenestepige. Sønderflængende luften med rædselsskrig angreb hun ham bagfra, stak fingrene i hans hår og halede hans hoved tilbage. Hvorfor hun netop valgte at genere ham i dette øjeblik, kunne han slet ikke forstå. Heller ikke prøvede han på det. Det var alt sammen som en overvættes ond og plagsom drøm. To gange måtte han, for at redde sig fra at blive trukket over ende, rejse sig op og slynge hende til side. Det gjorde han stoisk, uden at ytre et ord, og knælede straks ned igen for at fortsætte sit værk. Men tredje gang, da han havde gjort sit arbejde, greb han fat i hende og holdt hendes arme knugede ind mod kroppen. Hendes kappe var gledet halvt af, hun var rød i ansigtet, og hendes øjne flammede af forrykt dristighed. Han så hende mildt ind i dem, mens hun mange

gange efter hinanden kaldte ham en usling, en forræder og en morder. Det gjorde ham ikke så fortrædelig som bevidstheden om, at det var lykkedes hende at kradse ham rigeligt i ansigtet. Foruden at være en skandale ville denne historie gøre ham latterlig. Han forestillede sig, hvorledes den udsmykket ville gå sin gang igennem garnisonen i byen, gennem hele armeen ved fronten, hvorledes hans motiver, følelser og alle omstændighederne ville blive forvrænget på enhver mulig måde, så at den over alt ville sprede mistvivl om, at han havde opført sig som et normalt menneske og at han besad en fin smag, og endog komme hans egen hæderværdige familie for øre. Det betød ikke noget for den fyr Feraud, som ingen forbindelser havde, ikke nogen familie værd at tale om, og heller ingen fremragende egenskaber udover mod, hvilket jo i hvert fald var en selvfølgelighed og noget, som hver eneste menig i hele det franske kavaleri var i besiddelse af. Mens han stadig holdt pigens arme nede med et stærkt greb, så løjtnant D'Hubert sig tilbage over skulderen. Løjtnant Feraud havde åbnet øjnene. Han rørte sig ikke; som en mand, der just er vågnet af en dyb søvn, stirrede han uden udtryk op mod aftenhimlen.

Løjtnant D'Huberts ivrige råb til den gamle gartner frembragte ikke nogen virkning – de fik ham ikke engang til at lukke sin tandløse mund. Så kom han i tanker om, at manden var stokdøv. Hele tiden kæmpede pigebarnet for at komme fri, ikke med jomfruelig undselighed, men som en ret døv furie, og sparkede ham nu og da over skinnebenene. Han vedblev at holde hende som i en skruestik, fordi hans instinkt fortalte ham, at hvis han slap hende, ville hun kradse hans øjne ud. Men

han følte sig meget ydmyget ved at være i denne stilling. Til sidst gav hun tabt. Han frygtede, at hun snarere var udmattet end beroliget. Ikke desto mindre søgte han ad underhandlingens vej at slippe ud af denne onde drøm.

"Hør nu her," sagde han, så roligt han kunne, "vil De love at løbe hen efter en læge, hvis jeg slipper Dem løs?"

Med virkelig græmmelse hørte han hende erklære, at hun ikke ville gøre noget af den art. Tværtimod fremhulkede hun, at det var hendes agt at blive her i haven og med tænder og negle kæmpe for at beskytte den overvundne. Det var frygteligt.

"Kære barn!" udbrød han fortvivlet, "er det virkelig muligt, at De tror mig i stand til at myrde en såret modstander? Er det muligt? ... Vil De nu være stille, De lille vildkat!"

De brødes. En tyk, døsig stemme bag ved ham sagde: "Hvad er det, De har for med det pigebarn?"

Løjtnant Feraud havde løftet sig op på sin raske arm, så søvnigt på sin anden arm, på sin blodtilsølede uniform, på en lille rød pyt på jorden og på sin sabel, som lå på gangstien en fod fra ham. Så lagde han sig atter forsigtigt ned for at spekulere det hele ud, for så vidt som en dundrende hovedpine ville tillade ham nogen sjælelig virksomhed.

Løjtnant D'Hubert slap pigebarnet, som straks knælede ned ved siden af den anden løjtnant. Aftenens skygger sænkede sig over den lille, pæne have med denne rørende gruppe, fra hvilken der udgik sagte, mumlende lyde, der udtrykte sorg og medfølelse, samt svage lyde af en anden karakter, som om en ikke helt vågen patient prøvede på at bande. Løjtnant D'Hubert gik sin vej.

Han passerede igennem det tavse hus og lykønskede sig selv, fordi skumringen skjulte hans blodsmurte hænder og forkradsede ansigt for de forbigåendes blikke. Men denne historie kunne ikke på nogen måde holdes skjult. Han frygtede mere end alt andet at komme i vanry, at hjemfalde til latter, og var sig pinligt bevidst, at han måtte snige sig igennem baggaderne, som om han var en morder. Lidt efter blev han afbrudt i sine sørgmodige tanker ved tonerne af en fløjte, der lød ud igennem et åbent vindue i et oplyst værelse på første sal i et beskedent hus. Den blev trakteret med udholdende mesterskab, og igennem melodiens fioriturer kunne man høre regelmæssig dunken af foden, som slog takt mod gulvet.

Løjtnant D'Hubert råbte navnet på en militærkirurg, han udmærket godt kendte. Fløjtespillet standsede, og musikeren viste sig ved vinduet, endnu med instrumentet i hånden, og kiggede ned på gaden.

"Hvem er det, der kalder? Er det Dem, D'Hubert? Hvorfor kommer De denne vej?"

Han kunne ikke lide at blive forstyrret i den time, da han spillede på fløjte. Det var en mand, hvis hår allerede var grånet under det utaknemmelige arbejde med at forbinde sårede på slagmarker, hvor andre høstede forfremmelse og ære.

"Jeg ville gerne have, at De straks skulle gå hen og se til Feraud. De ved nok løjtnant Feraud? Han bor to gader herfra. Det er blot et par skridt."

"Hvad er der i vejen med ham?"

"Såret."

"Er De vis på det?"

"Vis på det!" udbrød D'Hubert. "Jeg kommer derfra."

"Det var da morsomt," sagde den aldrende militærlæge. Morsomt var hans yndlingsord; men hans ansigtsudtryk svarede aldrig til ordet, når han sagde det: han var en sindsrolig herre. "Kom indenfor," tilføjede han. "Jeg skal være færdig på et øjeblik."

"Mange tak! Det vil jeg så. Jeg vil også gerne have lov til at vaske hænder på Deres værelse."

Løjtnant D'Hubert fandt lægen i færd med at skrue fløjten fra hinanden og omhyggeligt lægge stykkerne ned i et foderal. Han drejede hovedet.

"Vand derhenne – i krogen. Deres hænder trænger til at vaskes."

"Jeg standsede blødningen," sagde løjtnant D'Hubert. "Men De må hellere skynde dem. Det er nok over ti minutter siden, skal jeg sige Dem."

Lægen påskyndede ikke sine bevægelser.

"Hvad er der i vejen? Gik bandagen af? Det var da morsomt. Jeg har arbejdet på hospitalet hele dagen, men i morges var der én, der fortalte mig, at han var sluppet uden så meget som en skramme."

"Formodentlig ikke den samme duel," mumlede løjtnant D'Hubert vrantent, mens han tørrede sine hænder i et groft håndklæde.

"Ikke den samme … Hvadbehager? En ny! Ellers skulle ingen Fanden få mig til at gå ud to gange samme dag." Lægen så skarpt på løjtnant D'Hubert. "Hvordan er det gået til, at De er blevet kradset i ansigtet? Endda på begge sider – og symmetrisk. Det var da morsomt."

"Overordentlig!" snerrede løjtnant D'Hubert. "Og De vil også finde hans flængede arm morsom. Det vil De begge have morskab af et godt stykke tid."

Lægen var mystificeret, og den pludselige bitterhed i løjtnant D'Huberts tonefald gjorde indtryk på ham. De forlod huset sammen, og nede på gaden mystificerede hans opførsel ham endnu mere.

"Går De ikke med?" spurgte han.

"Nej," sagde løjtnant D'Hubert. "De kan selv finde huset. Gadedøren står rimeligvis åben."

"Nå, godt. Hvor ligger hans værelse?"

"I stueetagen. Men De må hellere gå lige igennem huset og se efter i haven først."

Denne forbavsende oplysning fik lægen til at begive sig afsted uden videre snak. Løjtnant D'Hubert vendte tilbage til sit kvarter med uro og brændende harme i sindet. Han frygtede næsten lige så meget sine kammeraters drilleri som sine overordnedes vrede. Den sande sammenhæng var forbandet grotesk og pinlig, selv om man så bort fra selve kampens uregelmæssighed, der lod den komme afskyeligt nær til en kriminalforbrydelse. Som alle mænd uden særlig megen indbildningskraft, en evne, der støtter refleksionens tankeprocesser, plagedes løjtnant D'Hubert frygteligt ved forestillingen om, hvad der øjensynligt ville blive følgen af hans uheldige situation. Han var ganske vist glad over, at han ikke havde dræbt løjtnant Feraud uden for alle regler og uden at have sikret sig de reglementerede vidner, som burde være til stede ved en sådan begivenhed. Ualmindelig glad. Men på samme tid

havde han en følelse af, at han godt ville have kunnet lide at dreje halsen om på ham uden videre.

Han var endnu under indflydelse af disse modstridende følelser, da sårlægen og amatørfløjtenisten kom og besøgte ham. Der var forløbet mere end tre dage. Løjtnant D'Hubert var ikke længer *officier d'ordonnance* hos divisionens kommanderende general. Han var blevet sendt tilbage til sit regiment. Og han genoptog forbindelsen med soldatens militære samfund på den måde, at han blev indespærret i streng stuearrest, ikke i sit eget kvarter i byen, men i et rum i barakkerne. På grund af tildragelsens alvorlige karakter blev det ham forbudt at modtage besøg. Han vidste ikke, hvad der var sket, hvad man sagde eller tænkte. Sårlægens komme var derfor den forpinte fange ganske uventet. Amatørfløjtenisten begyndte med at forklare, at han kun havde kunnet indfinde sig her som følge af en særlig gunst fra oberstens side.

"Jeg forestillede ham, at det ikke ville være mere end rimeligt, om De fik pålidelig underretning om, hvorledes Deres modstander befinder sig," vedblev han. "Det vil glæde Dem at høre, at han er i god bedring."

Løjtnant D'Huberts ansigt udviste ikke noget af de almindelige tegn på glæde. Han vedblev at skridte op og ned ad gulvet i det støvede, nøgne rum. "Sæt Dem på den stol, doktor," mumlede han.

Doktoren tog plads.

"Denne affære bliver bedømt på forskellig vis – i byen og i hæren. Meningsforskellen er i virkeligheden morsom."

"Såh, er den?" mumlede løjtnant D'Hubert, mens han troligt vedblev at trampe fra væg til væg. Men ved sig selv undrede han sig over, at der kunne være to meninger om sagen. Sårlægen vedblev:

"Selvfølgelig kender man jo ikke de virkelige kendsgerninger ..."

"Jeg ville ellers have troet," afbrød D'Hubert, "at fyren havde meddelt Dem nogle kendsgerninger."

"Han sagde noget, første gang jeg så til ham," indrømmede den anden. "Og à propos, jeg fandt ham ganske rigtigt i haven. Det dunk, han havde fået bag i hovedet, havde dengang gjort ham lidt usammenhængende. Senere var han snarere fåmælt end talende."

"Jeg troede ikke, han besad takt nok til at skamme sig!" mumlede D'Hubert og begyndte atter at skride frem og tilbage, mens doktoren murrede: "Meget morsomt, skamme sig! Der var ikke noget i hans sindstilstand, der tydede på, at han skammede sig. Men det kan jo være, De ser anderledes på sagen."

"Hvad taler De om? Hvilken sag?" spurgte D'Hubert med et sideblik til skikkelsen på træstolen, som den sad dér med sine grove træk og sit grånende hår.

"Denne sag her, hvordan den nu end hænger sammen," sagde lægen lidt utålmodig. "Jeg ønsker ikke at udtale nogen anskuelse om Deres opførsel ..."

"Det må De, ved Himlen, også hellere lade være med!" udbrød D'Hubert.

"Så! – Så! Vær nu blot ikke så rask til at trække sværdet af skeden. Det lønner sig ikke i det lange løb. De må én gang for

alle forstå, at jeg ikke ønsker at snitte i jer unge mennesker med andet end min professions værktøj. Mit råd er godt. Hvis De fortsætter på denne måde, vil De skabe Dem et fælt rygte."

"Fortsætter hvordan?" spurgte løjtnant D'Hubert ganske forskrækket og standsede brat. "Jeg! – jeg! – skabe mig et rygte ... Hvad tænker De egentlig på?"

"Jeg sagde Dem jo, at jeg ikke ønsker at dømme om, hvad der er rigtigt eller forkert i dette tilfælde. Det er ikke min sag. Men ikke desto mindre ..."

"Hvad i alverden har han fyldt Dem med?" afbrød løjtnant D'Hubert med en slags imponeret forskræmthed.

"Jeg har allerede fortalt Dem, at han i begyndelsen, da jeg samlede ham op i haven, var usammenhængende. Senere var han naturligvis fåmælt. Men jeg, fik i hvert fald forståelsen af, at han ikke kunne slippe."

"Nå, ikke det!" råbte løjtnant D'Hubert med høj røst. Derpå sænkede han udtryksfuldt stemmen: "Og hvad med mig? Kunne jeg måske slippe?"

Lægen rejste sig. Han længtes kun efter sin fløjte, sin stadige selskabsbroder med den trøstende stemme. I nærheden af feltambulancer, efter fireogtyve timers anstrengende arbejde, havde man hørt ham bryde den frygtelige stilhed på slagmarkerne, hvor alt var overladt til tavsheden og de døde, med dens søde toner. Den trøstbringende time i hans daglige liv nærmede sig, og i fredstid klyngede han sig til minutterne som en gnier til sin skat.

"Naturligvis – naturligvis!" sagde han skødesløst. "Sådan må De jo tænke. Det er morsomt nok. Men da jeg er fuldkommen neutral og venligsindet over for jer begge, er jeg gået ind på at

overbringe Dem en besked fra ham. De kan jo sige, at jeg føjer en patient, om De så ønsker. Han vil lade Dem vide, at denne affære på ingen måde er afsluttet. Han agter at sende Dem sine sekundanter, så snart han er kommet til kræfter – forudsat naturligvis, at arméen ikke er i felten til den tid."

"Så det agter han? Ja, selvfølgelig!" spruttede løjtnant D'Hubert i voldsom ophidselse.

Den hemmelige årsag til hans forbitrelse kunne den besøgende ikke blive klar over; men denne sindsbevægelse bestyrkede lægen i den antagelse, som også vandt terræn udenfor, at der var opkommet en meget alvorlig strid imellem disse to unge mænd, at det drejede sig om noget, der var alvorligt nok til at være omgivet med en sky af mystik, et eller andet stridspunkt af den allerstørste vigtighed. For at ordne deres store meningsforskel angående dette punkt havde disse to unge mænd udsat sig for den risiko at blive kasseret og falde i unåde så at sige lige ved begyndelsen af deres karriere. Lægen befrygtede, at det forestående forhør ikke ville tilfredsstille den offentlige nysgerrighed. De ville ikke indvie offentligheden i deres fortrolighed vedrørende dette noget, der var foregået imellem dem, og som var af så oprørende natur, at det havde fået dem til at udsætte sig for en anklage for mord – hverken mere eller mindre. Men hvori kunne dette noget vel bestå?

Lægen var ikke særlig nysgerrig af naturen; men dette spørgsmål, der beskæftigede hans tanker, fik ham den aften to gange til at tage instrumentet fra læberne og sidde tavs et helt minut – lige midt i en melodi – mens han prøvede at gætte sig til en sandsynlig grund.

2

Dette mål lykkedes det lige så lidt ham som resten af garnisonen og hele det gode selskab at nå. De to unge officerer, som hidtil ikke var blevet regnet for noget særligt, nød nu en vis udmærkelse som følge af den almindelige nysgerrighed angående oprindelsen til deres stridsmål. Madame de Lionnes salon var midtpunktet for sindrige gisninger; damen selv blev en tid bestormet med forespørgsler, eftersom man vidste, at hun var den sidste person, der havde talt med disse ulykkelige og dumdristige unge mænd, før de sammen forlod hendes hus for at begive sig til en rasende kamp på sabler ved skumringstide i en privat have. Hun forsikrede, at hun ikke havde bemærket noget usædvanligt i deres optræden. Løjtnant Feraud havde tydeligvis været ærgerlig over at blive kaldt bort. Det var naturligt nok; ingen mand holder af at blive forstyrret i en samtale med en dame, som har ry for sjælfuldhed og elegance. Men i virkeligheden kedede dette emne madame de Lionne, såsom hendes person ved en uendelig masse hensynsløs sladder kunne blive knyttet til denne affære. Og det irriterede hende at høre den anskuelse fremsat, at der kunne have været en eller anden kvinde med i sagen. Denne irritation udsprang ikke af hendes sjælfuldhed og elegance, men af en mere instinktiv side af hendes natur. Og den blev til sidst så stærk, at hun bestemt forbød al omtale af dette emne under sit tag. I nærheden af hendes kanapé blev dette forbud adlydt, men længere henne i *salon*en blev den påbudte tavsheds ligklæde stadig løftet mere eller mindre. En personage med et langt,

blegt ansigt og et udtryk i det, som mindede om et får, rystede på hovedet og ytrede den formening, at det var en strid, der havde stået længe på og med tiden var vokset i bitterhed. Herimod indvendte man, at de to mænd selv var for unge til, at en sådan teori kunne være rigtig. De stammede jo også fra forskellige, fjernt fra hinanden liggende dele af Frankrig. Der var ligeledes andre fysiske umuligheder. En underkommissær ved intendanturen, en elskværdig og kultiveret ungkarl iført kashmirs knæbukser, skaftestøvler og blå frakke, broderet med sølvkniplinger, gav sig mine af at tro på sjælevandringen og proponerede, at de to måske havde mødt hinanden i en eller anden tidligere tilværelse. Deres fejde lå langt tilbage i en forglemt fortid. Den kunne have drejet sig om noget, som man slet ikke kunne forestille sig i deres nuværende eksistensform; men deres sjæle erindrede sig fjendskabet og ytrede sig rent instinktivt i modstrid med hinanden. Han udviklede dette emne på spøgende måde. Men hele sagen var så absurd, såvel fra et verdsligt og et militært synspunkt, som fra ærens og fornuftens, at denne åndeagtige forklaring næsten syntes at være mere forstandig end nogen anden.

De to officerer havde ikke betroet bestemte kendsgerninger til nogen. Ydmygelse over at være kommet til kort med våben i hånd og en ubehagelig følelse af, ved skæbnens uretfærdighed at være blevet indviklet i en slem affære, fik løjtnant Feraud til at bevare en grum tavshed. Han nærede mistillid til sine medmenneskers sympati. Den ville naturligvis tilfalde den lapsede stabsofficer. Liggende i sin seng rasede han med høj røst over for den kønne tjenestepige, som tilbedende sørgede for hans fornødenheder og skrækslagen lyttede til hans

frygtelige forbandelser. At løjtnant D'Hubert nok skulle komme til at "bøde for det", forekom hende naturligt og retfærdigt. Hun var mest ængstelig for, at løjtnant Feraud skulle hidse sig selv op. Han forekom hende så fuldkommen beundringsværdig og dårende, at hun ydmygt bøjede sig for ham i sit hjerte og kun nærede det ønske at se ham helbredet i en fart, om så blot for at genoptage sine besøg i madame de Lionnes salon.

Løjtnant D'Hubert forholdt sig tavs af den nærliggende grund, at der, når undtages en enfoldig ung oppasser, ikke var nogen, han kunne tale til. Endvidere var han ikke blind for, at denne episode, der fra et professionelt synspunkt var så alvorlig, havde sin komiske side. Når han reflekterede over det, havde han stadig en følelse af, at han kunne lide at dreje halsen om på løjtnant Feraud. Men denne formel var snarere billedlig end nøjagtig og mere et udtryk for en sindstilstand end for en virkelig fysisk tilskyndelse. Men samtidig fandtes der hos denne unge mand en følelse af kammeratskab og venlighed, der bevirkede, at han følte uvilje ved tanken om at skulle gøre løjtnant Ferauds stilling værre, end den var. Han ønskede ikke at tale vidt og bredt om denne ulyksalige historie. Under forhøret måtte han naturligvis i selvforsvar sige sandheden. Udsigten til dette pinte ham.

Men intet forhør blev nogen sinde afholdt. Arméen drog i felten i stedet for. Løjtnant D'Hubert, som uden bemærkning blev sat i frihed, genoptog sin tjeneste ved regimentet; og løjtnant Feraud, som lige havde fået bindet af sin arm, red uadspurgt afsted med sin eskadron for at fuldende sin rekonvalescens i slagmarkers røg og natlige bivuakkers friske luft. Denne styrkende behandling bekom ham så vel, at han ved

de første rygter om, at en våbenstilstand var blevet undertegnet, uden bange anelser på ny kunne henvende opmærksomheden på sin private krig.

Denne gang skulle det være regulær krig. Han sendte to venner til løjtnant D'Hubert, hvis regiment kun lå nogle få mile derfra. Disse venner havde ikke rettet nogen spørgsmål til deres duellant. "Jeg skylder ham en tak for sidst, den smukke stabsofficer," sagde han barsk, og de drog nok så tilfredse ud i deres ærinde. Løjtnant D'Hubert havde ingen vanskelighed ved at finde to venner, der var lige så diskrete og deres duellant lige så hengivne. "Der er en fjollet fyr, som jeg må give en lektion," erklærede han kort; og de krævede ikke bedre grunde.

På dette grundlag blev der en tidlig morgen på en passende mark arrangeret en kamp på duelsabler. I tredje omgang fandt løjtnant D'Hubert sig selv liggende på ryggen i det dugvåde græs med et hul i siden. Solen, som på en skyfri himmel steg op over et landskab med enge og skove, hang til venstre. En militærlæge – ikke fløjtespilleren, men en anden – stod bøjet over ham og følte rundt om såret.

"Det var lige ved. Men det kommer ikke til at betyde noget," udtalte han.

Løjtnant D'Hubert hørte disse ord med glæde. En af hans sekundanter, der sad i det våde græs og støttede hans hoved i sit skød, sagde: "sådan er krigens gang, *mon pauvre vieux*. Hvad skal man sige? I må hellere se at blive venner igen som to brave fyre. Ikke sandt?"

"De ved ikke, hvad De beder om," mumlede løjtnant D'Hubert med svag røst. "Men hvis han ..."

På den anden kant af engen søgte løjtnant Ferauds sekundanter at overtale ham til at gå hen og give sin modstander hånden.

"Nu har han jo fået det betalt – *que diable*. Det er det eneste rette. Denne D'Hubert er et pænt menneske."

"Jeg ved nok, hvad pænheden er værd hos en fyr som ham, der er kæledægge hos sin general," mumlede løjtnant Feraud mellem tænderne, og det mørke udtryk i hans ansigt berøvede dem lysten til at anstrenge sig yderligere for at hidføre en forsoning. Sekundanterne bukkede for hinanden på afstand og førte deres duellanter bort fra kamppladsen. Om eftermiddagen modtog løjtnant D'Hubert mange besøg, for han var meget populær som en god kammerat, der forenede stort vovemod med et åbent og ligevægtigt sind. Man lagde mærke til, at løjtnant Feraud ikke, som det er sædvane, viste sig meget ude for at modtage sine venners lykønskninger. Dem ville der ikke have været nogen mangel på, for også han var vel lidt på grund af sin overstrømmende sydlandske natur og sin karakters jævnhed. På alle de steder, hvor officererne havde for vane at samles, når deres dagværk var endt, blev morgenens duel diskuteret ud fra ethvert synspunkt. Skønt løjtnant D'Hubert denne gang havde været den underlegne, blev hans sabelføring rost. Ingen kunne nægte, at den var meget pågående og efter alle kunstens regler. Man hviskede endog, at når han havde fået en smøre, var det, fordi han havde ønsket at skåne sin modstander. Men mange andre udtalte, at den kraft og hurtighed, løjtnant Feraud angreb med, var ganske uimodståelig.

De to officerers fortrin som kombattanter blev åbenhjertigt diskuteret; men deres holdning overfor hinanden efter duellen kritiserede man kun lethen og med forsigtighed. Den var uforsonlig, og det måtte man beklage. Når alt kom til alt, måtte de selv bedst vide, hvad omsorgen for deres ære krævede. Det var ikke noget emne, som deres kammerater kunne give sig alt for meget af med. Hvad oprindelsen til tvisten angik, så var det almindelige indtryk, at den stammede fra den tid, da de lå i garnison i Strasbourg. Den musikalske læge rystede på hovedet, da han hørte det. Han mente, at den måtte søges meget længere tilbage.

"Ih, naturligvis! De må jo kende hele historien!" råbte flere stemmer med utålmodig nysgerrighed. "Hvordan var den?"

Han løftede roligt sit blik fra glasset. "Selv om jeg kendte den nok så godt, kan De ikke vente, at jeg skal fortælle Dem noget om det, når begge duellanter har valgt at tie."

Han rejste sig og gik, efterladende en følelse af mystik. Han kunne ikke vente længere, for fløjteblæsningens fortryllende time nærmede sig.

Efter at han var gået, ytrede en ganske ung officer højtideligt: "Det er indlysende! Hans læber er forseglede."

Ingen drog det såre rigtige i denne bemærkning i tvivl. Den bidrog på en eller anden måde til at gøre affæren endnu mere betagende. Flere ældre officerer fra de to regimenter fremkom, udelukkende tilskyndet af venlighed og kærlighed til fred og forståelse, med det forslag, at de ville danne en æresret, til hvilken de to unge mænd skulle overlade den opgave at tilvejebringe en forsoning. Uheldigvis begyndte de med at henvende sig til løjtnant Feraud, da de antog, at han, som just

havde vundet en betydelig sejr, ville vise sig forsonlig og stemt for mådehold.

Ræsonnementet var rigtigt nok. Men ikke desto mindre viste dette træk sig mislykket. Under den slappelse af den moralske kraft, som fremkaldes ved den lettelse, man føler efter at have tilfredsstillet sin forfængelighed, havde løjtnant Feraud nedladt sig til i sit hjertes dyb at optage tilfældet til fornyet bedømmelse og var endog kommet til at tvivle, ikke om sin sags retfærdighed, men om, at han selv havde opført sig ubetinget fornuftigt. Det bevirkede, at han ikke var oplagt til at tale om sin optræden. Det forslag, regimentets vise mænd fremkom med, satte ham i en vanskelig stilling. Han fandt det afskyeligt, og denne afsky vakte ifølge en paradoksal logik på ny hans forbitrelse imod løjtnant D'Hubert. Skulle han da i al evighed plages med denne fyr – denne fyr, som havde et infernalsk greb på at vinde folk for sig, Gud måtte vide hvordan? Og dog var det vanskeligt uden videre at afvise denne formidling, som sanktioneredes af ærens love.

Han mødte denne vanskelighed med en barsk reserveret holdning. Han snoede sit overskæg og udlod sig i ubestemte talemåder. Hans stilling var klar nok. Han skammede sig ikke ved at forklare den for en passende æresret, ej heller var han bange for at forsvare den på kamppladsen. Han så virkelig ikke nogen grund til en forhastet antagelse af dette forslag, før han havde vished for, hvorledes hans modstander kunne formenes at ville modtage det.

Senere på dagen, da forbitrelsen fik magt over han, hørte man ham på et offentligt sted sardonisk ytre, "at det ville have været et storartet held for løjtnant D'Hubert, for næste gang de

mødtes, måtte han ikke tro, han slap med en ren ubetydelighed som tre ugers sengeleje."

Denne pralende sætning kunne være ham indgivet af den dybeste machiavellisme. Sydlandske naturer skjuler ofte under ydre impulsivitet i handling og tale en hel del snuhed.

Løjtnant Feraud, der nærede mistillid til menneskers retfærdighed, ønskede ingenlunde nogen æresret; de ovennævnte ord, der stemte så godt med hans temperament, havde også det gode ved sig, at de hjalp ham ud af kniben. Hvad enten det var meningen eller ej, fandt de på mindre end fireogtyve timer vej til løjtnant D'Huberts soveværelse. Følgelig modtog løjtnant D'Hubert, der sad oprejst, støttet af puder, det tilbud, man næste dag gjorde ham, med den udtalelse, at sagen var af en sådan natur, at den ikke tålte at diskuteres.

Den sårede officers blege ansigt, hans svage røst, som han endnu måtte bruge med forsigtighed, og hans tones høflige værdighed øvede stor virkning på tilhørerne. Da alt dette berettedes videre udenfor, bidrog det mere til at uddybe mysteriet, end løjtnant Ferauds brovten havde gjort. Denne sidstnævnte følte sig såre lettet ved, at sagen fik dette udfald. Han begyndte at nyde den almindelige forundring og fandt fornøjelse i at forstærke den ved at antage en bister og diskret holdning.

Obersten for løjtnant D'Huberts regiment var en gråhåret, vejrbidt kriger, som havde en klar opfattelse af sit ansvar: "Jeg kan ikke således lade de bedste af mine underordnede blive skamferet for det rene intet," sagde han til sig selv. "Jeg må ganske privat se at komme til bunds i denne sag. Han må tale fra leveren, om så Fanden selv står i det. En oberst bør være

mere end en fader for i disse unge knægte." Og han elskede virkelig alle sine mænd med så kærlig en følelse, som nogen fader for en stor familie kan nære til hvert enkelt medlem af den. Selv om menneskelige væsener ved en uagtsomhed af Forsynet kom til verden som simple civilister, så genfødtes de dog til et regiment, ligesom småbørn fødes ind i en familie, og det var kun denne militære fødsel, der betød noget.

Da den gamle kriger så løjtnant D'Hubert stå foran sig, endnu meget bleg og huløjet, følte han et stik i hjertet af virkelig medfølelse. Al hans kærlighed til regimentet – denne skare mænd, som han holdt i sin hånd for at slynge den frem eller trække den tilbage, som tjente hans stolthed og beherskede alle hans tanker – syntes et øjeblik at koncentrere sig om hans mest håbefulde undergivnes person. Han rømmede sig truende og rynkede brynene på en skrækindjagende måde. "De må forstå," begyndte han, "at jeg ikke bryder mig en døjt om nogen enkelt mands liv i regimentet. Jeg ville sende jer alle otte hundrede og treogfyrre mænd og heste i strakt galop frem mod fortabelsens dyb uden mere samvittighedsnag, end om jeg slog en flue ihjel!"

"Javel, hr. oberst. De ville ride i spidsen for os," sagde løjtnant D'Hubert med et blegt smil.

Da obersten, som følte, at han måtte være meget diplomatisk, hørte dette, ligefrem brølede han: "De må vide, løjtnant D'Hubert, at jeg kunne gå til side og se jer alle ride lukt ned i Helvede, om det gjordes nødigt. Jeg er mand for at gøre endog det, hvis tjenesten og pligten imod mit land kræver det af mig. Men det er utænkeligt, så prøv ikke på blot at hentyde til noget sådant." Han gloede frygtelig bistert på ham, men hans

tone blev blidere. "De har endnu lidt fløde i Deres skæg, min unge ven. De ved ikke, hvad en mand som jeg er i stand til. Jeg kunne gemme mig bag ved en høstak, om det ... Stå ikke dér og grin ad mig, monsieur! Hvor vover De? Hvis dette ikke var en privat samtale, skulle jeg ... Hør nu her! Jeg er ansvarlig for det rette forbrug af liv under min kommando til ære for vort land og hæder for regimentet. Forstår De? Nå, hvad Fanden mener De så med at gå hen og lade Dem spidde på denne måde af den fyr fra syvende husarregiment? Det er rent ud sagt skammeligt!"

Løjtnant D'Hubert følte sig overmåde ærgerlig. Han trak en smule på skuldrene. Andet svar gav han ikke. Han kunne ikke være uvidende om sit ansvar.

Obersten formildede sit blik og sænkede sin stemme endnu mere. "Det er højst beklageligt!" mumlede han. Og atter skiftede han tone. "Hør nu," vedblev han overtalende, men dog med den myndige klang, som stemmen altid bibeholder hos en god anfører for mænd, "denne affære må ordnes. Jeg ønsker at få en tydelig forklaring på, hvad det hele drejer sig om. Jeg beder, som Deres bedste ven, om at få det at vide."

Hans myndigheds tvingende magt og hans venligheds overtalende indflydelse gjorde stærk virkning på en mand, som netop havde rejst sig fra sygesengen. Løjtnant D'Huberts hånd, som fattede om knappen på en stok, skælvede let. Men hans nordiske temperament, der vel var følelsesfuldt, men dog forsigtigt, og tillige klarsynet på sin egen idealistiske måde, lagde en dæmper på hans tilbøjelighed til at gå til bekendelse om hele denne forfærdelige meningsløshed. I henhold til en overjordisk visdoms forskrift drejede han tungen syv gange i

munden, før han talte. Og derpå fremførte han kun sin ærbødige tak.

Obersten lyttede først interesseret til, men så derpå ud, som han ikke vidste, hvad han skulle tro. Til sidst rynkede han brynene. "De tøver? – *mille tonnerres*! Har jeg ikke sagt Dem, at jeg vil nedlade mig til at diskutere sagen med Dem – som en ven?"

"Jo, hr. oberst!" svarede løjtnant D'Hubert sagtmodigt, "men jeg er bange for, at De efter at have hørt mig til ende som ven vil tage affære som min overordnede."

Obersten, som havde lyttet opmærksomt til, smækkede kæberne sammen. "Nå, og hvad så?" sagde han åbenhjertigt. "Er det da så forbandet fælt?"

"Nej, det er ikke," svarede løjtnant D'Hubert ham med svag, men fast stemme.

"Naturligvis vil jeg gribe ind til bedste for tjenesten. Det vil intet kunne forhindre mig i at gøre. Hvorfor tror De vel, at jeg vil høre om sagen?"

"Jeg ved, at det ikke er af tom nysgerrighed," forsikrede løjtnant D'Hubert. "Jeg ved, at De vil handle klogt. Men hvorledes skal det gå med regimentets gode rygte?"

"Det kan ikke lide under en løjtnants ungdommelige dårskab," sagde obersten strengt.

"Nej, det kan det ikke. Men det kan lide under onde tunger. Man vil sige, at en løjtnant af fjerde husarregiment gemmer sig bag sin oberst, fordi han er bange for at møde sin modstander. Og det ville være værre end at gemme sig bag en høstak – for tjenestens skyld. Det kan jeg ikke indlade mig på, hr. oberst."

"Ingen ville vove at sige noget sådant," begyndte obersten meget bistert, men sluttede sætningen i en usikker tone. Løjtnant D'Huberts tapperhed var velkendt. Men obersten var ganske klar over, at mod i tvekamp, mod til kamp mand mod mand, med rette eller urette anses for et mod af særegen art. Og det var i højeste grad nødvendigt, at en officer i hans regiment skulle besidde enhver slags mod – og også vise det. Obersten skød underlæben frem og stirrede langt ud for sig med et ejendommelig glasagtigt blik. Dette var et udtryk for hans forvirring – et udtryk, som hans regiment praktisk talt ikke kendte; thi forvirring er en følelse, som er uforenelig med rang af oberst i kavaleriet. Obersten selv var ganske overvældet af det ubehagelige ved denne nye fornemmelse. Og da han ikke var vant til at tænke, undtagen over emner, der vedrørte hans stilling og angik mænds og hestes velfærd og den rette brug af disse på ærens mark, så udartede hans intellektuelle anstrengelser blot til indvendige gentagelser af profane vendinger. "*Mille tonnerres! ... Sacré nom de nom ...*" tænkte han.

Løjtnant D'Hubert hostede smertefuldt og tilføjede med træt stemme: "Der vil være fuldt op af onde tunger, som vil sige, at jeg har ladet mig kue. Og jeg er vis på, at De ikke venter, jeg vil lade det gå upåtalt hen. Det kan være, at jeg så pludselig kommer til at stå med et helt dusin dueller på halsen i stedet for denne ene affære."

Dette simple og indlysende argument fandt forståelse hos obersten. Han så skarpt på sin underordnede. "Sæt Dem, løjtnant!" sagde han gnavent. "Det var da en Fandens histo... Sæt Dem!"

"*Mon colonel*," begyndte D'Hubert igen, "jeg frygter ikke onde tunger. Der gives en måde, man kan bringe dem til tavshed på. Men det gælder også min sindsro. Jeg ville aldrig kunne frigøre mig for den tanke, at jeg havde ødelagt en af mine officerskammerater. Hvorledes De end tager affære, dette må fortsættes. Man har opgivet forhøret – lad da nu sagen hvile. Et forhør ville være blevet fuldkommen skæbnesvangert for Feraud."

"Ih, hvad siger De! Opførte han sig da så dårligt?"

"Ja, det var temmelig fælt," mumlede løjtnant D'Hubert. Og da han endnu var meget svag, følte han lyst til at græde.

Da den anden mand ikke tilhørte hans eget regiment, havde obersten ikke vanskeligt ved at tro på dette. Han begyndte at skridte frem og tilbage i værelset. Han var en udmærket fører, en mand i stand til at nære taktfuld medfølelse. Men han var også i andre retninger menneskelig og dette kom for dagen, fordi han ikke kendte til forstillelse.

"Det helvedes ved sagen, løjtnant," busede han ud i sit hjertes uskyld, "er, at jeg har erklæret, det var min hensigt at nå til bunds i denne affære. Og når en oberst siger noget ... forstår De nok ..."

"Hr. oberst," indskød løjtnant D'Hubert alvorligt, "tillad mig indtrængende at bede Dem om at lade Dem nøje med mit æresord på, at jeg blev bragt i en fordømt situation, hvor jeg ikke havde noget valg; jeg kunne slet ikke gøre andet, når jeg skulle opretholde min værdighed som mand og officer ... Når alt kommer til alt, er denne kendsgerning det, der egentlig ligger til grund for affæren. Nu da De har hørt dette, *er* De nået til bunds. Hele resten er kun detaljer ..."

Obersten standsede brat. Løjtnant D'Huberts ry for sund fornuft og ligevægtigt sind vejede tungt i vægtskålen. Et koldt hoved, et varmt hjerte, åben som den klare dag. Altid korrekt i sin optræden. Man måtte have tillid til ham. Obersten tilbagetrængte en umådelig nysgerrighed. "Hm! De forsikrer, at De som mand og officer ... ikke noget valg? Hvad?"

"Som officer – og tilmed officer ved det fjerde husarregiment," fastholdt løjtnant D'Hubert, "havde jeg ikke noget valg. Og det er det, som egentlig ligger til grund for affæren, hr. oberst."

"Javel. Men alligevel kan jeg ikke indse, hvorfor man ikke til sin oberst ... En oberst er som en fader – *que diable*!"

Løjtnant D'Hubert burde ikke have haft lov til at gå ud endnu. Det var med ydmygelse og fortvivlelse, han blev klar over sin mangel på fysisk duelighed. Men han var besat af patientens sygelige stædighed, og samtidig følte han med græmmelse, at hans øjne fyldtes af vand. Denne genvordighed var for svær at tumle. En tåre løb ned ad løjtnant D'Huberts magre, blege kind.

Obersten vendte hastigt ryggen til ham. Man kunne have hørt en nål falde til gulvet. "Det er en eller anden tosset fruentimmerhistorie – ikke sandt?"

Idet den gamle sagde disse ord, snurrede han rundt for at opsnappe sandheden, som ikke er en skøn skikkelse, der har bo i en kilde, men en sky fugl, som bedst fanges med list. Dette var oberstens sidste diplomatiske træk. Han så sandheden umiskendelig stråle frem af den gestus, hvormed løjtnant D'Hubert løftede sine svage arme og sine øjne mod Himlen til den stærkeste indsigelse.

"Ikke nogen fruentimmeraffære – hvad?" brummede obersten med et strengt, stirrende blik. "Jeg spørger Dem ikke om, hvem eller hvor. Alt, hvad jeg ønsker at vide, er, om der er en kvinde med i historien?"

Løjtnant D'Hubert lod armene synke, og hans svage stemme knækkede patetisk over.

"Intet sådant, *mon colonel*."

"På æresord?" vedblev den gamle kriger indtrængende.

"Ja, på æresord."

"Meget vel," sagde obersten tankefuld og bed sig i læben. Løjtnant D'Huberts argumenter, støttede af hans sympati for manden, havde overbevist ham. På den anden side var det i højeste grad upassende, at denne hans mellemkomst, som han ikke havde gjort nogen hemmelighed af, ikke frembragte nogen synlig virkning. Han holdt løjtnant D'Hubert tilbage endnu i nogle minutter og lod ham derpå gå med venlige ord.

"Læg Dem til sengs nogle dage endnu, løjtnant. Hvad Fanden mener lægen med at rapportere Dem tjenstdygtig?"

Da løjtnant D'Hubert kom ud fra oberstens kvarter, sagde han ikke noget til den ven, som ventede udenfor for at følge ham hjem. Han sagde ikke noget til nogen. Løjtnant D'Hubert betroede sig ikke til andre. Men ved aftenstide samme dag åbnede obersten sine læber, mens han i selskab med sin næstkommanderende slentrede frem og tilbage under de elmetræer, der voksede i nærheden af hans kvarter.

"Jeg er nået til bunds i den affære," bemærkede han.

Oberstløjtnanten, en tør, brun spån af en mand med korte sidewhiskers, spidsede øren ved dette, uden dog at lade noget tegn på forbavselse undslippe sig.

"Det er ingen ubetydelighed," tilføjede obersten orakelmæssigt. Den anden ventede længe, førend han mumlede:

"Nej, virkelig, hr. oberst!"

"Ingen ubetydelighed," gentog obersten og så lige frem for sig. "Dog har jeg forbudt D'Hubert såvel at sende nogen udfordring som at modtage en sådan fra Feraud i det næste års tid."

Dette forbud havde han fundet på for at redde den anseelse, en oberst bør nyde. Resultatet heraf var, at der blev sat ligesom et officielt stempel på den mystik, der omgav denne dødsensbitre strid. Løjtnant D'Hubert afviste ved koldsindig tavshed alle forsøg på at lirke sandheden ud ham. Løjtnant Feraud, som i begyndelsen var fyldt af hemmelig uro, genvandt med tiden sin selvsikkerhed. Han maskerede sin uvidenhed om meningen med den påbudte våbenstilstand ved en let sardonisk latter, som om han morede sig over noget, han agtede at holde for sig selv. "Men hvad vil De gøre?" plejede kammeraterne at spørge. Han nøjedes med at svare: "*Qui vivra verra*", og det med et flygtigt udtryk af grumhed. Alle beundrede hans diskretion.

Inden våbenstilstanden udløb, blev løjtnant D'Hubert udnævnt til ritmester. Forfremmelsen var velfortjent, men af en eller anden grund syntes ingen at have ventet denne begivenhed. Da løjtnant Feraud hørte tale om det i en forsamling af officerer, mumlede han mellem tænderne: "Er det virkelig sandt?" Straks tog han sin sabel ned fra en knage ved døren, spændte den omhyggeligt om sig og forlod selskabet uden at sige et ord mere. Med afmålte skridt vandrede han hjem, slog ild med sit fyrtøj og tændte sit tællelys. Derpå

snappede han et ulyksaligt vandglas på kaminhylden og knaldede det voldsomt ned i gulvet.

Nu da D'Hubert var officer af en højere rang end han selv, kunne der ikke være tale om nogen duel. Ingen af dem kunne sende eller modtage en udfordring uden at blive draget til ansvar for en krigsret. Det var ikke til at tænke på. Løjtnant Feraud, som allerede i mange dage ikke havde følt nogen virkelig lyst til at møde løjtnant D'Hubert med våben i hånd, opirredes nu atter ved skæbnens systematiske uretfærdighed. "Tror han, at han skal undslippe mig på den måde?" tænkte han harmfuld. Han så i den forfremmelse en intrige, en sammensværgelse, en krysteragtig manøvre. Den oberst vidste nok, hvad han gjorde. Han havde skyndt sig at anbefale sin yndling til avancement. Det var skændigt, at en mand skulle blive i stand til at undgå følgerne af sine handlinger på slig måde, ad skumle krogveje.

Løjtnant Feraud, der besad en sorgløs natur og af temperament var mere kamplysten end egentlig soldat, havde hidtil været tilfreds med at give og modtage hug af ren kærlighed til væbnet strid og uden at tænke synderligt på avancement; men nu opstod der i hans bryst en brændende higen efter at komme frem. Denne stridsmand af kald besluttede i sit hjerte at gribe enhver lejlighed til at glimre og bejle til sine foresattes gunst, som var han et egennyttigt verdensbarn. Han vidste, at han var så tapper som nogen og nærede ikke mindste tvivl om sin personlige charme. Ikke desto mindre syntes hverken tapperheden eller charmen at virke særlig hurtigt. Løjtnant Ferauds indtagende sorgløse berserkermod som *beau sabreur* undergik en forandring. Han

begyndte at komme med bitre hentydninger til "fyre, der er om sig og klamrer sig til et halmstrå for at komme frem." Den slags var armeen fuld af, plejede han at sige; man behøvede blot at se sig om. Men hele tiden tog han udelukkende sigte på en eneste person: sin modstander, D'Hubert. En gang betroede han en forstående ven: "Jeg skal sige Dem, jeg forstår ikke at logre for de rigtige folk. Det ligger ikke til min karakter."

Han avancerede ikke før en uge efter Austerlitz. Storarmeens lette kavaleri havde en stund hænderne helt fulde af interessant arbejde. Men så snart de professionelle beskæftigelsers tryk var blevet noget lettet, tog kaptajn Feraud ufortøvet skridt til at arrangere et møde. "Jeg kender den fugl," bemærkede han barsk. "Hvis jeg ikke passer på, skal han nok sørge for at blive forfremmet over hovedet på et dusin mænd bedre end han selv. Han har en sand færdighed i den slags ting."

Denne duel blev udkæmpet i Schlesien. Blev den ikke kæmpet til ende, så kæmpede de i hvert fald, til de måtte standse. Deres våben var kavalerisabler, og den færdighed, skolethed, kraft og beslutsomhed, de to modstandere udviste, fremkaldte beundring hos tilskuerne. Tvekampen blev det stående samtaleemne langs begge Donaus bredder så langt som til garnisonerne i Gratz og Laybach. De krydsede klinger syv gange. Begge havde fået mange flænger, blødte stærkt. Begge nægtede gang efter gang at lade kampen standse, tilsyneladende ud fra det dødeligste fjendskab. Denne holdning skyldtes for kaptajn D'Huberts vedkommende et fornuftmæssigt ønske om én gang for alle at få en afslutning på denne plage; for kaptajn Ferauds vedkommende en mægtig opblussen af hans kampinstinkter og den omstændighed, at

han blev ansporet af sin sårede forfængelighed. Til sidst blev de, med håret i uorden og skjorterne revet i pjalter, dækkede med blod og næsten ude af stand til at holde sig oprejste, med magt ledet bort af deres forundrede og skrækslagne sekundanter.

Senere, da disse herrer blev belejret af kammerater, der var begærlige efter enkeltheder, erklærede de, at de ikke kunne tillade den art hakkeri at vedblive på ubestemt tid. Da de blev spurgt om, hvorvidt striden nu denne gang var blevet afgjort, udlod de sig med, at dette efter deres overbevisning var en meningsforskel, som kun kunne afgøres ved, at en af parterne blev liggende livløs på kamppladsen. Sensationen bredte sig fra armékorps til armékorps og trængte sluttelig frem selv til de mindste delinger af de tropper, der lå i kantonnement mellem Rhinen og Save. I Wiens cafeer skønnede man almindelig ud fra de enkeltheder, man kendte, at modstanderne ville være i stand til at mødes igen om tre ugers tid i det højeste. Man ventede sig noget virkelig fortrinligt på tvekampens område.

Disse forventninger blev imidlertid skuffet, da tjenesten medførte, at de to officerer måtte skilles. Der blev ikke taget nogen officiel notits af deres strid. Den var nu arméens ejendom og tålte ikke nogen letsindig indblanding. Men historien om deres duel, eller rettere deres tilbøjelighed til at duellere, må til en vis grad have stillet sig i vejen for deres avancement, for de var endnu stadig kaptajner, da de atter kom sammen under krigen mod Prøjsen. Detacherede nordpå efter Jena, med den armé, der kommanderedes af marchal Bernadotte, fyrste af Ponte Corvo, drog de sammen ind i Lübeck.

Det var før besættelsen af denne by, at kaptajn Feraud fik tid til at overveje, hvorledes han fremtidig skulle stille sig, i betragtning af, at kaptajn D'Hubert havde fået posten som tredje adjudant hos marskallen. Han overvejede da størstedelen af en nat, og den følgende morgen tilkaldte han to forstående venner.

"Jeg har tænkt roligt over sagen," sagde han og stirrede på dem med trætte, blodskudte øjne. "Jeg indser, at jeg må skaffe mig af med den intrigante person. Her har han nu sørget for at liste sig ind i marskallens særlige stab. Det er en direkte udfordring til mig. Jeg kan ikke finde mig i en situation, hvor jeg, hvad dag det skal være, er udsat for at modtage en ordre gennem ham. Og så må Gud endda vide, hvilken ordre! Noget lignende er sket en gang før – og det er én gang for meget. De kan være ganske rolige, det forstår han udmærket. Jeg kan ikke sige Dem mere. Nu ved De, hvad De har at gøre."

Denne tvekamp fandt sted uden for Lübeck på ganske åben grund, valgt med særlig omhu af hensyn til den almindelige opfattelse i den kavaleridivision, som hørte til armékorpset, nemlig at de to officerer denne gang burde kæmpe til hest. Når alt kom til alt, var denne duel en kavaleriaffære, og hvis de vedblev at fægte til fods, kunne det let blive tydet som et udslag af ringeagt for deres egen våbenart inden for tjenesten. Sekundanterne, der blev overraskede ved et forslag af så usædvanlig natur, skyndte sig overbringe det til deres duellanter. Kaptajn Feraud greb med iver. Af en eller anden skjult årsag, som uden tvivl beroede på hans særegne sjælsliv, anså han sig for at være uovervindelig til hest. Ganske alene indenfor sit værelses fire vægge gned han sig i hænderne og

mumlede triumferende: "Aha, min smukke stabsofficer, nu *har* jeg dig."

Kaptajn D'Hubert på sin side stirrede en rum tid stift på sine venner og trak derpå let på skuldrene. Denne affære havde på håbløs og urimelig vis forvirret hele hans tilværelse. En meningsløshed mere eller mindre i udviklingens løb betød ikke stort – enhver meningsløshed var ham inderligt imod; men urban som altid fremtvang han et svagt, ironisk smil og sagde med sin rolige stemme: "Det vil jo ganske vist i nogen grad fjerne ensformigheden ved sagen."

Da han var blevet alene, satte han sig ved et bord og støttede hovedet i hænderne. Han havde ikke sparet sig i den senere tid, og marskallen havde ladet alle sine adjudanter tage særlig hårdt fat. Felttogets tre sidste uger, da det havde været et afskyeligt vejr, havde angrebet hans sundhed. Når han var overtræt, led han af sting i den side, hvor han var blevet såret; denne ubehagelige følelse gjorde ham altid nedtrykt. "Også det er bæstet skyld i," tænkte han bittert.

Dagen i forvejen havde han fået et brev hjemmefra, der meddelte, at hans eneste søster skulle giftes. Han tænkte på, at siden hun var nitten og han seksogtyve, dengang han drog bort til garnisonen i Strasbourg, havde han kun to gange fået et kort glimt at se af hende. De havde været fine venner, hinandens fortrolige; og nu skulle hun gives en mand til ægte, som han ikke kendte – vistnok en såre brav fyr, men ikke nær god nok til hende. Han skulle aldrig se sin gamle Léonie igen. Hun havde megen forstand i sit lille hoved og var i besiddelse af stor taktfuldhed; hun skulle nok forstå at bestyre den herre. Han nærede ikke nogen bekymring for hendes lykke. Men han følte

sig udelukket fra førstepladsen i hendes tanker, som han havde besiddet, lige siden pigebarnet begyndte at kunne tale. En vemodig længsel efter barndomsdagene greb kaptajn D'Hubert, tredje adjudant hos fyrsten af Ponte Corvo.

Han kastede det lykønskningsbrev til side, som han pligtmæssigt, men uden begejstring, var begyndt at skrive. Han tog et nyt ark papir og prentede på det de ord: "Dette er min sidste vilje og mit testamente." Mens han så på disse ord, hengav han sig til ubehagelige refleksioner; en forudfølelse af, at han aldrig skulle gense skuepladsen for sit barndomsliv, nedtyngede kaptajn D'Huberts ligevægtige sind. Han sprang op, skubbede stolen tilbage, gabede omstændeligt til tegn på, at han ikke brød sig det mindste om forudanelser, kastede sig på sengen og lagde sig til at sove. I nattens løb gøs han fra tid til anden uden at vågne. Næste morgen red han ud af byen mellem sine to sekundanter, mens han talte om ligegyldige ting og med tilsyneladende ligegyldighed så til højre og venstre ind i de tunge morgentåger, som tilhyllede de flade, grønne marker, der var omgivet af hække. Han satte over en grøft og så omridsene af mange beredne mænd bevæge sig i tågen. "Vi skal nok have tilskuere ved vor kamp, lader det til," mumlede han bittert hen for sig.

Hans sekundanter var ret bekymrede over atmosfærens tilstand, men kort efter kæmpede en bleg og sygelig sol sig frem af de lavtliggende dampe, og kaptajn D'Hubert kunne i afstand skelne tre ryttere, som red et lille stykke borte fra de andre. Det var kaptajn Feraud og hans sekundanter. Han trak sablen og forvissede sig om, at den var solidt fastgjort til hans håndled. Og nu skiltes sekundanterne, som havde holdt i tætsluttet

gruppe, således at deres heste stod hoved ved hoved, i let galop og lod et bredt stykke mark frit imellem ham og hans modstander. Kaptajn D'Hubert så på den blege sol, på de triste marker, og den forestående kamps hele tåbelighed fyldte ham med fortvivlelse. Fra en fjerntliggende del af marken brølede en stentorrøst med posende mellemrum kommandoordene: *Au pas – Au trot – Charrrgez!* ... En mand får ikke dødsanelser for intet, tænkte han i samme øjeblik, han gav sin hest af sporerne.

Og derfor var han mere end overrasket, da kaptajn Feraud under det allerførste angreb lagde sig blot for et hug over panden, som blødte så stærkt, at blodet blændede ham, og således gjorde ende på kampen, næsten førend den rigtig var begyndt. Det var umuligt at fortsætte. Kaptajn D'Hubert overlod sin fjende, der bandede rædsomt og vaklede i sadlen, til hans to skrækslagne venner, satte atter over grøften ud på vejen og travede hjem sammen med sine to sekundanter, der syntes at være temmelig betagne af den hurtige afgørelse af denne tvekamp. Samme aften fuldendte kaptajn D'Hubert lykønskningsbrevet i anledning af sin søsters giftermål.

Det blev silde, inden han var færdig. Det var et langt brev. Kaptajn D'Hubert gav sin fantasi frie tøjler. Han fortalte sin søster, at han ville føle sig så ensom efter denne store forandring i hendes liv, men så ville den dag jo komme, da også han kunne blive gift. Faktisk tænkte han allerede på den tid, da der ikke mere ville være nogen tilbage i Europa at kæmpe med, og krigsperioden ville være overstået. "Jeg forventer så," skrev han, "inden for en overskuelig fremtid at kunne få marskalstaven, og du vil være en erfaren gift kvinde. Du skal udsøge mig en hustru. Jeg vil til den tid sandsynligvis være

skaldet og lidt blasé. Jeg vil trænge til en ung pige, naturligvis smuk og meget formuende, der kan hjælpe mig til at afslutte min hæderkronede løbebane omgivet af den glans, som sømmer sig for min høje rang." Han endte med en meddelelse om, at han netop havde givet en plagsom, stridslysten fyr, som bildte sig ind at have grund til at besvære sig over ham, en dygtig lektion. "Men hvis du fjernt derude i din provins," fortsatte han, "nogensinde hører sige, at din broder er stridslysten af sindelag, så må du for ingen pris tro det. Man kan aldrig vide, hvilken sladder fra armeen der kan nå dine uskyldige øren. Men hvad du end hører, så kan du være forvisset om, at din altid hengivne broder ikke er nogen duellant." Derpå krøllede kaptajn D'Hubert det blanke ark papir, på hvilket der foroven stod de ord: "Dette er min sidste vilje og mit testamente," sammen i hånden og kastede det ind i ilden med en høj latter over sig selv. Han brød sig ikke en døjt om, hvad det galehuslem kunne finde på. Han var pludselig kommet til den overbevisning, at hans modstander var ganske ude af stand til på nogen måde at få nogen indflydelse på hans liv; undtagen måske ved at tilføre de herlige, muntre ophold imellem felttogene en ganske særlig pirring.

Men fra dette tidspunkt af skulle der ingen fredelige pauser blive i kaptajn D'Huberts karriere. Han var med på slagmarkerne ved Eylau og Friedland, marcherede frem, og tilbage igen, i de polske sletters sne, mudder og støv, alt mens han opsamlede udmærkelse og forfremmelse på alle det nordøstlige Europas landeveje. I mellemtiden var kaptajn Feraud, som med sit regiment var blevet sendt mod syd, med i den utilfredsstillende krig i Spanien. Først da forberedelserne

til det russiske felttog tog deres begyndelse, blev han atter beordret nordpå. Han forlod mantillernes og orangernes land uden beklagelse.

De første antydninger af en ikke uklædelig skaldethed forøgede kun det præg af stolthed, der hvilede over oberst D'Huberts pande. Den var ikke længere hvid og glat som i hans unge dage; det venlige åbne blik i hans blå øjne var blevet lidt skarpt, som af så ofte at have måttet stirre igennem slagenes krudtrøg. Den ibenholtsorte hårvækst på oberst Ferauds hoved, grov og kruset som en hue af hestehår, kunne fremvise mange sølvtråde ved tindingerne. En afskyelig krig fuld af baghold og lidet berømmelige overrumplinger havde ikke gjort hans humør bedre. Hans næses næblignende krumning fremhævedes på ubehagelig vis af en dyb fure på begge sider af munden. Fra hans runde øjenhuler udstrålede rynker. Mere end nogensinde mindede han om en pirrelig og stirrende fugl – noget som en krydsning imellem en papegøje og en ugle. Han var stadig overmåde djærv i sine mishagsytringer over "intrigante fyre". Han greb enhver lejlighed til at fastslå, at han ikke forskaffede sig sin rang i marskallers forværelser. De ulykkelige personer, civile eller militære, som for at vise sig behagelige imod oberst Feraud bad ham fortælle dem, hvordan han havde fået det meget iøjnefaldende ar over panden, blev ikke lidet forbavsede over at blive bidt af på forskellige måder, hvoraf nogle simpelt hen var stødende, mens andre var mystisk sardoniske. Unge officerer blev af deres ældre, mere erfarne kammerater venligt advaret imod at stirre alt for åbenlyst på oberstens ar. Men en officer måtte sandelig også være meget ung i sin stilling for ikke

at have hørt den legendeagtige fortælling om hin duel, som havde sit udspring fra en mystisk, utilgivelig krænkelse.

3

Tilbagetoget fra Moskva nedsænkede alle private følelser i et hav af ulykke og elendighed. Som oberster uden regiment gik D'Hubert og Feraud med musketten på skulder i de meniges rækker i den såkaldte hellige bataljon – en bataljon, rekrutteret af officerer af alle våbenarter, som ikke længere havde tropper at føre.

I denne bataljon gjorde folk, der var forfremmet til oberster, tjeneste som sergenter; generalerne anførte kompagnierne; en marskal af Frankrig, *prince de l'Empire*, kommanderede hele korpset. Alle havde forsynet sig med musketter, som de havde samlet op på vejen, og med patroner, som de havde taget fra de døde. Under den store opløsning af de disciplinens og pligtens bånd, som sammenholdt en væbnet hærskares kompagnier, bataljoner, regimenter, brigader og divisioner, satte denne flok mænd en stolthed i at bevare et vist skin af orden og formation. De eneste, der ikke holdt rækkerne, var de, der sakkede bagud for at overgive kulden deres udmattede sjæle. De traskede afsted, og deres gennemmarch forstyrrede ikke den dødelige stilhed på sletterne, der skinnede med snelagenes blege skær under en himmel så grå som aske. Hvirvelvinde løb hen over markerne, brødes imod den mørke kolonne, indhyllede den i en sky af flyvende isnåle, lagde sig og åbenbarede den på ny slæbende sig frem på sin tragiske vej uden den militære gangs fart og rytme. Den kæmpede sig fremad, uden at folkene vekslede ord eller blikke; hele rækker marcherede albue ved albue den ene dag efter den anden og løftede aldrig øjnene fra

jorden, som hensunkne i fortvivlede grublerier. I de tavse, sorte fyrreskove var de snetyngede grenes knagen den eneste lyd, de hørte. Ofte var der fra daggry til skumring ikke én, der talte i hele kolonnen. Det var som en *marche macabre* af lig, der kæmpede sig frem mod en fjerntliggende grav. Kun et råb: Kosakkerne! kunne gengive deres øjne et skær af krigerisk beslutsomhed. Bataljonen gjorde omkring og udfoldede sig eller dannede karré under snefnuggenes endeløse dryssen. En sværm ryttere med skindhuer på hovederne fældede deres lange lanser og skreg: "Hurra! Hurra!" rundt om deres truende ubevægelighed, hvorfra hundrede af mørkerøde flammer med dæmpede knald skød frem igennem luften, der var tyk af faldende sne. Efter nogle øjeblikkes forløb forsvandt rytterne, som om de hylende var båret bort i uvejret, og den hellige bataljon, der stod stille alene i snefoget, hørte kun stormen tude, hvis vindstød trængte den til marv og ben. Så genoptog den, efter en gang eller to at have råbt: "*Vive l'Empereur!*" sin march, efterladende nogle livløse legemer, der lå sammenkrøbne som små sorte pletter på den hvide, endeløse sne.

Skønt de to officerer ofte marcherede i geledderne eller, side om side, deltog i skærmydslerne i skovene, ignorerede de dog hinanden; ikke så meget i fjendtlig hensigt, som fordi de virkelig var hinanden ganske ligegyldige. Al den sjælsstyrke, de besad, blev anvendt til at modstå naturens frygtelige fjendskab og den nedknugende følelse af ubodelig ulykke. Lige til det sidste hørte de til de gæveste, de mindst demoraliserede i bataljonen; deres stærke livskraft gav dem i kammeraternes øjne udseende af at være et heroisk par. Og de udvekslede aldrig

mere et tilfældigt ord eller to, undtagen en dag, da de under en skærmydsel foran fronten af bataljonen for at afværge et plagsomt kavaleriangreb så sig afskåret fra denne i skoven af en lille deling kosakker. En snes langhårede ryttere med pelshuer red frem og tilbage svingende deres lanser i uheldsvanger tavshed; men de to officerer havde ikke i sinde at nedlægge våbnene, og oberst Feraud begyndte pludselig at tale med hæs, knurrende stemme, idet han lagde bøssen til kinden: "Tag De det nærmeste bæst, oberst D'Hubert; så skal jeg ordne den næste af dem. Jeg er en bedre skytte end De."

Oberst D'Hubert, som allerede tog sin mand på kornet, nikkede over musketten. De lå med skuldrene presset imod stammen af et stort træ; foran sig havde de enorme snedriver, som beskyttede dem imod et direkte angreb. To velrettede skud knaldede i den kolde luft, to kosakker vaklede i sadlen. De øvrige, som ikke ville være med i legen mere, sluttede kreds om deres sårede kammerater og galoperede bort uden for skudvidde. Det lykkedes de to officerer at slutte sig til deres bataljon, som havde gjort holdt for natten. Den eftermiddag havde de mere end én gang støttet sig til hinanden, og hen imod slutningen tog oberst D'Hubert, hvis lange ben gav ham en fordel frem for den anden, når det gjaldt at vade igennem løs sne, uden videre oberst Ferauds musket fra ham og bar den over skulderen, mens han brugte sin egen som stav.

I udkanten af en landsby, der lå halvt begravet i sneen, brændte en gammel trælade med klare og mægtige flammer. Den hellige bataljon af skeletter hyllet i pjalter flokkedes grådig på vindsiden og strakte hundreder af forfrosne, knoglede hænder frem imod luerne. Ingen havde bemærket, at de

nærmede sig. Inden de trådte ind i lyskredsen, hvor ildskæret spillede over de indfaldne, forsultne ansigter med fortinnede øjne, blev det oberst D'Huberts tur at tale:

"Her har De Deres musket, oberst Feraud. Jeg er en bedre fodgænger end De."

Oberst Feraud nikkede og skubbede sig frem imod varmen fra de knitrende flammer. Oberst D'Hubert gik mere varligt til værks, men var ingenlunde mindre opsat på at få en plads i første række. De, som de trængte sig ind imellem, prøvede på at hilse de to, hvad handledygtighed og udholdenhed angik, så utæmmelige kammeraters genkomst med et forsagt Leve. Måske havde disse mandige egenskaber aldrig modtaget nogen højere påskønnelse end dette svage bifaldsråb.

Dette er den nøjagtige gengivelse af de ord, der udveksledes mellem obersterne Feraud og D'Hubert under tilbagetoget fra Moskva. Oberst Ferauds tavshed var et resultat af sammenbidt raseri. Lille, langhåret, sort i ansigtet som følge af hele lag af smuds og et tæt fremspringende groft og stikkende skæg, med forfrysninger i den ene hånd, der var bundet ind i fedtede pjalter og hvilede i et bind, beskyldte han krigslykken for eksempelløs troløshed imod den ophøjede, imod skæbnens udkårne. Oberst D'Hubert, hvis lange overskæg hang ned i istapper på begge sider af hans blå, sprukne læber, hvis øjenlåg var betændte som følge af sneskæret, hvis dragt væsentligst bestod i en fåreskindsfrakke, som med besvær var gjort til bytte hos det stivfrosne lig af en ikke-kombattant fundet i en forladt kærre, betragtede begivenhederne på en mere tænksom måde. Hans regelmæssige, smukke træk, der nu var svundet ind til lutter benede linjer og kødløse hulninger, var omrammet af en

kvindes sorte fløjlskyse, ned over hvilken der med magt var trukket en trekantet hat, samlet op mellem hjulene af en tom bagagevogn, som engang måtte have indeholdt en generalstabsofficers rejsetøj. Da fåreskindsfrakken var lige kort nok til en mand af hans statur, endte den meget højt oppe, og huden på hans ben, der var blå af kulde, sås igennem pjalterne af hans nedre klædningsstykker. Under omstændigheder som disse vakte noget sådant hverken spot eller medlidenhed. Ingen brød sig om, hvad hans sidemand følte, eller hvorledes han så ud. Oberst D'Hubert selv, som var hærdet mod blottelser, følte navnlig sin selvagtelse såret ved denne sin påklædnings ynkværdige uanstændighed. En tankeløs person kunne nu mene, at når man foretog et tilbagetog ad veje bestrøet med en hel hærskare af livløse legemer, kunne det ikke være forbundet med særlig vanskelighed at afhjælpe denne mangel. Men at røve et par bukser fra et stivfrossent lig er ikke så let, som det kan synes for en blot teoretiker. Det kræver tid og anstrengelse. Man må blive tilbage, mens ens kammerater marcherer videre. Oberst D'Hubert var betænkelig ved at forlade rækkerne. Når han først var trådt til side, kunne han ikke være sikker på nogen sinde at nå tilbage til sin bataljon igen. Og hans finfølelse frastødtes af den rædselsfulde nærgåenhed under en brydekamp med en stivfrossen død, som sætter hele sin jernhårde ubøjelighed op imod ens voldelige angreb. Heldigvis afdækkede oberst D'Hubert en dag, da han gravede i en snehøj imellem hytterne i en landsby, fordi han dér håbede at finde en frossen kartoffel eller noget affald af grøntsager, som han kunne stikke i munden og tygge med sine lange, klaprende tænder, et par måtter af den art, som russiske bønder bruger til

at dække siderne af deres kærrer med. Da den frosne sne var blevet banket af, da de var blevet bøjet rundt om hans elegante person og solidt fastgjorte om midjen, dannede de et klokkeformet nedre beklædningsstykke, en slags stift skørt, som gjorde oberst D'Hubert til en fuldkommen anstændig, men meget mere bemærkelsesværdig skikkelse end tidligere.

Således udstyret fortsatte han tilbagetoget, aldrig tvivlende om, at han selv ville slippe bort, men fuld af andre bange anelser. De unge dages frejdige tro på fremtiden var udslukt. Når ærens vej førte igennem sådanne uforudsete strøg, måtte han spørge sig selv – for han var en tænksom mand – om føreren nu også var helt pålidelig. Det var en patriotisk bedrøvelse, ikke uden tilsætning af en vis personlig bekymring og ganske ulig den tankeforladte harme mod mænd og ting, som oberst Feraud gik og rugede på. Mens D'Hubert samlede kræfter en tre ugers tid i en lille tysk by, blev han overrasket ved hos sig selv at opdage lyst til hvile. Hans tilbagevendende kraft var ejendommeligt fredelig i sin stræben. Han grundede i stilhed over denne besynderlige omskiftning i sin sindstilstand. Der var sikkert mange af hans officerskammerater af feltrang, der gjorde den samme moralske erfaring. Men dette var ikke tider til at tale om sligt. I et af brevene til sit hjem skrev oberst D'Hubert: "Kære Léonie, alle de planer, du har om at få mig gift med den henrivende unge pige, du har opdaget i nabolaget, synes at være længere fra deres opfyldelse end nogen sinde før. Endnu er der ikke tale om fred. Europa må have en lektion til. Det vil blive hårdt arbejde for os, men det skal blive gjort, thi kejseren er uovervindelig."

Således skrev oberst D'Hubert fra Pommern til sin gifte søster Léonie, der havde bopæl i det sydlige Frankrig. Og for så vidt ville de følelser, han her havde givet udtryk for, ikke være blevet fornægtet af oberst Feraud, som ikke skrev breve til nogen, hvis fader her på Jorden havde været en ubelæst grovsmed, som hverken havde søster eller broder, og som ingen nærede noget brændende ønske om at knytte til en henrivende ung pige, for at de kunne føre en fredelig tilværelse. Men oberst D'Huberts brev indeholdt også nogle filosofiske almindeligheder om usikkerheden af alle personlige forhåbninger, når de så ganske var afhængige af den blændende lykke, der fulgte en ganske vist uforlignelig stor mand, som med al sin storhed dog kun var et menneske. Dette syn på sagen ville have forekommet oberst Feraud at være rent og skært kætteri. Visse sørgmodige forudanelser af militær art, forsigtigt udtrykte, ville af oberst Feraud være blevet erklæret for intet mindre end højforræderi. Men Léonie, oberst D'Huberts søster, læste dem med dyb tilfredsstillelse og bemærkede, idet hun tankefuld foldede brevet sammen, til sig selv: "Jeg tænkte jo nok, at Armand omsider ville vise sig som en fornuftig fyr." Siden hun var blevet gift ind i en familie fra syden, var hun blevet overbevist og troede nu på den legitime konges tilbagevenden. Ivrig og håbefuld rettede hun aften og morgen bønner til Himlen og brændte lys i kirkerne for sin broders sundhed og held.

Hun havde al mulig grund til at tro, at hendes bønner blev hørt. Oberst D'Hubert slap igennem Lützen, Bautzen og Leipzig uden at miste noget lem og vandt yderligere ry. Han tilpassede sin opførsel efter denne fortvivlede tids krav og

havde aldrig givet udtryk for sine onde anelser, han skjulte dem under munter belevenhed af en så behagelig art, at folk med undren måtte spørge sig selv, om oberst D'Hubert i det hele taget var klar over, hvor sørgeligt det gik. Ikke alene hans væsen, men også hans blik vedblev at være uforstyrret. Det rolige og elskværdige udtryk i hans blå øjne bragte alle gnavpotter ud af fatning og fik selve fortvivlelsen til at nøle.

Denne holdning blev bemærket af kejseren selv og tydet til hans gunst; thi oberst D'Hubert, som nu var forflyttet til generalmajorens stab, kom ved flere lejligheder kejseren for øje. Men hos oberst Feraud med hans mere højtspændte natur vakte den forbitrelse. Og da denne sidste på en tjenesterejse kom igennem Magdeburg, tillod han sig, mens han trist sad og spiste til middag hos *le Commandant de Place*, at sige om sin modstander gennem hele livet: "Den mand elsker ikke kejseren," og hans ord blev af de andre gæster modtaget med dyb tavshed. Oberst Feraud, der følte samvittighedsnag over denne grusomme bagvaskelse, fandt det nødvendigt at støtte den ved gode argumenter. "Jeg skulle vel nok kende ham," råbte han, idet han tilføjede nogle eder. "Man studerer jo sin modstander. Jeg har mødt ham på kamppladsen et halvt dusin gange, som hele armeen ved. Hvad ønsker De mere? Hvis det ikke er nok til, at en hvilken som helst idiot kan tage mål af sin mand, så skal Fanden annamme mig, om jeg ved, hvor meget der skal til." Og han lod stædig og dyster sine øjne løbe bordet rundt.

Senere hen i Paris, mens oberst Feraud havde overordentlig travlt med at organisere sit regiment, erfarede han, at oberst D'Hubert var blevet udnævnt til general. Han gloede mistroisk

på sin hjemmelsmand, foldede derpå armene over brystet og vendte sig bort, idet han mumlede: "Intet forbavser mig fra den mands side."

Og højt tilføjede han, idet han talte over skulderen: "De vil bevise mig en stor tjeneste ved snarest belejligt at fortælle general D'Hubert, at hans avancement for en tid sparer ham for en rigtig varm kamp; jeg har kun gået og ventet på, at han skulle dukke op her."

Den anden officer gjorde ham forestillinger.

"Hvor kan De dog tænke på noget sligt, oberst Feraud, på dette tidspunkt, da ethvert liv bør helliges æren og Frankrigs frelse?"

Men trykket af det sortsind, der var fremkaldt ved militære nederlag, havde ødelagt oberst Ferauds karakter. Som så mange andre mænd havde vanheld også gjort ham ondskabsfuld.

"Jeg kan ikke se, at general D'Huberts eksistens har nogen betydning hverken for Frankrigs ære eller dets frelse," vrissede han indædt. "De vil vel ikke påstå, at De kender ham bedre end jeg – jeg, der et halvt dusin gange har stået over for ham på kamppladsen – men det vil De måske?"

Den unge mand, han talte med, blev bragt til tavshed. Oberst Feraud gik frem og tilbage i værelset.

"Dette er ikke tiden til at pynte på sine ord," sagde han. "Jeg kan ikke tro, at den mand nogen sinde har elsket kejseren. Han har samlet sine generalsstjerner op under marskal Berthiers støvler. Godt. Jeg skal få mine på anden vis, og derefter vil vi ordne denne affære, som er trukket alt for meget i langdrag."

General D'Hubert, som ad omveje fik underretning om oberst Ferauds holdning, gjorde en bevægelse, som om han

skubbede en besværlig person til side. Hans tanker var optaget af alvorligere bekymringer. Han havde ikke haft tid til at rejse ned og se til sin familie. Hans søster, hvis royalistiske forhåbninger steg for hver dag, der gik, var, skønt hun følte sig stolt af sin broder, dog i visse måder ked af hans sidste avancement, fordi det påtrykte ham et iøjnefaldende tegn på usurpatorens gunst, som senere kunne have en uheldig indflydelse på hans karriere. Han skrev til hende, at ingen anden end en gammel fjende kunne sige, at han havde opnået sin forfremmelse ved gunst. Hvad hans karriere angik, forsikrede han hende, at han ikke så længere ud i fremtiden end til den næste slagmark.

Efter at være begyndt på felttoget i Frankrig med så trodsigt et stivsind blev general D'Hubert såret på andendagen af slaget uden for Laon. Mens han blev båret bort fra kamppladsen, hørte han, at oberst Feraud, der i dette øjeblik var blevet udnævnt til general, var sendt af sted for at erstatte ham i spidsen for hans brigade. Han bandede impulsivt sin skæbne, da han ikke ved første blik var i stand til at udfinde alle de gode sider ved sådant et fælt sår. Og dog benyttede Forsynet denne heroiske udvej til at forme hans fremtid. Ved langsomt, passet af en pålidelig gammel tjener, at rejse sydpå til sin søsters hjem på landet blev general D'Hubert sparet for de ydmygende berøringer og forvirrende vanskeligheder ved at indtage den rette holdning, som det napoleonske kejserdømmes mænd blev udsat for på det tidspunkt, da det faldt. Liggende i sengen med vinduerne vidtåbne ud til Provences solskin fik han et utilsløret indtryk af, hvilken velsignelse hint takkede brudstykke af en prøjsisk bombe havde medført, da det ved at dræbe hans hest

og flænge hans lår havde frelst ham fra en hård strid med hans samvittighed. Eftersom han havde tilbragt de sidste fjorten år i sadlen med sværd i hånd og følte, at han havde gjort sin pligt til det sidste, fandt general D'Hubert ikke, at resignation var nogen vanskelig dyd. Hans søster var henrykt over hans fornuftighed. "Jeg overgiver mig selv helt og holdent i dine hænder, kære Léonie," havde han sagt til hende.

Han var stadig sengeliggende, da han som følge af, at hans svogers familie havde anvendt sin indflydelse til hans gavn, fra den kongelige regering modtog ikke alene stadfæstelsen af sin rang, men også tilsikringen af, at han ville blive stående på den aktive liste. Hertil var føjet en ubegrænset rekonvalescent-orlov. Den ugunstige mening, som man nærede om general D'Hubert i bonapartistkredse, var, skønt den ikke hvilede på noget mere solidt end general Ferauds ubekræftede udtalelse, den direkte årsag til, at den førstnævnte bibeholdtes på den aktive liste. Hvad angik general Feraud, så blev også hans rang stadfæstet. Det var mere, end han havde håbet og ventet; men marskal Soult, som da var den genindsatte konges krigsminister, nærede forkærlighed for officerer, der havde tjent i Spanien. Dog, ikke engang marskallens protektion kunne sikre ham ansættelse i aktiv tjeneste. Han vedblev at være lige uforsonlig, ubeskæftiget og skummel. I simple restauranter søgte han sammen med andre officerer på halv gage, som hægede om smudsige, men glorværdige gamle trefarvede kokarder i deres brystlommer og knappede deres luvslidte uniformer med de forbudte ørneknapper, idet de erklærede, at de var for fattige til at kunne tillade sig den udgift, som den foreskrevne ombytning ville medføre.

Ved den sejrrige tilbagekomst fra Elba, en historisk kendsgerning, der er så vidunderlig og utrolig som en mytologisk halvguds bedrifter, var general D'Hubert endnu ganske ude af stand til at sidde på en hest. Han kunne heller ikke ret vel gå. Disse svagheder, som madame Léonie anså for særdeles heldige, bidrog til at holde hendes broder fjernt fra al tænkelig fortræd. Hun bemærkede med sorg, at hans sindsstemning på den tid var præget af alt andet end fornuftighed. Denne generalstabsofficer, som endnu stadig var udsat for at miste et af sine lemmer, blev en nat opdaget nede i slottets stalde af en rideknægt, som gjorde anskrig, da han så lys, fordi han troede, det var tyve. Generalens krykke lå halvt begravet i strøelsen, og i et løst spiltov hoppede han på ét ben rundt om en prustende hest, som han forsøgte at sadle. En sådan virkning udøvede den kejserlige fortryllelse på et roligt temperament og et ligevægtigt sind. I staldlygternes lys, omringet af sin families tårer, bønner, harme, forestillinger og bebrejdelser, slap han ud af en vanskelig situation ved på stedet at besvime i sine nærmeste slægtninges arme og blev båret op i seng. Førend han kom op af den igen, var Napoleons andet herredømme, "de hundrede dage" fulde af feberagtig ophidselse, af den yderste anstrengelse, gledet forbi som en skrækkelig drøm. Det tragiske år 1815, der var begyndt med samvittighedsskrupler og uro, endte nu med hævnende proskriptioner.

Hvorledes det gik til, at general Feraud undgik at falde i Den specielle Kommissions kløer, og at en fyrende deling viste ham den sidste ære, blev han aldrig selv på det rene med. Det skyldtes til dels den underordnede stilling, han fik anvist i "de

hundrede dage". Kejseren havde aldrig givet ham nogen kommando i aktiv tjeneste, men holdt ham travlt beskæftiget ved kavaleridepotet i Paris med at skaffe heste til veje og sende hastigt indeksercerede tropper i marken. Da han betragtede denne opgave som uværdig for en mand med hans evner, havde han røgtet sin gerning uden nogen særligt fornærmende iver; men når han blev frelst fra den royalistiske reaktions udskejelser, kunne han for størstedelen takke general D'Huberts mellemkomst for det.

Denne sidste, der stadig havde rekonvalescent-orlov, men nu var i stand til at rejse, var af sin søster blevet sendt til Paris for at fremstille sig for sin retmæssige hersker. Da ingen i hovedstaden kunne vide noget om episoden i stalden, blev han dér modtaget med udmærkelse. Militær som han var til bunden af sin sjæl, fandt han i udsigten til at gøre karriere indenfor sin profession trøst for den omstændighed, at han så sig selv som genstand for bonapartisternes modvilje, der forfulgte ham med en udholdenhed, han ikke kunne forstå. Hele dette forbitrede og forfulgte partis nag var rettet mod ham som den mand, der *aldrig* havde elsket kejseren – en slags afskum, der var betydeligt værre end en blot forræder. General D'Hubert trak uden vrede på skuldrene ad denne glubske fordom. Forskudt af sine gamle venner og fuld af dyb mistillid til det royalistiske selskabs tilnærmelser antog den unge og smukke general (han var knapt fyrre) et væsen fuldt af kold, streng høflighed, som, så snart han blot mærkede en skygge af tilsigtet uopmærksomhed, hurtigt gik over til ubehagelig overlegenhed. Således rustet varetog general D'Hubert sine forretninger i Paris, mens han i sit indre følte sig meget lykkelig, fuld af den særegne,

opløftende lykke, som kun den mand kender, der er meget forelsket. Den henrivende unge pige, som hans søster havde udsøgt til ham, havde vist sig på skuepladsen og havde erobret ham så grundigt, som en ung pige kan bemægtige sig en mand på fyrre, blot ved at være ham for øje. De skulle giftes, så snart general D'Hubert havde opnået officiel udnævnelse til den kommando, man havde lovet ham.

En eftermiddag, da general D'Hubert sad på Café Tortonis terrasse, erfarede han af en samtale mellem to fremmede, som havde taget plads ved et bord ved siden af hans eget, at general Feraud, der var iblandt de højere officerer, man efter kongens tilbagekomst havde arresteret, stod i fare for at blive stillet for Den specielle Kommission. Da han, som det hyppigt er tilfældet med forventningsfulde elskere, henlevede alle sine ledige øjeblikke en dag forud for virkeligheden og i en tilstand af stjernestrøet hallucination, krævedes der intet mindre, end at navnet på hans faste modstander blev udtalt med høj røst, til at vække den yngste af Napoleons generaler af en indre beskuelse af hans trolovede. Han så til siden. De fremmede var iført civil dragt. Magre og vejrbidte lænede de sig tilbage på stolene og stirrede under hattene, som de havde trukket langt ned over øjnene, på folk i tungsindig og trodsig åndsfraværelse. Det var ikke vanskeligt i dem at genkende to nødtvungent afskedigede officerer af den gamle garde. Da de enten af pral eller af skødesløshed behagede at tale med høj stemme, hørte general D'Hubert, som ikke så nogen grund til at skifte plads, hvert eneste ord. De syntes ikke at være personlige venner af general Feraud. Hans navn fremkom sammen med en del andres. Da general D'Hubert hørte det gentaget, blev hans blide

forudnydelse af et fremtidigt hjem smykket af en kvindes ynde krydset af en barsk længsel efter hans krigeriske fortid, efter den uafbrudte, lange, berusende våbenklirren, der var så enestående ved sin hædersglans og den dybe ulykke, den medførte – hans egen generations vidunderlige arbejde og særlige eje. Han følte en helt meningsløs ømhed overfor sin gamle modstander og værdsatte følelsesmæssigt den morderske urimelighed, som havde fået indpas i hans liv fra og med deres første møde. Den var som en knivspids krydderi føjet til en varm ret. Han mindedes dens smag med pludselig melankoli. Han skulle aldrig smage den igen. Det var alt sammen forbi. "Jeg vil antage, den er blevet liggende i haven, der straks gjorde ham så forbitret på mig," tænkte han overbærende.

Efter tredje gang at have nævnet general Ferauds navn var de to fremmede ved bordet ved siden af blevet tavse. Men straks efter tog den ældste af dem på ny til orde og forsikrede i en bitter tone, at general Ferauds time var slået og hvorfor? Simpelthen fordi han ikke var som visse store herrer, der kun havde noget tilovers for sig selv. Royalisterne vidste, at de intet kunne stille op med ham. Han elskede *Den Anden* for højt.

Den Anden var manden på Skt. Helena. De to officerer nikkede og klinkede med hinanden, før de drak på en umulig tilbagevenden. Derpå bemærkede den, der før havde talt, med en sardonisk latter: "Så udviste hans modstander større behændighed."

"Hvilken modstander?" spurgte den yngre, forundret, lod det til.

"Ved De ikke det? De var begge husarer. Ved hver forfremmelse udkæmpede de en duel. Har De ikke hørt om den duel, der er blevet fortsat lige siden 1801?"

Naturligvis havde den anden hørt om duellen. Nu forstod han hentydningen. General baron D'Hubert ville nu kunne nyde sin fede konges gunst i fred.

"Og gid den bekomme ham vel," mumlede den ældste af dem. "De var begge tapre mænd. Jeg har aldrig set denne D'Hubert – en slags intrigant dandy, har jeg ladet mig fortælle. Men jeg vil gerne tro, hvad jeg har hørt Feraud sige om ham: at han aldrig har elsket kejseren."

De rejste sig og gik.

General D'Hubert følte en rædsel som en søvngænger, der vågner op af en behagelig drøm om virksomhed og finder sig selv gående over mosegyng. En dyb modbydelighed for den grund, han skred hen over, bemægtigede sig ham. Endog billedet af den unge pige blev fejet ud af syne af disse moralske anfægtelsers flodbølge. Alt, hvad han nogen sinde havde været eller håbet at blive, ville få en smag af bitter forsmædelse, med mindre det lykkedes ham at frelse general Feraud fra den skæbne, som truede så mange tapre. Drevet frem af denne næsten sygelige trang til at tage sig af sin modstanders redning arbejdede general D'Hubert så kraftigt med hænder og fødder (som den franske talemåde lyder), at han på mindre end fireogtyve timer havde fundet udvej til at opnå en ekstraordinær privataudiens hos politiministeren.

General baron D'Hubert blev vist ind pludselig, uden nogen forudgående forhandling. I ministerens skumrende kabinet, bag omrids af skrivebord, stole og borde, mellem to knipper

vokslys, som flammede i lampetter, så han en skikkelse klædt i en pragtfuld frakke indtage forskellige attituder foran et stort spejl. Det tidligere konventsmedlem Fouché, senator under kejserdømmet, forræder mod hver mand, hvert princip og hver bevæggrund for menneskelig handlemåde, hertug af Otranto, den træske ophavsmand til den anden restauration, stod og prøvede en hofdragt, om hvilken hans unge, fintdannede *fiancée* havde erklæret, at hun ville have et portræt af ham iført den, malet på porcelæn. Det var en kaprice, et henrivende lune, som den anden restaurationsperiodes første politiminister var ivrig efter at føje hende i. Thi denne mand, som på grund af sin træske handlemåde ofte blev sammenlignet med en ræv, men hvis etiske side ikke rettelig kan symboliseres ved noget mindre eftertrykkeligt end et stinkdyr, var lige så betaget af sin kærlighed som general D'Hubert selv. Skønt han blev forvirret over, at han som følge af en tjeners fadæse skulle blive set i en sådan situation, tog han dog denne lille ærgrelse med den karakteristiske frækhed, der havde været ham til så fortræffelig hjælp under hans egennyttige karrieres endeløse intriger. Uden at forandre sin positur en hårsbred, med det ene ben i silkestrømpen strakt frem og hovedet drejet tilbage over venstre skulder, råbte han roligt:

"Denne vej, general. Vær så god at træde nærmere. Nå, altså? Jeg er lutter øre."

Mens nu general D'Hubert, ilde tilpas, som om en af hans egne små svagheder var blevet blottet, så kort som muligt fremkom med sin anmodning, vedblev hertugen af Otranto at føle efter, om kraven passede, ordnede opslagene foran spejlet og krummede ryg under sine anstrengelser for at se, om de

guldbroderede frakkeskøder bagpå nu også sad, som de skulle. Hans stille ansigt, hans opmærksomme øjne kunne ikke have udtrykt mere fuldkommen optagethed af disse ting, om han havde været helt alene.

"Udelukke en vis Feraud, Gabriel Florian, avanceret til brigadegeneral i året 1814, fra Den specielle Domstols virksomhed?" gentog han i en let forundret tone, og vendte sig derpå bort fra spejlet. "Hvorfor udelukke netop ham?"

"Det har overrasket mig, at Deres Excellence, der er så kyndig i bedømmelsen af Deres tids mennesker, har anset det for umagen værd at sætte hans navn på listen."

"En rasende bonapartist!"

"Det er hver eneste grenadér og soldat i hæren, som Deres Excellence vel ved. Og general Ferauds personlighed kan ikke have større vægt end den første den bedste grenadérs. Han er en mand uden spor af fatteevne, uden ringeste anlæg. Det er utroligt, at han nogen sinde skulle få nogen indflydelse."

"Han er nu alligevel godt skåret for tungebåndet," indskød Fouché.

"Støjende, det indrømmer jeg, men ikke farlig."

"Jeg vil ikke diskutere med Dem. Jeg kender næsten intet til ham. Næppe nok hans navn, sandt at sige."

"Og dog indtager Deres Excellence forsædet i den kommission, til hvilken kongen har overdraget at udpege dem, der skal stilles for retten," sagde general D'Hubert med et eftertryk, som ikke undgik ministerens øre.

"Ja, general," sagde han, idet han gik tilbage til den mørke del af det store værelse og kastede sig i en dyb armstol, som

opslugte ham helt, når undtages guldbroderiernes douce blinken og ansigtets blege plet – "ja, general. Tag den stol dér!"

General D'Hubert satte sig.

"Ja, general," vedblev denne ypperste mester i intrigens og forræderiets kunster, hvis falskhed, ret som om den til tider blev hans selvkendskab utålelig, fandt lettelse ved udbrud af kynisk åbenhjertighed; "jeg påskyndede ganske rigtigt dannelsen af proskriptions-kommissionen og tog forsædet i den. Og ved De hvorfor? Simpelthen af frygt for, at mit eget navn, hvis jeg ikke hurtigt tog sagen i mine hænder, ville komme til at stå øverst på listen over de proskriberede. Sådan er de tider, vi lever i. Men nu er jeg kongens minister, og jeg spørger Dem rent ud, hvorfor jeg skulle tage denne ukendte Ferauds navn af listen? De kan ikke forstå, hvordan hans navn er kommet på den? Er det muligt, at De kender så lidt til mennesker? Min kære general, ved kommissionens allerførste møde skyllede det ned over os med navne som med regnvand fra Tuileriernes tag. Navne! Vi kunne vælge mellem tusinder. Hvor kan De vide, om denne Ferauds navn, hvis liv eller død intet betyder for Frankrig, ikke holder et andet navn ude?"

Røsten fra armstolen standsede. Lige overfor sad general D'Hubert, stille, skyggeagtig og tavs. Kun hans sabel dirrede let. Røsten i armstolen begyndte på ny. "Og vi må også søge at tilfredsstille de allierede suveræners krav. Det er ikke længere siden end i går, at fyrst Talleyrand fortelte mig, at Nesselrode officielt havde underrettet ham om Hans Majestæt kejser Alexanders misfornøjelse over det ringe antal eksempler, den kongelige regering agtede at statuere – især blandt militære. Jeg meddeler Dem dette i fortrolighed."

"På ære!" udbrød general D'Hubert og talte med sammenbidte tænder, "hvis Deres Excellence værdiges at lade mig tilflyde flere fortrolige meddelelser, så ved jeg ikke, hvad jeg gør. Det er nok til, at man kunne få lyst at knække sin sabel over knæet og slynge stykkerne ..."

"Hvilken regering bildte De Dem egentlig ind, De tjente?" afbrød ministeren ham hvast.

Efter en kort pause svarede general D'Hubert med modfalden stemme: "Frankrigs regering."

"Det er at fodre Deres samvittighed af med tomme ord, general. Sandheden er den, at De tjener en regering bestående af tilbagevendte landflygtige, af mænd, som i tyve år ikke har haft noget hjemland. Og også af mænd, der lige har forvundet en overmåde fæl og ydmygende frygt ... Gør Dem ingen illusioner i den retning."

Hertugen af Otranto holdt inde. Han havde fået luft og opnået sin hensigt: at flænse nogen selvagtelse af den mand, som så ubelejligt var kommet og havde set ham stå i attitude foran et spejl, iført en guldbroderet hofdragt. Men de var en samling brushoveder i hæren; det faldt ham ind, at det ville være ubelejligt, om en velsindet generalstabsofficer, der var blevet modtaget i audiens på anbefaling af en af prinserne, skulle foretage sig noget overilet og gøre skandale umiddelbart efter et privat besøg hos ministeren. Han skiftede derfor tone og stillede et spørgsmål, der førte tilbage til sagen: "En slægtning af Dem – denne Feraud?"

"Nej, jeg er slet ikke i slægt med ham."

"Er De da knyttet til ham ved venskab?"

"Knyttet … Ja. Vi er nøje knyttet til hinanden på en sådan måde, at det bliver en æressag for mig at prøve på …"

Uden at afvente slutningen af sætningen ringede ministeren på en klokke. Da tjeneren, efter at have bragt et par svære sølvkandelabre ind på skrivebordet, havde forladt værelset, rejste hertugen af Otranto sig – nu strålede hele hans bryst af guld i det stærke lys – og tog et ark papir op af en skuffe; mens han ostentativt holdt det hævet i hånden, sagde han blidt og overtalende: "De må ikke sige, at De vil knække Deres sabel over knæet, general. Måske får De aldrig nogen ny. Denne gang vender kejseren ikke tilbage … *Diable d'homme!* Der var et øjeblik, her i Paris, kort efter Waterloo, da han gjorde mig bange. Det så ud, som var han beredt til at begynde forfra på det hele. Heldigvis begynder man jo i virkeligheden aldrig forfra på det hele. De må ikke tænke på at knække Deres sabel, general."

General D'Hubert, der så ned mod gulvet, bevægede hånden lidt til en håbløs, opgivende gestus. Politiministeren vendte blikket fra ham og ransagede roligt det papir, han hele tiden havde holdt hævet.

"Blandt dem, man agter at statuere eksempler på, er der kun tyve generaler. Tyve. Et rundt tal. Og lad os se, Feraud … Ah, dér har vi ham. Gabriel Florian. *Parfaitement*. Det er ham, De talte om. Godt, nu vil der så kun blive statueret nitten eksempler."

General D'Hubert rejste sig med en følelse, som havde han gennemgået en smitsom sygdom. "Jeg må bede Deres Excellence bevare min mellemkomst som en dyb hemmelighed. Det er af største betydning for mig, at han aldrig får at vide …"

"Jeg gad vidst, hvem der skulle meddele ham det?" sagde Fouché, idet han nysgerrigt løftede blikket mod general D'Huberts sammenbidte, hårde ansigt. "Tag en af disse penne og slå selv med den en streg over navnet. Dette er den eneste liste, der findes. Hvis De sørger for at tage blæk nok på pennen, vil ingen være i stand til at sige, hvad det er for et navn, der er slettet ud. Men *par exemple*, jeg kan ikke svare for, hvad Clarke senere vil gøre med ham. Hvis han vedbliver at være så rasende ivrig, vil han af krigsministeren få ordre til at opholde sig i en eller anden provinsby under politiets opsyn."

Nogle få dage senere sagde general D'Hubert til sin søster, efter at de første hilsener var overstået: "Å, kære Léonie, det forekom mig, som om jeg ikke kunne komme bort fra Paris hurtigt nok."

"En virkning af kærlighed," mente hun med et skælmsk smil.

"Og af rædsel," tilføjede general D'Hubert med dyb alvor. "Jeg var nær død derinde af ... af kvalme."

Hans ansigt var fortrukket af ubehag. Og da hans søster så opmærksomt på ham, vedblev han: "Jeg måtte tale med Fouché. Jeg havde en audiens hos ham. Jeg var i hans kabinet. Når man har været så ulykkelig at måtte indånde luften i det samme værelse som den mand, bibeholder man en følelse af, at ens værdighed er blevet forringet, en ubehagelig fornemmelse af, at man ikke er så ren, som man, når alt kom til alt, håbede at være ... men det kan du ikke forstå."

Hun nikkede hurtigt flere gange. Hun forstod ham tværtimod særdeles godt. Men hun kendte sin broder til bunds og holdt af ham, som han var. Desuden var menneskers foragt og afsky jacobineren Fouchés lod, han, som til egen fordel

udnyttede enhver svaghed, enhver dyd, enhver højsindet illusion hos mennesker, førte hele sin generation bag lyset og døde uberømt som hertug af Otranto.

"Kære Armand," sagde hun medfølende, "hvad kunne du have at bede den mand om?"

"Intet mindre end et liv," svarede general D'Hubert. "Og jeg fik det. Det måtte gøres. Men jeg har endnu en følelse, som om jeg aldrig kunne tilgive den mand, jeg måtte frelse, at jeg nødtes til noget sådant."

General Feraud, der (som det er tilfældet med de fleste af os) var fuldstændig ude af stand til at forstå, hvad der skete med ham, modtog krigsministerens ordre til straks at forføje sig til en lille by i Midtfrankrig med følelser, hvis naturlige udtryk bestod i at rulle vildt med øjnene og skære tænder i raseri. At krigsperioden, den eneste samfundstilstand, han nogensinde havde kendt, nu var overstået, at verden nu havde fred, dette skrækkelige syn gjorde ham bange. Han drog afsted til sin lille by, fast overbevist om, at dette ikke kunne vedvare. Dér blev han underrettet om, at han havde fået sin afsked fra hæren, og at hans pension (der var beregnet efter obersts rang) var gjort afhængig af, at han opførte sig korrekt, og at man modtog tilfredsstillende rapporter fra politiet. Ikke længere i hæren! Han følte sig pludselig fremmed for denne jord, som en ånd, der er løst fra sit legeme. Det blev en umulighed at være til. Men i begyndelsen reagerede han ud fra ren og skær vantro. Dette kunne ikke være virkeligt. Han ventede på torden, jordskælv, frygtelig oversvømmelse; men intet skete. Ubodelig lediggang sænkede sig blytung over general Feraud, som, da han ikke besad nogen indre fylde, nedsank i en tilstand af

respektindgydende sløvhed. Han flakkede om i den lille bys gader, stirrende frem for sig med glansløse øjne og uden at ænse de hatte, som løftedes, når han gik forbi; folk puffede til hinanden, når han skred videre, og hviskede: "Det er stakkels general Feraud. Hans hjerte er knust. Se blot, hvor han elskede kejseren."

Det andet levende vraggods efter den napoleonske storm samlede sig med uendelig agtelse rundt om general Feraud. Han selv bildte sig ind, at hans sjæl var tynget til jorden af græmmelse. Han led af hurtigt på hinanden følgende tilskyndelser til at græde, hyle, bide sig i næverne, indtil blodet sprang frem, tilbringe hele dage i sengen med hovedet stukket under puden; men de skyldtes ren og skær interesseløshed, sjæleangst ved en umådelig, ubeskrivelig, ufattelig kedsomhed. At han var ude af stand til fuldt ud at begribe, hvor håbløs hans situation var, frelste ham fra selvmord. Han ikke så meget som tænkte på det en eneste gang. Han tænkte ikke på noget som helst. Men han mistede appetitten, og den vanskelighed, han følte ved at udtrykke sine ganske overvældende følelser (selv den mest rasende banden kunne ikke gøre fyldest her), medførte gradvis, at han fik for vane at tie – hvilket for et sydlandsk temperament er som en slags død.

Stor opstandelse vakte det derfor imellem *les anciens militaires*, der frekventerede en vis lille café fuld af fluer, da "den stakkels general Feraud" en trykkende varm eftermiddag pludselig udstødte en strøm af rædsomme eder.

Han havde siddet rolig i sit eget privilegerede hjørne og gennemset pariserbladene med akkurat lige så megen interesse, som man kunne vente, at en dømt skulle vise for

dagens nyheder aftenen før sin henrettelse. En klynge martialske, vejrbidte ansigter, hvorimellem der var ét, der manglede et øje, og et andet, hvor næsespidsen var frosset af i Rusland, omringede ham med ængstelig iver.

"Hvad er der i vejen, general?"

General Feraud sad stift oprejst og holdt den sammenføjede avis ud fra sig i arms længde for således bedre at kunne tyde det fine tryk. Han læste på ny for sig selv brudstykker af den efterretning, der havde forårsaget, hvad man kunne kalde hans genopstandelse.

> *"Vi erfarer, at general D'Hubert, som hidtil på sygeorlov har opholdt sig i syden, nu vil få tildelt kommandoen over 5. kavaleribrigade i ..."*

Forstenet lod han bladet falde ... "Vil få tildelt kommandoen" ... og pludselig slog han sig for panden med et mægtigt klask. "Jeg havde næsten glemt ham," mumlede han i en tone, som om samvittigheden mindede ham.

En sværbrystet veteran skrålede fra den anden side af cafeen: "Er det en ny skurkestreg af regeringen, general?"

"Disse slynglers skurkestreger er utallige," tordnede general Feraud. "Én mere eller mindre ...!" Han sænkede stemmen. "Men jeg skal sørge for at ordne i det mindste én af dem."

Han så sig rundt fra ansigt til ansigt. "Der er en pomadiseret, krøllet stabsofficer, yndling hos en af de marskaller, som solgte deres egen fader for en håndfuld engelsk guld. Han skal snart erfare, at jeg endnu er i live," erklærede han i en selvsikker tone. "Men dette her er en privat affære. En gammel æressag. Bah! Vor ære spiller ingen rolle. Her er vi blevet drevet af sted med en

split i øret som en flok udrangerede kavaleriheste – der ikke duer til andet end at slagtes. Men det ville være som at slå et slag for kejseren ... *Messieurs*, jeg må anmode to af Dem om at yde mig bistand."

Hver eneste mand trådte frem. General Feraud, der blev dybt bevæget ved denne tilkendegivelse, opfordrede med synlig rørelse den enøjede kyrasserveteran og den officer ved jægerne til hest, som havde efterladt sin næsespids i Rusland, til at være sine sekundanter. Over for de andre gjorde han undskyldning for dette valg.

"Dette er en kavaleriaffære, skal jeg sige Dem."

Til svar fik han et blandet kor af: "*Parfaitement, mon Général ... C'est juste ... Parbleu, c'est connu ...*" Alle var tilfredse. De tre forlod cafeen sammen, fulgte af råb, som ønskede dem *bonne chance*.

Uden for tog de hinanden under armen, med generalen i midten. De tre falmede trekantede hatte, båret *en bataille* og uheldvarslende på sned fremefter, spærrede næsten den snævre gade fra side til side. Den overophedede lille by med dens grå stenmure og røde tegltage hendøsede sin provinsielle eftermiddag under en blå himmel. Høje hammerslag, der forkyndte, at en bødker slog bånd på en fustage, gav regelmæssig genlyd mellem husene. Generalen trak lidt på venstre fod i skyggen af murene.

"Den fordømte vinter i 1813 har rigtig sat sig fast i mine knogler. Men ligemeget. Så må vi vælge pistoler, det er det hele. En smule lumbago. Vi må vælge pistoler. Jeg skal nok få ram på ham. Mine øjne er så skarpe som nogen sinde. De skulle blot have set mig i Rusland, hvor jeg pillede kosakkerne ned med en

elendig gammel infanterimusket trods alle deres krumspring! Jeg er født med forstand på skydevåben."

I denne tone vedblev general Feraud, med oprejst hoved, ugleagtige øjne og rovfuglenæb. Som den slagsbroder, han udelukkende havde været hele sit liv, som kavalerist, *sabreur*, var hans opfattelse af krig så enkel som vel tænkeligt, nemlig den, at det i det store og hele var en samlet mængde af kampe mand og mand imellem, en slags duelleren i flok. Og her havde han nu en personlig krig at føre. Han levede op igen. Fredens skygge veg fra ham, som det kunne have været dødens skygge. Og således genopstod på vidunderlig vis *le nommé* Feraud, Gabriel Florian, *engagé volontaire* i 1793, general i 1814, begravet uden ceremonier ved en tjenstlig ordre undertegnet af Den anden Restaurations krigsminister.

4

Ingen mand er så lykkelig at kunne gennemføre alt, hvad han begynder på. I den forstand er vi alle mislykkede. Hovedsagen er, at tilrettelæggelsen og vedligeholdelsen af vort livs stræben ikke mislykkes for os. Det er her forfængeligheden, der fører os på vildspor. Den driver os ud i situationer, hvor vi nødes til at tage skade for hjemgæld; derimod er stoltheden vort værn, lige så meget ved den forbeholdenhed, den pålægger os i valget af vore bestræbelser, som i kraft af sin evne til at vedligeholde dem.

General D'Hubert var stolt og forbeholden. Han havde ingen skade lidt ved de kærlighedsaffærer, han lejlighedsvis havde haft, hvad enten de var forløbet lykkeligt eller ej. Hans krop var fuld af krigens ar, men hjertet endnu i fyrre-års-alderen uden en rift. Efter at han med forbehold var gået ind på sin søsters ægteskabsplaner, havde han følt, hvorledes forelskelsen uhjælpeligt tog ham, og han faldt fra sit høje stade, som man falder ned fra et tag. Han var for stolt til at blive forskrækket. Fornemmelsen var i virkeligheden for behagelig til at virke foruroligende.

Uerfarenhed hos en mand på fyrre er en meget alvorligere ting end uerfarenhed hos en yngling på tyve, fordi ingen varmblodig overilelse bøder på den. Den unge pige var gådefuld, som unge piger er det, alene som følge af deres forsigtighed og snildhed; og ham forekom denne unge piges gådefuldhed ualmindelig og fortryllende. Men der var intet gådefuldt ved forberedelserne til det parti, madame Léonie

havde fået i stand. Heller ikke noget særegent. Det var et meget passende parti, der syntes den unge dames moder (faderen var død) såre ønskværdigt og den unge dames onkel antageligt. Den sidstnævnte var en gammel *émigré*, der for nylig var vendt tilbage fra Tyskland og nu med stok i hånd, som en tynd genganger af *l'ancien régime*, vankede om i haven ved den unge dames fædrene slot.

General D'Hubert var ikke den mand, der kunne lade sig nøje blot med kvinden og formuen – da det kom til stykket. Hans stolthed (og stolthed tilsigter altid et virkelig lykkeligt udfald) kunne ikke lade sig nøje med noget mindre end kærlighed. Men da virkelig storhed udelukker forfængelighed, kunne han ikke forestille sig nogen grund til, at denne gådefulde skabning med dybe, strålende øjne af violblå farve skulle nære nogen varmere følelse for ham end ligegyldighed. Denne unge dame (hun Hed Adèle) spottede ethvert forsøg på at nå til klar forståelse, hvad dette punkt angik. Ganske vist var disse forsøg klodsede og ængstelige, fordi general D'Hubert på dette tidspunkt var nået til en klar erkendelse af tallet på sine år, af sine sår, af sine mange moralske ufuldkommenheder, af sin lønlige uværdighed – og i visse tilfælde tillige ad erfaringens vej havde lært betydningen af ordet: kujoneri. For så vidt han kunne tyde hendes holdning, syntes hun at ville lade ham forstå, at hun foruden at nære ubegrænset tillid til sin moders kærlighed og klogskab ikke følte nogen uovervindelig antipati for general D'Huberts person; og at dette for en velopdragen ung dame var et fuldkommen tilstrækkeligt grundlag at begynde ægteskab på. Denne opfattelse stødte og pinte general D'Huberts stolthed. Og dog spurgte han med en art sød fortvivlelse sig selv, hvad

mere han da kunne vente? Ro hvilede over hendes lysende pande. Hendes violblå øjne lo, mens læbernes og hagens linjer forblev i ro og udtrykte henrivende alvor. Alt dette fremhævedes ved så pragtfuld en lys hårfylde, ved så vidunderlig en teint, ved så yndigt et ansigtsudtryk, at general D'Hubert faktisk aldrig fik lejlighed til med fornøden sindsro at undersøge sin stoltheds høje krav. Sandt at sige var han blevet lidt ængstelig for en sådan udforsken af sit indre, efter at den et par gange havde ført til anfald af heftig sjælslidelse, under hvilke han i enrum kom til det resultat, at han elskede hende nok til hellere at ville dræbe hende end miste hende. Efter sådanne konflikter, der ingenlunde er helt usædvanlige hos mænd på fyrre, var han gerne nedbøjet, udmattet, angerfuld og lidt forskræmt. Men han uddrog alligevel megen nydelse af den kvietistiske sædvane nu og da at sidde den halve nat ved det åbne vindue og grunde på det under, at hun var til, ligesom en troende, der er hensunken i mystiske betragtninger over sin tro.

Nu må man ikke tænke, at alle disse skiftende sindsstemninger røbede sig i hans ydre optræden. General D'Hubert havde ingen vanskelighed ved at synes lutter smil. For han var i virkeligheden såre lykkelig. Han fulgte de regler, som nu engang gælder for forlovelsestiden, sendte blomster (fra sin søsters have og drivhuse) derover tidligt hver morgen og fulgte selv efter lidt senere for at spise frokost med sin tilkommende, hendes moder og hendes emigrantonkel. Middagstimerne tilbragte man med at promenere eller sidde i skyggen. Påpasselig ærbødighed, skælvende på grænsen til ømhed, var tonen i deres omgang fra hans side – idet han ved at give sine sætninger en spøgende vending skjulte den dybe forvirring i

hele sit væsen, som hendes utilnærmelige nærhed fremkaldte. Sent på eftermiddagen vandrede general D'Hubert hjem imellem vinmarkerne, undertiden forfærdeligt ulykkelig, til andre tider jublende glad, og undertiden tænksom og bedrøvet; men altid besat af en følelse af en forhøjet livsfylde, den sjælens rus, der er fælles for kunstnere, digtere og elskere – for mænd, der er besatte af en stor lidenskab, en ædel tanke eller en ny vision af plastisk skønhed.

General D'Hubert modtog på den tid ikke noget særlig tydeligt indtryk af den ydre verden. Men en aften, da han passerede et højdedrag, hvorfra han kunne se begge husene, bemærkede han to skikkelser et langt stykke nede ad vejen. Det havde været en guddommelig dag. Den flammende himmels festillumination forlenede den sydlandske egns dæmpede farvetoner med en blid glød. De grå klipper, de brune marker, det purpurne bølgende fjerne smeltede sammen i lysende harmoni og udåndede allerede alle aftenens dufte. De to skikkelser nede ad vejen viste sig som to stive, træagtige silhuetter, helt sorte på denne stribe af hvidt støv. General D'Hubert kunne skelne de lange, lige militære *capotes*, tæt tilknappede lige op til de sorte halsbind, de trekantede hatte, de magre, markerede brune ansigter – gamle soldater – *vieilles moustaches*! Den højeste af de to havde en sort lap over øjet; den andens hårde, tørre ansigt frembød en eller anden bizar, foruroligende ejendommelighed, som på nærmere hold viste sig at være manglen af næsespids. Idet de som med én bevægelse løftede hånden til honnør for den lidt haltende civilist, som gik ved en tyk stok, spurgte de efter det hus, hvor

general baron D'Hubert boede, og forhørte sig om, på hvilken måde man bedst uforstyrret kunne få ham i tale.

"Hvis De mener, her er uforstyrret nok," sagde general D'Hubert – og lod blikket glide hen over vinmarkerne, der var indfattede af purpurlinjer, og op over hvilke en redefuld grå og drapfarvede mure ragede dér, hvor en landsbys huse lå i klynge rundt om toppen af en kegleformet høj, så at det stumpede kirketårn kun syntes at være omridset af et klippestykke, som kronede den – "hvis De mener, at denne plet er uforstyrret nok, kan De få ham i tale med det samme. Og jeg vil bede Dem, kammerater, om at tale frit og med fuldkommen tillid."

Da de hørte dette, førte de atter hånden til hatten med udpræget stivhed. Derpå tog han, der havde mistet et stykke af næsen, ordet på begges vegne og bemærkede, at det virkelig var et fortroligt anliggende, som krævede forsigtighed. De havde opslået deres hovedkvarter i landsbyen derovre, hvor de fordømte knoldesparkere – Gud fordømme deres falske, royalistiske hjerter! – så meget skævt til tre beskedne militære. For øjeblikket ville han blot spørge om navnene på general D'Huberts venner.

"Hvilke venner?" sagde den forbavsede general D'Hubert aldeles uforstående. "Jeg opholder mig derovre hos min svoger."

"Godt, han kan jo så være den ene af dem," sagde veteranen uden næsespids.

"Vi er general Ferauds venner," indskød den anden, som hidtil havde forholdt sig tavs og kun med sit ene øje stirret ondt på den mand, som *aldrig* havde elsket kejseren. Det var vel nok noget at se på. For endog de guldgalonerede Judas'er, som havde solgt ham til engelskmændene: marskallerne og

prinserne, havde på et eller andet tidspunkt elsket ham. Men denne mand havde *aldrig* elsket kejseren. Det havde general Feraud tydeligt sagt.

General D'Hubert følte som et stik i brystet. For en uendelig lille brøkdel af et sekund var det, som om Jordens omdrejning var blevet hørlig ved en sagte frygtelig susen i rummets evige stilhed. Men denne brusen af blodet for hans øren forsvandt straks igen. Uvilkårligt mumlede han: "Feraud! Jeg havde glemt hans eksistens."

"Han fører for øjeblikket en, ganske vist meget lidet hyggelig, eksistens i den infame kro oppe i den rede fuld af vildmænd," sagde den enøjede kyrassér tørt. "Vi kom her til Deres kant af landet for en time siden på postheste. Han afventer vor tilbagekomst med utålmodighed. Det haster, må De vide. Generalen har overtrådt ministeriets ordrer for af Dem at opnå den satisfaktion, han har krav på ifølge ærens love, og han er naturligvis ivrig for at få det hele overstået, førend gendarmeriet kommer på spor efter ham."

Den anden forklarede meningen med dette lidt nærmere. "For at slippe tilbage i smug, forstår De? Ingen får noget at vide. Også vi er brudt ud. Deres ven kongen ville være glad for selv den ringeste anledning til at berøve os vort lumpne nådsensbrød. Det er en risiko. Men æren frem for alt."

General D'Hubert havde genvundet talens brug. "Nå, så De kommer her, sådan hen ad vejen, for at indbyde mig til en kamp på liv og død med den – den ..." Han blev besat af en slags leende raseri. "Ha! Ha! Ha! Ha!"

Med næverne i siden skratlo han uden at pålægge sig nogen tvang, mens de stod foran ham, magre og stramme, som om de

var blevet skudt op med en fjeder gennem en falddør i jorden. Skønt de for kun fireogtyve måneder siden havde været Europas herrer, tog de sig allerede nu ud som gengangere fra en fjern fortid, mindre legemlige i deres falmede frakker end deres egne smalle skygger, der lå så sorte over den hvide vej: krigerske og groteske skygget af tyve års våbenfærd og erobringer. De havde et fremmedartet udseende som to uforstyrrelige bonzer, der forkyndte sværdets religion. Og general D'Hubert, som også var en af de tidligere herrer over Europa, lo ad disse to alvorlige fantomer, der stod i vejen for ham.

Så sagde den ene, idet han ved et kast med hovedet tydede hen på generalen: "En lystig fyr, ham."

"Der er nogle af os, som ikke har smilet siden den dag, da den Anden drog bort," ytrede hans kammerat.

General D'Hubert fik med ét en voldsom lyst til at springe løs på disse to ulegemlige genfærd og slå dem til jorden. Han blev bange og holdt pludselig op med at le. Nu havde han blot det ønske at blive af med dem, fjerne dem fra sine øjne så hurtigt som muligt, førend han mistede herredømmet over sig selv. Han forstod ikke selv det raseri mod dem, der opstod i hans hjerte. Men han havde ikke tid til at undersøge denne besynderlighed netop nu.

"Jeg forstår godt, at De ønsker at afgøre sagen med mig så hurtigt som muligt. Lad os ikke spilde tiden på tomme ceremonier. Kan De se den skov dernede for foden af skråningen. Ja, den fyrreskov. Lad os mødes dér i morgen ved solopgang. Jeg skal bringe min sabel eller mine pistoler med, eller begge dele, om De så synes."

General Ferauds sekundanter så på hinanden.

"Pistoler, general," sagde kyrasseren.

"Lad det da blive således. På gensyn – i morgen tidlig. Lad mig give Dem det råd at holde Dem skjult indtil da, hvis De ikke ønsker, at gendarmeriet skal anstille undersøgelser angående Deres personer, førend mørket falder på. Fremmede er sjældne her på egnen."

De hilste i tavshed. General D'Hubert vendte ryggen til de to skikkelser, der fjernede sig, blev i lang tid stående stille midt på vejen, bed sig i underlæben og stirrede mod jorden. Så begyndte han at gå lige frem og gik således samme vej tilbage, indtil han befandt sig uden for porten til parken ved sin trolovedes hus. Det var blevet skumring. Ubevægelig stirrede han gennem gitteret ind på husets facade, der lyste klart hinsides busketterne og træerne. Skridt knasede i gruset, og kort efter dukkede en høj, bøjet skikkelse frem fra den sideallé, der løb langs indersiden af parken.

Chevalier de Valmassigue, den tilbedelsesværdige Adèles onkel, tidligere brigader i prinsernes armé, bogbinder i Altona, senere skomager i en anden lille tysk by (som sådan havde han vundet et højt ry for sine dameskos elegante pasform), gik med silkestrømper på de tynde ben, lavhælede sko med sølvspænder og brokadesvest. En langskødet frakke *à la française*, dækkede løsthængende hans smalle, ludende ryg. En lille trekantet hat hvilede på en mængde pudret hår, der var bundet i en pisk.

"*Monsieur le Chevalier,*" kaldte general D'Hubert sagte.

"Hvad, er De her igen, *mon ami?* Har De glemt noget?"

"Ja, ved Himmelen; det er just sagen. Jeg har glemt noget. Jeg er kommet for at fortælle Dem om det. Nej – her udenfor. På

denne side muren. Det er noget, der er alt for uhyggeligt til overhovedet at slippes derind, hvor hun bor."

Chevalieren kom straks udenfor med den velvillige resignation, visse gamle folk udviser overfor ungdommens hastighed. Da han var mere end et kvart århundrede ældre end general D'Hubert, betragtede han ham i sit stille sind som et temmelig besværligt, forelsket ungt menneske. Han havde godt nok hørt hans gådefulde ord, men lagde ikke nogen overdreven vægt på, hvad en sådan mand, der kun var fyrre og tilmed så hårdt ramt, kunne finde på at gøre eller sige. Den åndsretning, som rådede hos den generation af franskmænd, der var vokset op i hans udlændighedsår, var ham så godt som uforståelig. Deres følelser forekom ham at være urimeligt heftige og savne finhed og mådehold, deres sprog at være unødvendig voldsomt. Han slog roligt følge med generalen ude på vejen, og de gjorde nogle få skridt i stilhed, mens generalen forsøgte at betvinge sit sindsoprør og få stemmen helt i sin magt.

"Det er fuldkommen rigtigt: jeg har glemt noget. Jeg havde indtil for en halv time siden glemt, at jeg havde en uopsættelig æressag på halsen. Det er utroligt, men således er det!"

Et øjeblik var alt stille. Derpå hørte man i den landlige egns dybe aftenstilhed chevalierens klare gammelmandsstemme sige med en let skælven: "Monsieur! Dette er skændigt."

Det var hans første tanke. Den unge pige, der var født under hans landflygtighed, en posthum datter af en stakkels broder, som en bande jakobinere havde myrdet, var siden hans tilbagekomst blevet hans gamle hjerte såre dyrebar, efter at det i så mange år, hungrende efter kærlighed, havde måttet nøjes med minderne. "Det er rent ufatteligt, siger jeg! En mand

bringer sådanne sager ud af verden, før han tænker på at anholde om en ung piges hånd. Hvis De havde glemt det ti dage til, ville De jo have været gift, førend De fik hukommelsen tilbage! I min tid glemte man ikke slige ting – så lidt som hensynet til en uskyldig ung kvindes følelser. Hvis jeg ikke selv respekterede Dem, ville jeg betegne Deres opførsel på en måde, som ikke ville behage Dem."

General D'Hubert gav sine følelser luft i en stønnen. "Lad ikke det hensyn holde Dem tilbage. De løber ikke fare for at krænke hende dødeligt."

Men den gamle mand skænkede ikke denne forelskede snak nogen opmærksomhed. Det kan endda være tvivlsomt, om han hørte efter. "Hvad er det så?" spurgte han. "Hvad drejer denne ...?"

"Kald det ungdommelig dårskab, *monsieur Chevalier*. En ufattelig, ubegribelig følge af ..." Han holdt pludselig inde. "Han vil aldrig tro på den historie," tænkte han. "Han vil blot tænke, at jeg anser ham for en tosse, og blive fornærmet." General D'Hubert begyndte igen: "Ja, det udsprang af ungdommelig dårskab og er nu blevet ..."

Chevalieren afbrød ham. "Godt, så må det komme til et forlig."

"Forlig?"

"Ja. Ligemeget, hvad det så vil koste Deres *amour propre*. De burde have erindret, at De var trolovet. Det havde De nok også glemt, vil jeg tro. Og så går De hen og glemmer Deres trætte. Jeg har aldrig hørt mage til håbløst letsindig opførsel."

"Milde himmel, monsieur! De mener da ikke, at jeg har skaffet mig denne trætte på halsen nu sidst, da jeg var i Paris,

eller noget i den retning, vel?"

"Å, hvad vægt ligger der på det bestemte tidspunkt for Deres forrykte opførsel," udbrød chevalieren fortrædeligt. "Hovedsagen er at få et forlig bragt i stand."

Da den gamle emigrant bemærkede, at general D'Hubert blev nervøs og søgte at indskyde en bemærkning, løftede han hånden og tilføjede med værdighed: "Også jeg har været soldat. Jeg ville aldrig vove at foreslå den mand, hvis navn min niece skal bære, et tvivlsomt skridt. Jeg forsikrer Dem, at man i en æressag altid vil kunne bringe et forlig i stand *entre galants hommes*."

"Men *saperlotte, monsieur le Chevalier,* vor trætte er femten eller seksten år gammel. Jeg var husarløjtnant dengang."

Den gamle chevalier syntes at blive ganske forvirret over den fuldkommen desperate tone, hvori denne meddelelse blev givet. "Så De var husarløjtnant for seksten år siden," mumlede han som himmelfalden.

"Javist! De troede vel ikke, at jeg blev udnævnt til general i vuggen som en prins af kongehuset."

I skumringens mørknende purpur over de med vinløv dækkede marker, kantet af en lavtliggende stribe af dunkelt karmoisin i vest, klang den gamle mands stemme, han, som havde været officer i prinsernes armé, fattet og yderst høflig.

"Drømmer jeg? Skal det være en spøg? Eller skal jeg virkelig opfatte det således, at De i seksten år har ruget over en æressag?"

"Den har hængt ved mig i al den tid. Det er min mening, nøjagtigt udtrykt. Hvad selve striden drejer sig om, er ikke let

at forklare. Vi mødtes naturligvis flere gange til tvekamp i løbet af den tid."

"Hvilke manerer! Hvilken frygtelig forvansket opfattelse af mandighed! En sådan umenneskelighed kan kun forklares ud fra revolutionens blodige vanvid, som har smittet en hel generation," sagde den hjemvendte emigrant sagte og i en grundende tone. "Hvem er Deres modstander?" spurgte han lidt højere.

"Min modstander? Han hedder Feraud."

Skyggeagtig, med sin *tricorne* og sine gammeldags klæder, lig en krumbøjet, tynd genganger fra *l'ancien régime*, lånte chevalieren mæle til en ligeså gengangeragtig erindring: "Jeg husker striden om lille Sophie Derval, mellem kaptajn i livgarden, monsieur de Brissac, og d'Anjorrant (ikke den koparrede, men den anden – *le beau* d'Anjorrant, som de kaldte ham). De duellerede tre gange i løbet af atten måneder og kæmpede, som det sømmer sig tapre mænd. Det var nu også den lille Sophies skyld, hun ville ikke holde op med sin leg ..."

"Dette er ikke noget af den slags," indskød general D'Hubert og lo lidt sardonisk. "Ikke nær så enkelt," tilføjede han. "Og ikke halvt så rimeligt." Det sidste mumlede han uhørligt hen for sig og skar tænder af raseri.

Efter denne lyd hengik der lang tid i ubrudt tavshed, indtil chevalieren uden tegn på særlig interesse spurgte: "Hvad er han – denne Feraud?"

"Også løjtnant ved husarerne – general, mener jeg. Gascogner. Søn af en grovsmed, så vidt jeg ved."

"Ser man det! Ja, tænkte jeg det ikke nok. Bonaparte havde en særlig forkærlighed for *la canaille*. Dermed sigter jeg ikke til

Dem, D'Hubert. De er en af os, skønt De jo har tjent denne tronraner, som ..."

"Lad os holde ham udenfor," afbrød general D'Hubert.

Chevalieren trak på de tynde skuldre. "En eller anden Feraud. Nedstammende fra en grovsmed og en landsbysluske. Dér kan De se, hvad der kommer ud af at gøre sig gemen med den slags folk."

"De har selv syet sko, chevalier."

"Ja. Men jeg er ikke søn af en skomager. Og De ikke heller, monsieur D'Hubert. De og jeg besidder noget, som Deres Bonapartes fyrster, hertuger og marskaller ikke besidder, fordi der ikke findes den magt på Jorden, som kunne give dem det," gensvarede emigranten med stigende liv som en mand, der har fundet et lovende argument. "Alle disse Feraud'er – de eksisterer slet ikke, de folk. Feraud! Hvad er Feraud? *Un va-nu-pieds* klædt ud som general af en korsikansk eventyrer, der optrådte kostumeret som kejser. Der kan ikke være fjerneste grund for en D'Hubert til at *s'encanailler* ved en duel med en person af den art. De kan udmærket vel gøre ham en undskyldning. Og ifald *le manant* skulle falde på ikke at ville modtage den, kan De ganske simpelt afslå at kæmpe med ham."

"Det synes De, jeg kan?"

"Javel. Med fuldkommen rolig samvittighed."

"*Monsieur le Chevalier!* Hvad mener De egentlig, De er vendt tilbage til fra Deres landsforvisning?"

Dette blev sagt i en så overraskende tone, at den gamle mand brat løftede hovedet, der lyste sølvhvidt under den lille *tricorne*'s spidser. En tidlang hørte man ikke en lyd fra ham.

"Ja, Gud må vide," sagde han endelig og pegede med en langsom og højtidelig bevægelse over imod et stort kors, der stod ved vejen, rejst på en stenblok, og strakte sine smedejernsarme ud, ganske sorte på baggrund af den mørknende stribe af rødt på himlen – "Gud må vide det! Var det ikke for dette sindbillede, som jeg erindrer, at jeg så på dette sted, da jeg var barn, så ville jeg være i tvivl om, hvad vi, som er forblevet tro mod Gud og kongen, er vendt tilbage til. Selv folks stemmer er forandrede."

"Ja, det er et forandret Frankrig," sagde general D'Hubert. Han syntes at have genvundet sin ro. Hans tonefald var let ironisk. "Og derfor kan jeg ikke følge Deres råd. Desuden, hvorledes kan man vel afslå at lade sig bide af en hund, som har sat sig for at bide én? Det kan ikke lade sig gøre. De kan tro mig på mit ord – Feraud er ikke den mand, der kan standses ved undskyldninger eller afslag. Men der gives andre udveje. Jeg kunne jo for eksempel sende et bud med besked til brigadieren ved gendarmeriet i Senlac. Han og hans to venner kan arresteres som følge af en simpel ordre fra mig. Det vil give anledning til en del snak i hæren, såvel den organiserede som den opløste – særlig den opløste. Helt igennem *canaille*! Alle sammen har de engang været Armand D'Huberts våbenfæller. Men hvad behøver en D'Hubert at bryde sig om, hvad folk, der ikke eksisterer, vil mene? Eller, endnu bedre, jeg kunne jo få min svoger til at sende bud efter landsbyens borgmester og give ham et vink. Mere vil ikke behøves for at få en flok bevæbnet med plejle og forke til at angribe disse tre "røvere" og jage dem ned i en eller anden passende dyb og våd grøft – og ingen vil få noget at vide! Det samme har fundet sted kun ti mil herfra over

for tre stakkels djævle af de opløste Røde Gardelansenerer, der var på vej til deres hjem. Hvad siger Deres samvittighed, chevalier? Kan en D'Hubert gøre noget sådant overfor tre mænd, som ikke eksisterer?"

Nogle få stjerner var dukket frem på den dunkle himmels krystalklare blånen. Chevalierens tørre, spæde stemme sagde hårdt: "Hvorfor fortæller De mig alt dette?"

Generalen greb hans visne, gamle hånd og trykkede den hårdt. "Fordi jeg skylder Dem den fuldeste fortrolighed. Hvem anden end De kunne meddele Adèle dette? De forstår jo, hvorfor jeg hverken tør have tillid til min svoger eller min egen søster. *Chevalier!* Jeg har været så nær ved at gøre de ting, jeg omtalte, at jeg endnu skælver derved. De ved ikke, hvor frygtelig denne duel forekommer mig at være. Og den er ikke til at undgå."

"Det er en uovervindelig skæbne," mumlede han efter en pause, lod chevalierens slappe hånd falde og sagde i sin sædvanlige konverserende tone: "Jeg må begive mig afsted uden sekundanter. Hvis det er min lod at blive på kamppladsen, vil i det mindste De vide besked med alt, hvad der offentligt kan siges om denne affære."

Den skyggeagtige genganger fra *l'ancien regime* syntes at være blevet mere krumbøjet under denne samtale. "Hvorledes skal jeg kunne bibeholde en rolig mine i aften over for de to kvinder," stønnede han. "General! Jeg har meget vanskeligt ved at tilgive Dem."

General D'Hubert svarede ham ikke.

"Sig mig i det mindste, om De kæmper for en retfærdig sag?"

"Jeg er uskyldig."

Denne gang greb han chevalierens gengangerarm oven over albuen og klemte den af al magt. "Jeg må dræbe ham!" hvæsede han, åbnede hånden og ilede med lange skridt ned ad vejen.

Generalens søster, der beundrede ham, havde med fin hensynsfuldhed sikret ham fuldstændig bevægelsesfrihed i det hus, hvor han var gæst. Han havde endog egen indgang igennem en lille dør i hjørnet af orangeriet. Han var derfor ikke udsat for den ubehagelighed at måtte pålægge sig tvang, for aftenen igennem at skjule sin sindsbevægelse over for de øvrige beboeres intetanende ro. Det var han glad for. Han havde en fornemmelse af, at hvis han blev nødt til at åbne munden, ville han bryde ud i en strøm af skrækkelige og formålsløse forbandelser, give sig til at slå møblerne itu og knuse porcelæn og glas. Fra det øjeblik, da han åbnede sin private dør og begyndte at stige op ad de otteogtyve trin af en vindeltrappe, der førte til den korridor, ved hvilken hans værelse lå, oplevede han i sit indre en forfærdelig og ydmygende scene, i hvilken en afsindig galning med blodskudte øjne og skum om munden i sit raseri anrettede ufattelig ødelæggelse på alle de livløse ting, som kan forefindes i en veludstyret spisestue. Da han åbnede døren til sit værelse, var anfaldet gået over, og han følte sig så legemlig træt, at han måtte gribe for sig og støtte sig til stoleryggene, mens han gik over gulvet for at komme hen til en lav, bred divan, på hvilken han udmattet lod sig falde om. Hans moralske slappelse var endnu større. Denne brutale ophidselse, som han ellers kun havde kendt, når han med sabel i hånd huggede ind på fjenden, forfærdede denne fyrreårige mand, som ikke blev sig bevidst, at den udsprang af hans instinktmæssige raseri over at se sin elskov truet. Men under

hans åndelige og legemlige udmattelse blev denne lidenskab afklaret, lutret og forfinet til en følelse af melankolsk fortvivlelse over måske at måtte dø, før han havde lært denne smukke unge pige at elske ham.

Den nat foretog general D'Hubert, udstrakt på ryggen med hånden lagt over øjnene eller hvilende på brystet og med hovedet begravet i en pude, en sand pilgrimsrejse gennem alle sindslidelsens domæner. Kvalmende afsky for den urimelige situation, tvivl om sin skikkethed til at bestemme sin egen livsførelse og mistillid til sine ædleste følelser (thi hvorfor Djævelen havde han ønsket at gå til Fouché?) – han lærte dem alle at kende, den ene efter den anden. "Jeg er en idiot og ikke andet," tænkte han, "en følsom idiot. Blot fordi jeg tilfældigt hørte to mænd tale sammen i en café ... Jeg er en idiot, der er bange for løgne – mens det her i livet kun er sandheden, der betyder noget."

Flere gange rejste han sig, gik rundt på strømpesokker, for ikke at blive hørt af nogen nedenunder, og drak alt det vand, han i mørket kunne finde. Også skinsygens kvaler fik han at smage. Hun ville gifte sig med en anden. Sjælen krympede sig i hans liv. Denne Ferauds hårdnakkethed, den frygtelige sejhed, hvormed det åndssløve bæst fastholdt sin beslutning, kom over ham med en ubøjelig skæbnes frygtelige styrke. General D'Hubert skælvede, da han stillede den tomme vandkande fra sig. "Han vil gøre det af med mig," tænkte han. General D'Hubert gennemgik alle de sindsbevægelser, livet kan byde på. Han var tør i munden og sporede den svage, vamle smag af frygt, ikke en tilgivelig frygt for den troskyldige moro i en ung

piges øjne, men frygt for døden og en ærekær mands frygt for fejhed.

Men hvis sandt mod består i at gå ud for at møde en afskyelig fare, som ens legeme, sjæl og hjerte i lige grad viger tilbage for, så havde general D'Hubert nu for første gang i sit liv lejlighed til at udvise et sådant mod. Han var jublende sprængt frem til angreb på batterier og fodfolkskarreer, han var redet af sted med ordrer igennem en regn af kugler uden at gøre sig særlige tanker om den ting. Nu skulle han ved daggry uhørt snige sig ud til en modbydelig, lidet berømmelig død. Men general D'Hubert tøvede ikke. Han bar to pistoler i en lædertaske, som han hængte over skulderen. Førend han var kommet igennem haven, følte han sig igen tør i munden. Han plukkede to appelsiner. Først efter at han havde lukket lågen efter sig, påkom der ham en let mathed.

Han vaklede videre uden at tage hensyn til det, og efter at han var gået nogle få meter, fik han atter herredømme over sine ben. I den farveløse, gennemsigtige dagning tegnede fyrreskoven sine stammers søjler og sin mørkegrønne tronhimmel meget skarpt mod skræntens grå klippesider. Han holdt sit blik fast rettet imod den og sugede på en appelsin, mens han gik. Den godmodige koldblodighed over for faren, der faldt ham så naturlig og havde gjort ham til en officer, der var afholdt af de menige og skattet af sine overordnede, gjorde sig efterhånden gældende. Det var som at gå i kamp. Da han kom til skovbrynet, satte han sig på en træstub med den anden appelsin i hånden og bebrejdede sig selv, at han så latterlig tidligt var mødt op på kamppladsen. Men ikke ret længe efter hørte han raslen af buske, fodtrin på den hårde jord og lyden af

en usammenhængende, højrøstet samtale. Etsteds bag ved ham var der en stemme, der pralende udbrød: "Jeg skal nok få ram på ham."

Ved sig selv tænkte han: "Dér har vi dem. Hvad skal det sige: få ram på? Er det mig, de taler om?" Og da han nu fik øje på den anden appelsin, han holdt i hånden, tænkte han videre: "Det er udmærkede appelsiner. Fra Léonies eget træ. Jeg kan lige så godt spise denne appelsin nu i stedet for at kaste den bort."

Da general Feraud og hans sekundanter dukkede frem af et vildnis af klippestykker og buske, opdagede de general D'Hubert i færd med at pille appelsinen. De standsede og ventede, til han så op. Så løftede sekundanterne på hatten, mens general Feraud lagde hænderne på ryggen og gik et stykke til side.

"Jeg bliver nødt til at bede en af Dem, mine herrer, om at være sekundant for mig, jeg har ingen venner taget med. Vil De have den godhed?"

"En sådan anmodning kan ikke afslås," sagde den enøjede kyrassér med dommermine.

"Det er nu alligevel så sin sag," bemærkede den anden veteran.

"På grund af befolkningens stemning i denne del af landet fandtes der ingen, jeg kunne betro mig til angående formålet med Deres tilstedeværelse her," forklarede general D'Hubert høfligt.

De hilste, så sig om og bemærkede begge på samme tid:

"Dårlig kampplads!"

"Ganske uegnet."

"Hvorfor gøre ophævelser over kampplads, opmåling og så videre? Lad os simplificere sagen. Lad de to par pistoler. Jeg vil tage general Ferauds, og han kan tage mine, eller, endnu bedre, lad os tage et blandet par. En af hvert par. Og lad os så gå ind i skoven og skyde, så snart vi får øje på hinanden, mens De bliver udenfor. Vi er jo ikke kommet her for at gøre omstændigheder, men for at føre krig – krig til døden. Til det kan en hvilken som helst jordbund være god nok. Hvis jeg falder, må De lade mig ligge og flygte herfra. Det ville ikke være sundt for Dem, om man så Dem drive om her, når det først var sket."

Efter en kort forhandling viste det sig, at general Feraud var villig til at gå ind på disse betingelser. Mens sekundanterne ladede pistolerne, kunne man høre ham fløjte og se ham gnide sig i hænderne som tegn på fuldkommen tilfredshed. Han kastede rask frakken, og general D'Hubert tog også sin af og lagde den omhyggeligt sammenfoldet på en sten.

"Skal vi sige, at De fører Deres duellant over til den anden side af skoven og lader ham gå ind i den om nøjagtigt ti minutter," foreslog general D'Hubert roligt, men følte sig til mode, som om han gav anvisning angående sin egen henrettelse. Dog, dette var hans sidste svage øjeblik. "Vent lidt – lad os først sammenligne vore ure."

Han tog sit frem. Officeren med den stumpede næse gik over for at låne general Ferauds ur. De bøjede en stund hovederne over dem.

"Javel. Når klokken er fire minutter i seks på Deres. Syv minutter i på mit."

Det var kyrasseren, der blev stående ved siden af general D'Hubert, med sit ene øje ubevægeligt fæstet på den hvide

skive; han holdt uret i sin hule hånd. Mens han ventede på det tik, der angav det sidste sekund, åbnede han munden, længe før han udstødte ordet: "*Avancez*."

General D'Hubert gik frem og kom fra den provençalske morgens blændende solskin ind i fyrretræernes kølige, duftende skygge. Jordbunden var bar imellem de rødlige stammer, som ved deres mængde og deres lidt forskellige hældningsvinkler i begyndelsen forvirrede hans blik. Det var ganske som at rykke frem til slag. Det fremherskende karaktertræk hos ham: selvtillid, vågnede nu i hans bryst. Han gik ganske op i sit forehavende. Det gjaldt om at dræbe modstanderen. Intet andet kunne befri ham for dette tåbelige mareridt. "Det er ikke til nogen nytte at såre det bæst," tænkte general D'Hubert. Han var kendt for at være en idérig officer. For år tilbage plejede hans kammerater også at kalde ham: Strategikeren. Og det var en kendsgerning, at han kunne tænke, når han stod over for fjenden. Feraud derimod havde aldrig været andet end en ren og skær slagsbroder – men uheldigvis blinkskytte.

"Jeg må søge at få ham til at fyre på så lang afstand som muligt," sagde general D'Hubert til sig selv.

I samme øjeblik så han noget hvidt bevæge sig langt borte mellem træerne – sin modstanders skjorte. Straks trådte han frem mellem stammerne, så at han stod fuldkommen udsat; sprang derpå hurtigt som et lyn tilbage. Det havde været en vovelig bevægelse, men han opnåede, hvad han ville. Et skud smældede, og næsten samtidig følte han en svidende smerte i sit øre; det var blevet ramt af et lille stykke bark, som kuglen havde slået af.

General Feraud, der nu havde afgivet det ene af sine skud, begyndte at gå forsigtigere til værks. General D'Hubert kiggede frem bag sit træ, men kunne slet ikke få øje på ham. Denne uvidenhed om fjendens opholdssted medførte en følelse af usikkerhed. General D'Hubert havde en modbydelig fornemmelse af at være udsat på flanken og i ryggen. Atter flagrede noget hvidt for hans øjne. Ha! Han havde altså stadig fjenden foran sig. Han havde frygtet en omgående bevægelse. Men general Feraud tænkte åbenbart ikke på noget sådant. General D'Hubert så ham nærme sig i lige linje, mens han uden særlig hast bevægede sig fra det ene træ til det andet. Med stor viljestyrke holdt general D'Hubert sin hånd tilbage; endnu var han for langt borte. Han vidste godt, at han ikke var nogen god skytte. Hans rolle måtte være at vente – for at dræbe.

Da han ønskede at drage fordel af, at stammen var tykkere forneden, lod han sig glide ned på jorden. Udstrakt i sin fulde længde, med hovedet vendt mod sin fjende, vidste han sig fuldstændig beskyttet. Det gik ikke mere an at blotte sig, for nu var den anden kommet for nær. General D'Hubert følte sig overbevist om, at Feraud meget snart ville gøre noget uoverlagt, og det var som en balsam for hans sjæl. Men det var trættende at holde hagen løftet fra jorden. Han kiggede frem og prisgav en lille del af sit hoved, med ængstelse, men uden egentlig at udsætte sig for nogen risiko. Sagen var nemlig den, at hans fjende ikke ventede at se noget til ham så lavt nede. General D'Hubert fik et flygtigt glimt af general Feraud, der atter roligt og forsigtigt var i begreb med at skifte træ. "Han foragter min skydefærdighed," tænkte han og udviste derved den indsigt i sin modstanders tænkemåde, som altid er til så stor hjælp, når det

gælder at vinde et slag. Han bestyrkedes i sin taktik: at ligge ubevægelig. "Gid jeg dog blot kunne holde udkig bagud såvel som fremad!" tænkte han ængstelig, attrående det umulige.

Der udkrævedes en vis karakterstyrke for at lægge pistolerne fra sig på jorden; men idet han adlød en pludselig indskydelse, gjorde general D'Hubert det og anbragte forsigtigt en på hver side af sig. I armeen havde man anset ham for et stykke af en laps, fordi han havde for vane at barbere sig og tage ren skjorte på de dage, da han skulle i kamp. Og sandt at sige havde han altid anvendt megen omhu på sit ydre. Hos en mand på fyrre, der er forelsket i en henrivende ung pige, kan denne prisværdige selvagtelse endog give sig udslag i sådanne små svagheder som at være forsynet med et elegant, lille sammenfoldeligt læderetui, indeholdende en lille elfenbenskam og udvendig udstyret med et stykke spejlglas. Da general D'Hubert nu havde hænderne fri, følte han i sine bukselommer efter dette redskab for en uskyldig forfængelighed, der vel var tilgivelig hos en mand, der bar lange, silkebløde moustacher. Han trak det frem og vendte sig derpå med den største koldblodighed og hurtighed om på ryggen. I denne nye stilling holdt han det lille spejl frem lige ved siden af træstammen, løftede hovedet en smule og skelede til det med det venstre øje, mens han med det højre direkte vogtede på, hvad der skete bag hans stand. Således blev Napoleons udtalelse godtgjort: at "ordet *umulig* ikke eksisterer for en fransk soldat". Det rigtige træ fyldte næsten hele synsfeltet i hans lille spejl.

"Hvis han kommer frem bag ved det," tænkte han yderst tilfreds, "kan jeg ikke undgå at se hans ben. Men i hvert fald vil det ikke kunne lykkes ham at overrumple mig."

Og ganske rigtigt, han så general Ferauds støvler fare frem og tilbage, idet de for et øjeblik fordunklede alt andet, der reflekteredes i det lille spejl. Han gjorde en tilsvarende forandring i sin stilling. Men da han måtte danne sig sit skøn om den foregåede forandring ud fra denne indirekte betragtning, gik det ikke op for ham, at hans fødder og en del af hans ben nu tydeligt kunne ses af general Feraud.

General Feraud var efterhånden blevet imponeret af den forbløffende dygtighed, hans fjende forstod at dække sig med. Han havde med blodtørstig sikkerhed mærket sig det rette træ. Han var absolut sikker på, hvilket det var. Og dog havde han ikke været i stand til at skimte så meget som en øreflip. Men da han havde spejdet efter den i en højde af omtrent fem fod og ti tommer fra jorden, var det intet under – skønt det forekom general Feraud såre underligt.

Straks da han fik øje på disse fødder og ben, bevirkede dette syn, at blodet fo'r ham til hovedet. Han vaklede bogstavelig talt bag sit træ og måtte støtte sig til det med hånden. Den anden lå altså på jorden! På jorden! Og tilmed aldeles stille! Uden dækning! Hvad kunne det betyde? ... Da fik general Feraud den tanke, at han havde bragt sin modstander til fald ved sit første skud. Og da han først havde fået den, voksede den i sikkerhed for hvert sekund, han opmærksomt betragtede den liggende, og overskyggede enhver anden antagelse – uimodståelig, triumferende, glubsk.

"Sikken et æsel jeg har været, at jeg kunne tro, jeg havde skudt forbi," mumlede han for sig selv. "Han stod fuldstændig uden dækning mindst i et par sekunder, den dumrian!" General Feraud stirrede på de ubevægelige lemmer, mens de sidste spor

af overraskelse blegnede for en ubegrænset beundring for hans egen dødbringende færdighed i pistolskydning.

"Så han har vendt næsen i vejret! Ved krigens gud, det var et skud!" hoverede han i sit stille sind. "Sandsynligvis er han blevet ramt i hovedet, netop dér, hvor jeg sigtede, er vaklet hen bag det træ, rullet om på ryggen og død."

Han stirrede! Stirrede, så at han glemte at bevæge sig, næsten forskrækket, næsten ked af det. Men for alt i verden ville han ikke have haft det ugjort. Hvilket skud! – hvilket skud! Rullet om på ryggen og død!

Thi det var denne hjælpeløse stilling, dette, at han lå på ryggen, som for general Feraud var et så uimodsigeligt bevis! Det faldt ham slet ikke ind, at en levende mand kunne have indtaget den med forsæt. Det var fuldkommen utroligt. Det lå ganske udenfor, hvad et fornuftigt menneske kunne mene og antage. Det var plat umuligt at gætte, hvad der vel kunne være grunden til det, og det må desuden indrømmes, at general D'Huberts fødder stak lige i vejret, ganske som om han var død. General Feraud sugede lungerne fulde af luft for at udstøde et stentoragtigt brøl til sine sekundanter, men lod sig dog for en stund afholde derfra af en samvittighedsfuldhed, som han godt selv følte var overdreven.

"Jeg vil dog først gå hen og se, om han ånder endnu," mumlede han og trådte skødesløst frem fra sit skjul bag træet. Denne bevægelse blev øjeblikkelig iagttaget af den opfindsomme general D'Hubert. Han drog den slutning, at den anden atter ville skifte træ, men da han mistede hans støvler af syne, fordi han ikke mere kunne se dem i spejlet, blev han ilde til mode. General Feraud var kun trådt lidt ud fra synslinjen,

men hans modstander kunne umuligt antage, at han ganske ubekymret ville spanke lige hen til ham. General D'Hubert, der var begyndt at spekulere over, hvad der vel var blevet af den anden, blev så fuldkommen overrumplet, at det første varsel om fare bestod deri, at hans fjendes skygge, langstrakt som skygger er i morgensol, faldt på skrå hen over hans udstrakte ben. Han havde ikke så meget som hørt et fodtrin på den bløde jordbund mellem træerne!

Det var for meget, selv for hans koldblodighed. Uden at tænke sig om først sprang han op og lod sine pistoler ligge på jorden. Havde han nu været en almindelig mand, så ville et uimodståeligt instinkt (med mindre han da havde været fuldstændig lammet af sit uheld) have fået ham til at bøje sig ned for at tage sine våben op og således udsætte sig for den risiko at blive skudt i denne stilling. En instinktmæssig handling er naturligvis ikke resultat af en tankeproces. Det er selve definitionen på den. Men det ville nok være værd at undersøge, om instinktets ubevidste tilskyndelser ikke hos tænkende mennesker er påvirket af deres sædvanlige tænkemåde. I sine unge dage havde Armand D'Hubert, den eftertænksomme og lovende officer, udviklet den anskuelse, at man i krig "aldrig skulle søge at gøre en fejltagelse god igen." Denne tanke, som han havde forsvaret og udviklet under mange diskussioner, var efterhånden blevet en af de faste forestillinger i hans hjerne, en del af hans åndelige individualitet. Hvad enten den nu var trængt så ufattelig dybt ned, at den kunne påvirke hans instinkts magtbud, eller han, som han selv bagefter erklærede, ganske simpelt var "for forskrækket til at huske på de fordømte pistoler", nok er det, at

general D'Hubert end ikke gjorde noget forsøg på at bøje sig ned efter dem. I stedet for at gøre sin fejltagelse god igen greb han med begge hænder om den ru stamme og svang sig om bag den med en sådan fart, at han fo'r lige rundt om den i selvsamme øjeblik, pistolskuddet knaldede, og kom til syne på den anden side træet ansigt til ansigt med general Feraud. Denne sidste, der blev fuldkommen slatten ved at se en død mand udvise en sådan behændighed, stod endnu og rystede på alle lemmer. En ganske svag røgtåge svævede foran hans ansigt, der havde et aldeles mærkværdigt udtryk, ganske som om underkæben var gået af led.

"Vel ingen forbi'er!" garpede han hæst langt nede fra sit tørre svælg.

Denne dystre lyd hævede den fortryllelse, som havde bundet general D'Huberts sanser. "Jo, skudt forbi – *à bout portant,*" hørte han sig selv sige, næsten før han havde genvundet herredømmet over sine åndsevner. Dette omslag i hans følelser ledsagedes af et udbrud af mordlystent raseri, som i sin voldsomhed omfattede et helt livs ophobede nag. I årevis havde general D'Hubert følt sig forbitret og ydmyget som følge af en skrækkelig meningsløshed, der var blevet ham påtvunget ved denne mands vilde lune. Desuden havde general D'Hubert i dette sidste tilfælde været så utilbøjelig til at trodse døden, at reaktionen efter hans angst måtte antage skikkelse af lyst til at dræbe. "Og jeg har endnu mine to skud tilbage," tilføjede han ubarmhjertigt.

General Feraud bed tænderne sammen, og hans ansigt antog et galsindet og uforfærdet udtryk. "Så skyd!" sagde ban barsk.

Dette ville være blevet hans sidste ord, ifald general D'Hubert havde haft sine pistoler i hånden. Men de lå på jorden for foden af fyrretræet. General D'Hubert fik det øjebliks pusterum, som var nødvendigt, for at han kunne komme i tanker om, at han havde frygtet døden ikke som mand, men som elsker; ikke som en fare, men som en rival; ikke som livets fjende, men som en hindring for giftermål. Og se, nu var rivalen slået af marken – fuldkommen slået af marken, knust, skaffet af vejen!

Mekanisk tog han våbnene op, og i stedet for at affyre dem mod general Ferauds bryst gav han udtryk for den tanke, som mest lå ham på sinde: "Nu vil De ikke udkæmpe flere dueller."

Den tone, den magelige, ubeskriveligt tilfredse tone, hvori han ytrede dette, var for meget for general Ferauds stoicisme. "Hvad Fanden smøler De så for, De fordømte, fiskeblodede generalstabslaps!" brølede han pludselig med ubevægeligt ansigt, hævet hoved og stift oprejst krop.

General D'Hubert satte forsigtigt hanen i ro på sine pistoler. Denne handling blev iagttaget med blandede følelser af den anden general. "De skød to gange forbi," sagde sejrherren koldt, idet han tog begge pistoler i én hånd, "sidste gang endda en fod eller så ved siden af. I følge alle regler for tvekamp tilhører Deres liv nu mig. Det betyder dog ikke, at jeg ønsker at tage det nu."

"Jeg har ingen brug for Deres overbærenhed," mumlede general Feraud skummelt.

"Tillad mig at gøre opmærksom på, at det ikke angår mig," sagde general D'Hubert, hvis ord helt igennem dikteredes af den største finfølelse. Han kunne have dræbt denne mand i vrede, men nu, da han var rolig, kunne han ikke få sig til at

ydmyge dette urimelige væsen ved at give sig mine af at være ædelmodig, for var han ikke også en af storarmeens soldater, en staldbroder under det store militære epos' vidundere og rædsler! "De mener Dem dog vel ikke berettiget til at foreskrive mig, hvad jeg skal gøre med det, som tilhører mig."

General Feraud så forskrækket ud, og den anden vedblev: "De har i en æressag tvunget mig til så at sige at stille mit liv til Deres disposition i femten år. Godt. Nu, da sagen er afgjort til min fordel, agter jeg efter samme princip at gøre med Deres liv, hvad jeg har lyst til. De skal stille det til min disposition, så længe jeg ønsker det. Hverken mere eller mindre. De er bundet ved Deres æresord, indtil jeg sender Dem besked."

"Det er jeg! Men *sacrebleu!* Det er en meningsløs stilling for en af kejserdømmets generaler!" udbrød general Feraud i en tone, der røbede dyb og forfærdet overbevisning. "Det vil sige det samme som, at jeg hele resten af mit liv skal have en ladt pistol liggende i min skuffe og sidde og vente på besked fra Dem. Det er – det er idiotisk; jeg vil blive til – til latter."

"Meningsløst? – idiotisk? Så det mener De?" spurgte general D'Hubert med ironisk alvor. "Måske. Men jeg kan ikke se, at der er noget at gøre ved et. Dog er det jo ikke sandsynligt, at jeg vil udbrede mig om dette eventyr over for ret mange. Ingen behøver nogen sinde at få noget at vide om det. Ligesom der indtil denne dag, så vidt jeg ved, ikke er nogen, der kender oprindelsen til vor strid ... Ikke et ord mere," tilføjede han hastigt. "Jeg kan virkelig ikke diskutere dette spørgsmål med en mand, der set fra mit synspunkt slet ikke eksisterer."

Da de to duellanter kom ud på åben mark, general Feraud et stykke efter den anden og med en mine, der snarest tydede på,

at han gik i en tåge, skyndte de to sekundanter sig hen til dem, hver fra sit stade i skovbrynet. General D'Hubert henvendte sig til dem og talte med høj og tydelig stemme: "*Messieurs*, det er mig magtpåliggende over for Dem i general Ferauds nærvær højtideligt at erklære, at vort mellemværende nu endelig er fuldkommen afgjort. Denne kendsgerning kan De lade komme til hele verdens kundskab."

"Altså alligevel en forsoning!" udbrød de begge på én gang.

"En forsoning? Nej, ikke just det. Noget meget mere bindende. Ikke sandt, general?"

Men general Feraud bøjede kun bekræftende sit hoved. De to veteraner så på hinanden. Senere på dagen, da de befandt sig alene uden for deres nedslåede vens hørevidde, bemærkede kyrasseren pludselig: "I det store og hele tør jeg nok sige, at jeg med mit ene øje kan se lige så langt, som de fleste andre med to; men dette her undrer mig. Han ville ikke sige noget."

"Jeg har forstået, at der i denne æressag lige fra begyndelsen har været noget, som ingen i hæren rigtigt kunne finde ud af," erklærede jægeren med den ufuldstændige næse. "Med hemmelighedsfuldhed begyndte den, med hemmelighedsfuldhed fortsattes den, og med hemmelighedsfuldhed skal den åbenbart ende."

General D'Hubert gik hjem med lange, hurtige skridt, uden på nogen måde at føle sig i løftet stemning på grund af sin triumf. Han havde sejret, men det forekom ham dog ikke, at han havde vundet særlig meget ved denne sejr. Den foregående nat havde han været uvillig til at udsætte sit liv for fare, fordi det forekom ham herligt, vel værd at sikre, eftersom det bød ham lejlighed til at vinde en ung piges kærlighed. Der havde været

stunder, da denne kærlighed som følge af en vidunderlig illusion allerede syntes at tilhøre ham, og da hans truede liv forekom ham at være en endnu herligere lejlighed til tilbedende hengivelse. Nu, da hans liv var uden for fare, havde det pludselig mistet sin særlige herlighedsglans. I stedet for havde det antaget et ganske særligt opskræmmende udseende, som om det kunne være en snare, hvori man var udsat for at blotte sin uværdighed. Og hvad angik den vidunderlige drøm om vunden kærlighed, som et øjeblik havde besøgt ham under hans sjælekamp, mens han lå vågen den nat, som måske kunne være blevet hans sidste her på Jorden, så forstod han nu dens sande væsen. Den havde kun været en indbildning, et stærkt udslag af hans halvvågne fantaseren. Således forekom det denne mand, der var blevet nøgtern ved at gå sejrrig ud af en duel, at livet havde mistet hele sin tillokkelse, simpelthen fordi det nu ikke længere truedes af nogen fare.

Da han nærmede sig huset bag fra gennem frugthaven og køkkenhaven, var det udelukket, at han kunne bemærke den forstyrrelse, der herskede foran det. Han mødte ikke en sjæl. Først da han sagte gik gennem gangen, blev han opmærksom på, at huset var vågnet, og der var mere støj end sædvanligt. Nedenunder kaldte man på tjenestefolk, og der hørtes en forvirret støj af folk, der kom og gik. Lidt urolig lagde han mærke til, at døren til hans eget værelse stod på klem, skønt skodderne endnu ikke var blevet åbnet. Han havde håbet, at hans tidlige udflugt skulle gå ubemærket hen. Han ventede at finde en af tjenestefolkene, som nys var gået derind; men solskinnet, der sivede ind igennem de sædvanlige sprækker, satte ham i stand til at se, at der henne på den lave divan lå

noget stort og bugnende, der kunne se ud som to kvinder, der holdt hinanden omfavnet. Grådfyldt, fortvivlet hvisken opsteg hemmelighedsfuldt fra denne fremtoning. General D'Hubert åbnede med voldsomhed det nærmeste par skodder. Så sprang en af kvinderne op. Det var hans søster. Et øjeblik stod hun med håret hængende ned over skuldrene og armene løftet lige op over hovedet, derpå kastede hun sig med et kvalt skrig i hans arme. Han besvarede hendes omfavnelse og prøvede samtidig på at frigøre sig for den. Den anden kvinde havde ikke rejst sig. Hun syntes tværtimod at klynge sig tættere til divanen og skjulte sit ansigt i puderne. Hendes hår hang også løst; det var vidunderlig blond. General D'Hubert genkendte det og fik hjertebanken af forbavselse. Frøken de Valmassigue! Adèle! Grebet af sorg!

Han blev højlig foruroliget og frigjorde sig helt og holdent for sin søsters arme. Fru Léonie strakte derpå sin smuktformede bare arm ud af *peignoir*'en og pegede med en dramatisk gestus på divanen. "Dette stakkels skrækslagne barn er kommet styrtende herover hjemmefra, til fods, en halv mil – og er løbet hele vejen."

"Hvad i alverden er der sket?" spurgte general D'Hubert med sagte, bevæget stemme.

Men fru Léonie talte med høj røst. "Hun ringede på den store klokke nede ved gitterporten og vækkede hele huset – vi lå endnu alle sammen og sov. Du kan tænke dig, hvilken skrækkelig rystelse ... Adèle, mit kære barn, rejs dig."

General D'Huberts ansigtsudtryk var ikke just som en mands, der har særlig let ved "at tænke sig" noget. Ud af et virvar af formodninger fik han dog fisket den forestilling, at

hans tilkommende svigermoder pludselig måtte være død, men kun for straks igen at lade den fare. Han kunne ikke fatte, af hvilken natur den begivenhed eller katastrofe skulle være, som kunne få frøken de Valmassigue, der levede i et hus fuldt af tjenestefolk, til selv at bringe efterretningen derom over markerne, en halv mil og i løb hele vejen.

"Men hvorfor er I i dette værelse?" hviskede han fuld af frygt.

"Jeg løb naturligvis herop for at se efter, og barnet dér ... fulgte mig ... uden at jeg bemærkede det. Det var den tossede chevalier," vedblev fru Léonie og så hen til divanen ... "Hendes hår faldt helt ned. Du kan tænkte dig, hun standsede ikke for at kalde på sin pige, for at hun kunne sætte det op, før hun løb ... Kære Adèle, rejs dig ... Han busede ud med det hele over for hende klokken halv seks i morges. Hun vågnede tidligt og åbnede skodderne for at trække frisk luft, og så så hun ham sidde sammensunken på en havebænk for enden af den store allé. Tænk dig, på den tid af døgnet! Aftenen før havde han erklæret, at han følte sig utilpas. Hun trak skyndsomst nogle klæder på og fløj ned til ham. Man kunne blive ængstelig for mindre end det. Han elsker hende, men ikke på nogen særlig fornuftig måde. Han havde været oppe hele natten, fuldt påklædt, den stakkels gamle mand, og var fuldstændig udmattet. Så han var ikke i en sådan tilstand, at han kunne finde på nogen troværdig historie ... Det var en net fortrolig, du dér havde valgt! Min mand blev rasende. "Nu kan vi ikke blande os i sagen," sagde han. Altså satte vi os ned og ventede. Det var frygteligt. Og det stakkels barn dér, som for alles øjne er kommet løbende herover med løst hår! Hun er blevet set af nogle folk på markerne. Hun har også vækket alle

tjenestefolkene. Det er en kedelig situation for hende. Et held er det da, at I skal giftes i næste uge ... Rejs dig, Adèle. Han er kommet hjem på sine ben ... Vi ventede at se dig komme på en båre, måske – hvad ved jeg? Gå ned og se, om vognen er parat. Jeg må straks ledsage barnet hjem. Det passer sig ikke, at hun bliver her et minut længere."

General D'Hubert rørte sig ikke. Det var, som om han intet havde hørt. Fru Léonie skiftede sind. "Jeg vil selv gå ned og se efter," udbrød hun. "Jeg må også have min kåbe. – Adèle –" begyndte hun, men tilføjede ikke: "rejs dig." Og hun gik, idet hun med overmåde høj og fornøjet stemme sagde: "Jeg lader døren stå åben."

General D'Hubert gjorde en bevægelse hen imod divanen. Men så rejste Adèle sig, og det standsede ham brat. "Jeg er ikke blevet vasket til morgen," tænkte han. "Jeg må ligne en gammel vagabond. Der er jord på ryggen af min frakke og jeg har fyrrenåle i håret." Det faldt ham ind, at situationen krævede en god del omsigt for hans vedkommende.

"Jeg er overordentlig ked af det, frøken," begyndte han usikkert og opgav så den fremgangsmåde. Hun sad overende på divanen, hendes kinder var usædvanligt røde, og hendes hår, hendes skinnende lyse hår, hang ganske løst ned over hendes skuldre – hvilket var et helt nyt syn for generalen. Han skred op igennem værelset, så ud ad vinduet for at genvinde sin sikkerhed og sagde: "Jeg er bange for, De må synes, at jeg har båret mig ad som en forrykt." Hans tone røbede oprigtig fortvivlelse. Så svingede han rundt og bemærkede, at hun havde fulgt ham med øjnene. Hun sænkede ikke blikket, da det mødte hans. Også hendes ansigtsudtryk var ham nyt. Det var så at sige

krænget. Disse øjne så på ham med eftertænksom alvor, mens mundens yndige linjer syntes at antyde et dulgt smil. Denne forandring gjorde hendes transcendente skønhed meget mindre hemmelighedsfuld, meget mere tilgængelig for en mands forståelse. Generalen følte en forbløffende lettelse – og samtidig fik også hans optræden en vis lethed. Han gik tilbage igennem værelset med lige så megen behagelig spænding, som han ville have følt ved at skride frem mod et batteri, der udspyede død, ild og røg; derpå stod han og så med smilende øjne ned på den unge pige, hvis giftermål med ham (i næste uge) så omhyggeligt var blevet arrangeret af den kloge, den gode, den storartede Léonie.

"Å, frøken," sagde han i en høfligt beklagende tone, "om jeg blot kunne være vis på, at det ikke alene var hengivenhed for Deres fru moder, der fik Dem til at komme herover i morges, en halv mil, løbende hele vejen!"

Han ventede på svar, urokkeligt rolig, men indvendig i løftet stemning. Svaret kom i en ærbar hvisken, idet hun med fortryllende virkning sænkede øjenvipperne: "Nu må De ikke være både *méchant* og forrykt."

Derpå skred general D'Hubert frem til angreb på divanen, og denne gang kunne intet standse ham. Dette møbel stod ikke netop i synslinjen fra den åbne dør. Men fru Léonie, der kom tilbage, hyllet i en let kåbe og bærende et kniplingssjal over armen til Adèle, for at hun kunne skjule sit forræderiske hår, fik et hastigt glimt af sin broder i færd med at rejse sig fra sin knælende stilling.

"Kom så, kære barn," råbte hun fra døråbningen.

Generalen, der nu helt og holdent var sig selv igen, udviste en opfindsom kavaleriofficers snarrådighed og en anførers selvsikkerhed. "Du vil vel ikke have, at hun skal gå ned til vognen," sagde han harmfuld. "Det er hun ikke i stand til. Jeg vil bære hende ned."

Og det gjorde han, langsomt og fulgt af sin imponerede og ærbødige søster; men han fløj tilbage som en hvirvelvind for at afvaske alle mærker efter den angstfyldte nat og den krigerske morgen og iføre sig en sejrherres festdragt, før han hastede over til det andet hus. Og havde han ikke af denne grund været forhindret i det, havde general D'Hubert følt sig i stand til at stige til hest og sætte efter sin tidligere modstander, blot for at kunne omfavne ham af lutter overstrømmende glæde. "Det er det dumme bæst, jeg har at takke for alt dette," tænkte han. "I løbet af en morgenstund har han gjort mig klart, hvad jeg ellers kunne have brugt år til at finde ud af – for jeg er en undselig nar. Jeg har slet ingen selvtillid, er en fuldkommen kryster. Og chevalieren! En prægtig gammel mand!" General D'Hubert længtes også efter at omfavne ham.

Chevalieren lå til sengs. I adskillige dage var han meget dårlig. Kejsertidens mænd og efter-revolutionsperiodens unge damer var for meget for ham. Han kom op dagen før brylluppet, og da han var nysgerrig af naturen, førte han sin niece afsides for at få en fredelig samtale med hende. Han rådede hende til at få sin mand til at fortælle sig, hvorledes det egentlig hang sammen med denne æressag, hvis krav, der havde vist sig så bydende og hårdnakket, på et hængende hår havde ført til en tragedie for hende. "Det er kun ret og rigtigt, at

hans kone får det fortalt. Og i den næste måneds tid eller så vil du kunne få ham til at meddele dig alt, hvad du ønsker at vide, mit kære barn."

Senere, da de nygifte kom på besøg hos brudens moder, meddelte *Madame la Générale* D'Hubert sin kære gamle onkel den sande historie, som hun uden stor vanskelighed havde fået sin mand til at fortælle sig.

Chevalieren lyttede med dyb opmærksomhed lige til slutningen, tog derpå en pris snus, knipsede tobakskornene af sit kalvekrøs og spurgte roligt: "Og det var så det hele?"

"Ja, onkel," svarede *Madame la Générale* og spærrede sine smukke øjne vidt op. "Er det ikke morsomt? *C'est insensé* – at tænke på, hvad mænd er i stand til!"

"Hm!" bemærkede den gamle *émigré*. "Det afhænger nu af, hvad slags mænd det er. Denne Bonapartes soldater var rene vildmænd. Det er *insensé*. Som gift kone må du ubetinget tro på, hvad din mand siger, min kære."

Men til Léonies mand betroede chevalieren sin virkelige anskuelse. "Hvis det er den krønike, fyren har lavet til sin kone, og det tilmed i hvedebrødsdagene, så kan De være overbevist om, at ingen nogen sinde vil erfare hemmeligheden ved denne sag."

Betydeligt senere igen anså general D'Hubert tiden for moden og lejligheden for gunstig til at skrive et brev til general Feraud. Han begyndte dette brev med at fralægge sig enhver art af fjendtlige følelser. "Jeg har aldrig," skrev general baron D'Hubert, "i al den tid, vor beklagelige strid varede, ønsket Deres død. Tillad mig," vedblev han, "formeligt at tilbagegive Dem det liv, De har forbrudt. Det sømmer sig os to, der

sammen har haft del i så megen militær hæder, at stå i et venskabeligt forhold til hinanden over for offentligheden."

Det samme brev indeholdt ligeledes en meddelelse af huslig art. Og det var med henblik på denne sidste, at general Feraud fra en lille landsby ved Garonnes bredder svarede i følgende ord:

"Hvis ét af de navne, Deres lille dreng bærer, havde været Napoleon – eller Joseph – eller blot Joachim – så kunne jeg af et oprigtigt hjerte have lykønsket Dem til begivenheden. Men da De har ment det passende at give ham navnene Charles, Henri, Armand, føler jeg mig blot bestyrket i den overbevisning, at De *aldrig* har elsket kejseren. Tanken på denne ophøjede helt, der er lænket til en klippe midt i det vilde ocean, gør livet så værdiløst for mig, at jeg med virkelig glæde ville modtage Deres ordre om at skyde en kugle for panden. Som mand af ære anser jeg mig for at være afskåret fra selvmord. Men jeg har stadig en ladt pistol liggende i min skuffe."

Madame la Générale D'Hubert løftede fortvivlet sine hænder efter at have gennemlæst dette svar.

"Dér kan du se, han *vil* ikke lade sig forsone," sagde hendes mand. "Han må aldrig på nogen måde få lejlighed til at gætte, hvor pengene kommer fra. Det går aldrig an, han ville ikke kunne tåle det."

"Du er *un brave homme,* Armand," sagde *Madame la Générale* påskønnende.

"Min kære, jeg havde ret til at skyde ham en kugle gennem hovedet; men da jeg ikke gjorde det, kan vi ikke lade ham sulte. Han har mistet sin pension og er fuldkommen ude af stand til at gøre noget som helst for sig selv. Vi må i hemmelighed sørge

for ham lige til hans dages ende. Skylder jeg ham ikke det mest lyksalige øjeblik i mit liv? ... Ha! Ha! Ha! Over markerne, en halv mil, løbende hele vejen! Jeg ville ikke tro mine egne øren! ... Hvis hans tåbelige grumhed ikke havde været, ville det have taget mig mange år at gennemskue dig. Det er dog højst mærkværdigt, hvor det er lykkedes den mand at blive knyttet til mine dybere følelser."

Om "Duellen"

Forfatter: Joseph Conrad (1857-1924).
Org.udgave: *The Duel*. Som føljeton med titel *The Duel* i *The Pall Mall Magazine*, London (januar-maj 1908), bogudgave i samlingen *A Set of Six* hos Methuen and Company, London 1908, senere samme år i en selvstændig (og illustreret) udgave med titel *The Point of Honor. A Military Tale* fra The McClure Company, New York 1908.
Denne udgave baseret på: Joseph Conrad: *Stærke Sind og vilde Skæbner*. Autoriseret Oversættelse for Norge og Danmark af Tom Smidth. Martins Forlag, København-Oslo 1927.
Oversætter: Tom Smidth (1887-1942).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter akvarel af Carle Vernet (1758-1836): *La Grande Armée de 1812: 2e régiment de hussards* (1812).

ISBN 978-87-7628-150-2
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-429-0 (Ølstykke 2015)

www.ebib1800.dk

